

Nr 86.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen med förslag dels till lag om landstörmsprövning åren 1919—1927 samt utbildning av officerare, underbefäl och fackmän vid landstormen under åren 1920—1928, dels ock till lag om skyldighet för vissa värnpliktiga att under år 1917 undergå landstörmsprövning och befäls- eller annan särskild utbildning vid landstormen; given Stockholms slott den 23 februari 1917.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över lantförsvarsärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att antaga bifogade förslag *dels* till lag om landstörmsprövning åren 1919—1927 samt utbildning av officerare, underbefäl och fackmän vid landstormen under åren 1920—1928, *dels ock* till lag om skyldighet för vissa värnpliktiga att under år 1917 undergå landstörmsprövning och befäls- eller annan särskild utbildning vid landstormen.

De till ärendet hörande handlingar skola riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas; och Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med **all** kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

B. B. E. Mörcke.

Förslag

till

Lag

om landstörmsprövning åren 1919—1927 samt utbildning av officerare, under befäl och fackmän vid landstormen under åren 1920—1928.

Härigenom förordnas som följer:

§ 1.

1. Värnpliktig, som vid ingången av något av åren 1920—1928 skall överföras till landstormen, är skyldig att under året näst före det, då överföringen skall äga rum, undergå landstörmsprövning för uttagning till utbildning, varom i § 6 mom. 1 och § 7 mom. 1 här nedan sägs.

2. Värnpliktig, som under hela sin värnpliktstid tillhör beväringen, ävensom värnpliktig, som är å sjömanshus inskriven och till sjöfart inmönstrad, är från inställelse till landstörmsprövning befriad.

§ 2.

1. Inställelse till landstörmsprövning sker vid landstörmsprövningsförrättning för den ort, där den värnpliktige är kyrkobokförd.

Värnpliktig, som vistas å annan ort, må dock undergå landstörmsprövning å vistelseorten och skall i sådant fall utan kallelse anmäla sig hos vederbörande militärbefäl.

Vid inställelse till landstörmsprövning skall värnpliktig för vederbörande militärbefäl uppvisa inskrivningsbok.

2. Med värnpliktiga, som äro å sjömanshus inskrivna och tillhöra marinen, sker landstörmsprövning i den ordning, Konungen bestämmer.

3. Värnpliktig, som med eller utan laga förfall uteblivit från landstornsprövning, vartill han i laga ordning kallats, är skyldig inställa sig till näst därefter infallande landstornsprövning.

§ 3.

Kallelse till landstornsprövning verkställs av Kungl. Maj:ts befälhavande genom kungörelse, som införes i en eller flera av ortens tidningar och uppläses minst två gånger i kyrkorna samt offentligen anslås inom vederbörande kommun, eller ock genom order.

§ 4.

Landstornsprövning verkställs av militärbefäl efter Konungens närmare bestämmande. Vid förrättningen skall läkare biträda.

§ 5.

Inskrivningsrevision åligger att, på förslag av vederbörande militärbefäl, enligt de närmare föreskrifter Konungen meddelar, verkställa uttagning för utbildning, varom i § 6 mom. 1 och § 7 mom. 1 förmäles.

Härvid iakttages, dels att i första hand uttagas sådana värnpliktiga, vilka på grund av föregående militär utbildning jämte därmed förbunden aktiv tjänst i befälsställning eller civil verksamhet eller ock på grund av avlagd studentexamen eller i annan ordning förvärvat, däremot i värnpliktshänseende svarande kunskapsmått finnas äga förutsättning för befäls- eller fackmansställning vid landstormen, dels ock att vid lika lämplighet i första rummet uttagas de, vilka därtill anmält sig.

§ 6.

1. Av de jämlikt § 1 till landstornsprövning inställelseskyldiga skola inskrivningsrevisionerna årligen, för hela riket sammanlagt, uttaga:
 - för utbildning till officerare omkring tre procent;
 - för utbildning till adjutanter, underofficerare, kulspruteunderbefäl, troppechefer och likställda samt viss intendentur- och sjukvårdspersonal omkring sju procent; samt
 - för utbildning till underbefäl och fackmän i övrigt omkring tio procent;tillhopa dock högst tjugtu procent.

2. Värnpliktigs uteblivande från landstormsprövning utgör icke hinder för hans uttagning för utbildning, varom i mom. 1 sägs, där särskilda skäl därtill föreligga.

3. I fråga om kungörande av inskrivningsrevisions beslut, underställning i visst fall av sådant beslut samt förbud mot sökande av ändring däri skola de i §§ 22 och 23 värnpliktslagen meddelade bestämmelser äga motsvarande tillämpning.

§ 7.

1. Den, som jämlikt § 6 mom. 1 uttagits, är skyldig att, på sätt Konungen närmare förordnar, under fredstid tjänstgöra under tillhopp så många dagar, som uti den vid denna lag fogade tabell för varje särskilt fall angives, därest han icke enligt tabellen är därifrån helt befriad.

2. Den, som efter att hava tillgodogjort sig utbildning, varom i mom. 1 sägs, blivit förordnad eller konstituerad till bataljonschef, kompanichef eller plutonchef eller likställd befattningshavare vid landstormen, är under den tid han tillhör landstormen skyldig att, i den utsträckning och på det sätt Konungen bestämmer, dock högst under en tid av sammanlagt trettio dagar, i fredstid tjänstgöra vid trupp eller ock under kaderövning.

3. Den, som icke tillgodogjort sig utbildning, varom i mom. 1 förmåles, må under honom åliggande tjänstgöring, efter vederbörande truppbefäls bestämmande, användas i annan befäls- eller fackmansbefattning, vartill han må befinnas lämplig.

4. Genom fullgörande av den i denna paragraf omförmälda tjänstgöring sker icke ändring i värnpliktig eljest jämlikt gällande värnpliktslag åliggande tjänstgöringsskyldighet.

5. Att värnpliktig, som tillhör landstormen, är underkastad de i strafflagen för krigsmakten givna bestämmelser såväl under all tjänstgöring och marsch eller annan färd, då han står under militärbefäl, som ock i fråga om åttlydnad av inkallelse till övning eller annan tjänstgöring, som i denna lag omförmåles, därom är i nämnda strafflag stadgat.

6. Vad i § 37 värnpliktslagen är stadgat gälle icke beträffande tjänstgöring enligt denna lag.

§ 8.

Värnpliktig, tillhörande landstormen, ävensom den, som överskridit värnpliktsåldern, må, enligt av Konungen utfärdade närmare föreskrifter, frivilligt deltaga i de för landstormen i denna lag stadgade övningar.

§ 9.

1. Under marsch eller annan färd till och från övningsort erhåller den, som enligt § 6 mom. 1 blivit för utbildning uttagen, ersättning enligt särskilda bestämmelser.

2. Den, som enligt § 6 mom. 1 blivit för utbildning uttagen, erhåller under tjänstgöring enligt denna lag underhåll, sjukvård, beklädnad, utredningspersedlar och annan erforderlig utrustning samt dessutom penningbidrag och under tjänstgöring vid landstormsövning i egenskap av befäl eller underbefäl ävensom under tjänstgöring, varom i § 7 mom. 2 förmåles, särskilt tillskott i penningar, allt enligt särskilda bestämmelser.

3. Under tjänstgöring för utbildning enligt denna lag utgår familjeunderstöd enligt gällande bestämmelser om sådant understöd till värnpliktig, som tjänstgör vid landstormsövning, dock utan skyldighet för värnpliktig att med någon del av honom tillkommande penningbidrag bidra till understödet.

4. Den, som förordnats eller konstituerats till officer vid landstormen, äger att under sin tjänstetid mot ansvarsskyldighet innehava kronan tillhörig mundering, eller ock att utfå slitningsersättning för modellenlig mundering, som av honom på egen bekostnad anskaffas.

5. Vad som gäller om förbud i vissa fall mot värnpliktigs skiljande från tjänst eller arbete skall äga tillämpning jämväl i fråga om tjänstgöring enligt denna lag.

6. Vad ovan i denna paragraf är stadgat gälle ock den, vilken jämlikt § 8 frivilligt deltagar i de för landstormen i denna lag stadgade övningar eller annan tjänstgöring.

§ 10.

Uppskov med övning enligt denna lag till näst därefter infallande enahanda övning meddelas i den ordning, Konungen bestämmer.

§ 11.

Värnpliktig, som utan anmält laga förfall utebliver från landstormsprövning, böte första året tio kronor och varje år, han ånyo därmed beträdes, fyrtio kronor.

Värnpliktig, som vid inställelse till landstormsprövning icke för vederbörande militärbefäl uppvisar inskrivningsbok, böte för varje gång fem kronor.

§ 12.

Värnpliktig, som utan anmält laga förfall utebliver från landstörmsprövning, må till prövningens undergående hämtas på egen bekostnad.

Utebliver värnpliktig utan anmält laga förfall från tjänstgöring, varom i denna lag är stadgat och vartill han blivit i laga ordning inkallad, må han till tjänstgöringens fullgörande likaledes hämtas på egen bekostnad.

§ 13.

I fråga om laga förfall för uteblivande från landstörmsprövning eller från tjänstgöring, varom i denna lag är stadgat, i fråga om intyg om sjukdom samt i fråga om påförande av böter enligt denna lag ävensom dylika böters användning och förvandling skall vad i §§ 43—46 värnpliktslagen är föreskrivet äga motsvarande tillämpning. Upprättandet av där föreskrivna förteckningar åligger dock rullföringsbefälhavare, där ej Konungen annorlunda bestämmer.

§ 14.

Från de i denna lag föreskrivna skyldigheter befrias dels manskap, som tillhör härens eller marinens reserv, dels ock den nomadiserande lappbefolkningen.

§ 15.

För denna lags tillämpning erforderliga närmare föreskrifter meddelas av Konungen.

Tabell,

utvisande antalet utbildningsdagar för dem, som åren 1919—1927 uttagas för utbildning till officerare, underbefäl och fackmän vid landstormen.

Uttagen för utbildning till nedanstående eller därmed likartad befattning vid landstormen	Antal utbildningsdagar		
	för den, som haft fast anställning vid krigsmakten.	för den, som under sin värnpliktstid i beväringen genomgått plutonchefskurs.	för den, som varken haft fast anställning vid krigsmakten eller genomgått plutonchefskurs.
Grupp 1, bataljonschef	30	1)	120
Grupp 2, kompanichef	30	1)	90
Grupp 3, plutonchef	30	15	60
Grupp 4, adjutant i försvarsområdes-, kår- eller bataljonsstab kulspruteunderbefäl	15 45	1) 1)	45 45
Grupp 5, kårintendent, krigskassör, kommissarie i försvarsområdesstab, bataljonskommissarie, chef för förplagnadsavdelning, sjukhusunderofficer eller sjukvårds-sergeant	15	1)	35
sjukvårdsbeställningsman med tjänstgöring i fristående avdelning	25	1)	35
Grupp 6, kompaniadjutant eller kompani- eller annan kommissarie	15	1)	25
troppchef	15	2)	25
Grupp 7, magasinsförvaltare, magasinssassistent, magasinsvaktmästare, chef för kolonnkader, bagerikader, slakterikader, sjuktransportkader eller arbetsavdelning, läkarbiträde, här ovan ej nämnd befattning vid kulsprutevapnet eller här ovan ej nämnd befattning vid sjukvården eller till halvtroppchef	1)	1)	15

1) Därest ytterligare utbildning erfordras, är den värnpliktige skyldig att, enligt de närmare föreskrifter Konungen meddelar, undergå sådan utbildning under högst det antal dagar, som ovan är bestämt för den, som varken haft fast anställning vid krigsmakten eller genomgått plutonchefskurs.

2) Befriad från vidare utbildning.

Anm. Med fast anställning vid krigsmakten avses för *grupp 1* fast anställning såsom officer för *grupp 2* fast anställning såsom officer eller fast anställning såsom underofficer med tjänstgöring i sådan egenskap, för *grupp 3* fast anställning såsom underofficer eller furir (distinktionskorpral, förste konstapel) med tjänstgöring i sådan egenskap.

Förslag

till

Lag

om skyldighet för vissa värnpliktiga att under år 1917 undergå landstörmsprövning och befäls- eller annan särskild utbildning vid landstormen.

Häri genom förordnas som följer:

§ 1.

1. Värnpliktiga, som tillhöra årsklasserna 1902 och 1903, ävensom värnpliktiga, som inskrivits något av åren 1899, 1900 eller 1901 och vilka antingen jämlikt lag den 25 maj 1915 eller lag den 21 juni 1916 undergått stadgad övning eller ock under år 1914 eller år 1915 undergått frivillig landstörmsbefäls- eller annan utbildning, som, enligt vad Konungen därom förordnar, skall anses svara mot den i lag stadgade utbildning, äro skyldiga att under år 1917 undergå landstörmsprövning för uttagning för utbildning, varom i § 6 mom. 1 och § 7 mom. 1 här nedan sägs.

2. Värnpliktig, som under hela sin värnpliktstid tillhör beväringen, ävensom värnpliktig, som är å sjömanshus inskriven och till sjöfart inmönstrad, är från inställelse till landstörmsprövning befriad.

§ 2.

1. Inställelse till landstörmsprövning sker vid landstörmsprövningsförrättning för den ort, där den värnpliktige är kyrkobokförd.

Värnpliktig, som vistas å annan ort, må dock undergå landstörmsprövning å vistelseorten och skall i sådant fall utan kallelse anmäla sig hos vederbörande militärbefäl.

Vid inställelse till landstörmsprövning skall värnpliktig uppvisa inskrivningsbok.

2. Med värnpliktiga, som äro å sjömanshus inskrivna och tillhöra marinen, sker landstörmsprövning i den ordning, Konungen bestämmer.

3. Värnpliktig, som med eller utan laga förfall uteblivit från landstornsprövning, vartill han i laga ordning kallats, är skyldig inställa sig till näst därefter infallande landstornsprövning.

§ 3.

Kallelse till landstornsprövning verkställes av Kungl. Maj:ts befallningshavande genom kungörelse, som införes i en eller flera av ortens tidningar och uppläses minst två gånger i kyrkorna samt offentligen anslås inom vederbörande kommun, eller ock genom order.

§ 4.

Landstornsprövning verkställes av militärbefäl efter Konungens närmare bestämmande. Vid förrättningen skall läkare biträda.

§ 5.

1. Inskrivningsrevision åligger att, på förslag av vederbörande militärbefäl, enligt de närmare föreskrifter Konungen meddelar, verkställa uttagning för utbildning, varom i § 6 mom. 1 och § 7 mom. 1 förmäles.

Härvid iakttages, dels att i första hand uttagas sådana värnpliktiga, vilka på grund av föregående militär utbildning jämte därmed förbunden aktiv tjänst i befälsställning eller civil verksamhet eller ock på grund av avlagd studentexamen eller i annan ordning förvärvat, däremot i värnpliktshänseende svarande kunskapsmått finnas äga förutsättning för befäls- eller fackmansställning vid landstormen, dels ock att vid lika lämplighet i första rummet uttagas de, vilka därtill anmält sig.

2. Jämväl värnpliktiga, som icke avses i § 1 mom. 1, samt de, som överskridit värnpliktsåldern, må, om de vid prövningen frivilligt anmäla sig, till det antal Konungen för varje fall bestämmer, uttagas, därest de vid prövningen finnas därtill lämpliga samt skriftligen förbinda sig att kvarstå i tjänst inom landstormen till och med år 1921.

§ 6.

1. För utbildning, varom i denna lag sägs, skola uttagas:
dels de värnpliktiga, som inskrivits något av åren 1899, 1900, 1901 och 1902 och som undergått lagstadgad eller däremot svarande utbildning, varom i § 1 mom. 1 förmäles, ävensom de, vilka jämlikt § 5 mom. 2 funnits till uttagning lämpliga,

dels ock av övriga jämlikt § 1 till landstormsprövning inställelse-skyldiga värnpliktiga tillhörande årsklassen 1902 samt värnpliktiga tillhörande årsklassen 1903, sammanlagt för hela riket,
 för utbildning till officerare omkring tre procent;
 för utbildning till adjutanter, underofficerare, kulspruteunderbefäl, troppchefer och likställda samt viss intendentur- och sjukvårdspersonal omkring sju procent; samt
 för utbildning till underbefäl och fackmän i övrigt omkring fyra procent;
 tillhoppa dock högst fjorton procent.

2. Värnpliktigs uteblivande från landstormsprövning utgör icke hinder för hans uttagning för utbildning, varom i mom. 1 sägs, där särskilda skäl därtill föreligga.

3. I fråga om kungörande av inskrivningsrevisions beslut, underställning i visst fall av sådant beslut samt förbud mot sökande av ändring däri skola de i §§ 22 och 23 värnpliktslagen meddelade bestämmelser äga motsvarande tillämpning.

§ 7.

1. Den, som jämlikt § 6 mom. 1 uttagits, är skyldig att under år 1917 tjänstgöra under så många dagar, som uti den vid denna lag fogade tabell för varje särskilt fall angives, därest han icke enligt tabellen är därifrån helt befriad.

Tjänstgöringen skall, på sätt Konungen närmare förordnar, fullgöras i en följd.

2. Den, som efter att hava tillgodogjort sig utbildning, varom i mom. 1 sägs, blivit förordnad eller konstituerad till bataljonschef, kompanichef eller plutonchef eller likställd befattningshavare vid landstormen, är under den tid han tillhör landstormen skyldig att, i den utsträckning och på det sätt Konungen bestämmer, dock högst under en tid av sammanlagt trettio dagar, i fredstid tjänstgöra vid trupp eller ock under kaderövning.

3. Den, som icke tillgodogjort sig utbildning, varom i mom. 1 förmåles, må under honom åliggande tjänstgöring, efter vederbörande truppbefäls bestämmande, användas i annan befäls- eller fackmansbefattning, vartill han må befinnas lämplig.

4. Genom fullgörande av den i deuna paragraf omförmälda tjänstgöring sker icke ändring i värnpliktig eljest jämlikt gällande värnpliktslag åliggande tjänstgöringsskyldighet.

5. Att värnpliktig, som tillhör landstormen, är underkastad de i strafflagen för krigsmakten givna bestämmelser så väl under all tjänstgöring och marsch eller annan färd, då han står under militärbefäl, som ock i fråga om åttlydnad av inkallelse till övning eller annan tjänstgöring, som i denna lag omförmäles, därom är i nämnda strafflag stadgat.

6. Vad i § 37 värnpliktslagen är stadgat gälle icke beträffande tjänstgöring enligt denna lag.

§ 8.

1. Under marsch eller annan färd till och från övningsort erhåller den, som enligt § 6 mom. 1 blivit för utbildning uttagen, ersättning enligt särskilda bestämmelser.

2. Den, som enligt § 6 mom. 1 blivit för utbildning uttagen, erhåller under tjänstgöring enligt denna lag underhåll, sjukvård, beklädnad, utredningspersedlar och annan erforderlig utrustning samt dessutom penningbidrag och under tjänstgöring vid landstormsövning i egenskap av befäl eller underbefäl ävensom under tjänstgöring, varom i § 7 mom. 2 förmäles, särskilt tillskott i penningar, allt enligt särskilda bestämmelser.

3. Under tjänstgöring för utbildning enligt denna lag utgår familjeunderstöd enligt gällande bestämmelser om sådant understöd till värnpliktig, som tjänstgör vid landstormsövning, dock utan skyldighet för värnpliktig att med någon del av honom tillkommande penningbidrag bidra till understödet.

4. Den, som förordnats eller konstituerats till officer vid landstormen, äger att under sin tjänstetid mot ansvarsskyldighet innehava kronan tillhörig mundering, eller ock att utfå slitningsersättning för modellenlig mundering, som av honom på egen bekostnad anskaffas.

5. Vad som gäller om förbud i vissa fall mot värnpliktigs skiljande från tjänst eller arbete skall äga tillämpning jämväl i fråga om tjänstgöring enligt denna lag.

§ 9.

Uppskov med övning enligt denna lag till näst därefter infallande enahanda övning meddelas i den ordning Konungen bestämmer.

§ 10.

Värnpliktig, som utan anmänt laga förfall utebliver från landstormsprövning, böte första året tio kronor och varje år, han ånyo därmed beträdes, fyrtio kronor.

Värnpliktig, som vid inställelse till landstörmsprövning icke för vederbörande militärbefäl uppvisar inskrivningsbok, böte för varje gång fem kronor.

§ 11.

Värnpliktig, som utan anmält laga förfall utebliver från landstörmsprövning, må till prövningens undergående hämtas på egen bekostnad.

Utebliver värnpliktig utan anmält laga förfall från tjänstgöring, varom i denna lag är stadgat, och vartill han blivit i laga ordning inkallad, må han till tjänstgöringens fullgörande likaledes hämtas på egen bekostnad.

§ 12.

I fråga om laga förfall för uteblivande från landstörmsprövning eller från tjänstgöring, varom i denna lag är stadgat, i fråga om intyg om sjukdom samt i fråga om påförande av böter enligt denna lag ävensom dylika böters användning och förvandling skall vad i §§ 43—46 värnpliktslagen är föreskrivet äga motsvarande tillämpning. Upprättandet av där föreskrivna förteckningar åligger dock rullföringsbefälhavare, där ej Konungen annorlunda bestämmer.

§ 13.

Från de i denna lag föreskrivna skyldigheter befrias dels manskap, som tillhör härens eller marinens reserv, dels ock den nomadiserande lappbefolkningen.

§ 14.

För denna lags tillämpning erforderliga närmare föreskrifter meddelas av Konungen.

Tabell,

utvisande antalet utbildningsdagar för dem, som under år 1917 uttagas för utbildning till officerare, underbefäl eller fackmän vid landstormen.

Uttagen för utbildning till nedanstående eller därmed likartad befattning vid landstormen	Antal utbildningsdagar			
	för den, som haft fast anställning vid krigsmakten.	för den, som genomgått i § 1 mom. 1 avsedd obligatorisk eller frivillig utbildning under <i>minst</i>		för den, som varken haft fast anställning vid krigsmakten eller genomgått i § 1 mom. 1 avsedd obligatorisk eller frivillig utbildning.
		42 dagar.	21 dagar.	
Grupp 1, bataljonschef	30	68	1)	120
Grupp 2, kompanichef	30	38	1)	90
Grupp 3, plutonchef	30	10	1)	60
Grupp 4, adjutant i försvarsområdes-, kår- eller bataljonsstab..	15	15	15	45
kulspruteunderbefäl	45	45	1)	45
Grupp 5, kårintendent, krigskassör, kommissarie i försvarsområdesstab, bataljonskommissarie, chef för förplägnadsavdelning, sjukhusunderofficer eller sjukvårdssergeant	15	1)	2)	35
sjukvårdsbeställningsman med tjänstgöring i fristående avdelning	25	1)	2)	35
Grupp 6, kompaniadjutant eller kompani- eller annan kommissarie	15	1)	2)	25
troppchef	15	2)	1)	25
Grupp 7, magasinsförvaltare, magasinassistent, magasinsvaktmästare, chef för kolonnkader, bagerikader, slakterikader, sjuktransportkader eller arbetsavdelning, läkarbiträde, här ovan ej nämnd befattning vid kulsprutevapnet eller här ovan ej nämnd befattning vid sjukvården	2)	2)	2)	15

1) Därest ytterligare utbildning erfordras, är den värnpliktige skyldig att, enligt de närmare föreskrifter Konungen meddelar, undergå sådan utbildning under högst det antal dagar, som ovan är bestämt för den, som varken haft fast anställning vid krigsmakten eller genomgått i § 1 mom. 1 avsedd obligatorisk eller frivillig utbildning.

2) Befriad från vidare utbildning.

Ann. Med fast anställning vid krigsmakten avses för *grupp 1* fast anställning såsom officer, för *grupp 2* fast anställning såsom officer eller fast anställning såsom underofficer med tjänstgöring i sådan egenskap, för *grupp 3* fast anställning såsom underofficer, distinktionskorpral eller förste konstapel med tjänstgöring i sådan egenskap.

*Utdrag av protokollet över lantförsvarsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
den 23 februari 1917.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern HAMMARSKJÖLD,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena WALLENBERG,
Statsråden HASSELROT,
VON SYDOW,
friherre BECK-FRIIS,
STENBERG,
LINNÉR,
MÖRCKE,
VENNERSTEN,
WESTMAN,
BROSTRÖM.

Departementschefen, statsrådet Mörcke anhöll härefter att få underställa Kungl Maj:ts prövning ett av särskilda inom lantförsvarsdepartementet tillkallade sakkunniga den 14 december 1916 avgivet förslag i fråga om landstormens användning och utbildning av landstormsbefäl m. m. samt yttrade därvid följande:

»Innan jag ingår på det föreliggande förslaget, anhåller jag att till en början få redogöra för

Hittills vidtagna åtgärder i fråga om landstormens organisation och dess förseende med befäl.

A. Landstormsorganisationens utveckling.

1901 års riksdag.

I samband med det förslag till ny härordning, som förelades 1901 års riksdag, gjordes icke någon framställning angående landstormens

organisation. Innan sådan framställning kunde göras, erfordrades nämligen vissa utredningar, vilkas verkställande genom generalorder den 31 december 1900 uppdragits åt chefen för generalstabens. Emellertid anslöt sig riksdagen, under framhållande av landstormorganisationens stora betydelse för försvaret, till ett av chefen för lantförvarsdepartementet i sammanhang med härordningspropositionen gjort uttalande angående, bland annat, vikten av att landstormens behov av befäl bleve fyllt.

Den 18 november 1901 anmälde chefen för generalstabens, att han fullgjort berörda honom lämnade uppdrag, och överlämnade till Kungl. Maj:t underdånigt förslag till organisation av härens landstorm. Enligt detta förslag skulle för landstormens organisation riket, med indelningen i rullföringsområden såsom grund, indelas i särskilda landstormsområden, med en för vart område bland officerare tillhörande arméns reserv förordnad, redan i fred avlönad landstormsområdesbefälhavare, vilken skulle föra befälet över områdets landstorm. Till expeditionsbiträde hos landstormsområdesbefälhavaren skulle förordnas bland underofficerare tillhörande arméns reserv en likaledes i fred avlönad landstormsområdesadjutant, tillika förvaltare vid områdets landstormsförråd. För varje landstormsområde skulle ordnas ett landstormsförråd för att inrymma för landstormens mobilisering avsedda persedlar ävensom för att i fred förmedla utlämningen av gevär och tillhandahålla ammunition till de frivilliga skytteföreningarna. Alltefter landstormsområdenas belägenhet skulle landstormsförråden hänföras till förråd av första, andra eller tredje klassen. Landstormens övningar skulle grundas uteslutande på frivillighetens samt omfatta företrädesvis skjutövningar med av staten kostnadsfritt tillhandahållna vapen och ammunition. Skjutövningarna borde sättas i förbindelse med det frivilliga skytteväsendet, till vilket landstormorganisationen i fred för ändamålet borde erhålla en lämplig anslutning. Frivilliga landstormsbefälsövningar förordades även.

Uti de utlåtanden, som över detta förslag avgåvos av de militära myndigheterna, yppades vissa skiljaktiga meningar, särskilt i fråga om det sätt, varpå den för landstormorganisationen erforderliga befälspersonalen lämpligast borde anskaffas; och framhölls därvid, att antalet i krigstid tjänstgöringsskyldiga officerare och underofficerare i arméns reserv ävensom f. d. officerare och underofficerare, bland vilka de av chefen för generalstabens föreslagna landstormsområdesbefälhavarna och adjutanterna skulle uttagas, icke vore större, än att nästan alla inom dessa kategorier något så när tjänstbara officerare och underofficerare toges i

Chefens för
generalstabens
förslag den
18 november
1901.

anspråk för fälthären, dess depåer och etappformationer samt rullföringsväsendet.

1903 års
landstormskommitté.

Den 31 december 1902 tillsatte Kungl. Maj:t en kommitté med uppdrag att verkställa en allsidig granskning och omarbetning av chefens för generalstaben förslag. Denna kommitté avgav den 8 april 1903 sitt betänkande. Kommittén anslöt sig i huvudsak till den av chefen för generalstaben framlagda organisationsplanen, dock med vissa jämkningar. I likhet med chefen för generalstaben ansåg kommittén det nödvändigt, att landstormen genom ett under fredstid befintligt militärt befäl erhöles en viss grad av fasthet för att möjliggöra dess användning i krig. Utan en fredsorganisation läte sig detta, enligt kommitténs mening, icke med någon tillförlitlighet göra, och det väsentliga i själva organisationen vore, att befälskadrer funnes för de landstormsavdelningar och landstormsformationer, som komme att uppbådas vid krigstillfälle, samt att landstormen i farans stund kunde skyndsamt inkallas, samlas, ordnas, beväpnas och utrustas.

Enligt kommitténs förslag skulle riket indelas i 156 landstormsområden, därav 83, med hänsyn till sin belägenhet, skulle benämnas *landstormsområden av första klassen* och de övriga 73 skulle vara *landstormsområden av andra klassen*. Landstormsområde av första klassen skulle genast, i mån av organisationens genomförande, erhålla ett *landstormsförråd*, varför särskilda förrådsbyggnader skulle uppföras, varemot landstormsområde av andra klassen icke skulle erhålla eget sådant, förrän landstormsområdena av första klassen fullständigt ordnats med sina förråd. För landstormen inom andra klassens områden erforderliga gevär och ammunition skulle tillsvidare förvaras i lämpligt belägna regements- och tygförråd.

För varje landstormsområde skulle av arméfördelningschefen, på inskrivningsområdesbefälhavarens förslag, förordnas en *landstormsområdesbefälhavare*, med skyldighet att, såsom namnet angiver, föra befälet över områdets landstorm, sköta dess expedition, öva uppsikt över befintligt förråd, verka för de värnpliktigas deltagande i frivilliga skjutövningar samt övervaka det sätt, varpå skjutövningarna med den av staten kostnadsfritt tillhandahållna ammunitionen utfördes. I landstormsområde av första klassen skulle därjämte på enahanda sätt förordnas en *landstormsförrådsförvaltare*, som skulle under uppbördsmanansvar handhava områdets förråd. *Landstormstrupperna* skulle i huvudsak utgöras av infanteri, men i den mån förhållandena så medgäve och krävde, borde även uppsättas landstormsavdelningar av övriga vapenslag, även-

som formationer för det lokala kustförsvaret, arbetsavdelningar m. m. För mobilisering av landstormstrupper erforderlig befäls- och civilmilitär personal skulle redan i fredstid vara utsedd.

Landstormens övningar borde ordnas på frivillighetens väg och utgöras av skjutövningar, för vilkas bedrivande gevär och en viss mängd ammunition kostnadsfritt skulle tillhandahållas av staten, och vilka borde ställas i förbindelse med det frivilliga skytteväsendet. Härjämte föreslog kommittén *ordnande på frivillighetens väg av landstormsbefälskurser*. De befälskurser, kommittén sålunda ansett nödvändiga för erhållande av erforderligt befäl vid landstormen, voro huvudsakligen avsedda för utbildning av kompani- och plutonchefer. För denna del av befälet kunde man nämligen icke påräkna personer, som förut erhållit militär befälsutbildning. Underbefälet däremot kunde åtminstone till någon del erhållas av f. d. fast anställda. Kurserna skulle i allmänhet ordnas landstormsområdesvis och fortgå under 5—10 dagar. Undervisningen skulle omfatta, bland annat, kännedom om sättet för landstormens samling och organisation inom området, besökande av den terräng, vari landstormen vore avsedd att uppträda, samt grunderna för truppers former och rörelser, för eldens ledning m. m. Ersättning till deltagare i kursen borde utgå i form av fria resor å järnväg med truppbiljett, fri inkvartering samt dagavlönning enligt den grad, som närmast motsvarade en var av dem tilldelat befäl. Till kursen beordrade befälhavare och instruktörer borde åtnjuta rese- och traktamentsersättning.

Det av kommittén utarbetade förslaget lades i huvudsak till grund för det förslag till organisation av landstormen, vilket i 1904 års statsverksproposition förelades riksdagen, dock med vissa modifikationer. Så utsträcktes övergångstiden från fyra till fem år, och skulle landstormsområdesbefälhavare samt landstormsförrådsförvaltare tillsättas först i den mån landstormsförråd upprättades.

1904 års riksdags beslut.
1904 års landstormsförordning.

Kungl. Maj:ts framställning om beviljande av ett ordinarie anslag för landstormen — reservationsanslag — avsett till landstormsbefälets avlöning, frivilliga landstormsbefälskurser m. m., bifölls av riksdagen, varjämte anslag å extra stat beviljades till ordnande av landstormsförråd.

I överensstämmelse med 1904 års riksdags beslut utfärdades den 2 december 1904 nådig förordning om landstormen. I denna författning, vilken skulle träda i kraft den 1 januari 1905, men tillämpas endast i den mån däri anbefallda landstomsorganisation bleve enligt Kungl. Maj:ts beslut genomförd, föreskrevs indelande av riket, med undantag av Gottland, i 157 landstomsområden, vart och ett med en landstomsom-

rådesbefälhavare och en landstormsförrådsförvaltare, samt meddelades bestämmelser rörande dessa befattningshavares tillsättning och åligganden, rörande landstormens organisation inom områdenamedelst landstormsmännens fördelning på infanteribataljoner och infanterikompanier o. s. v. Därjämte föreskrevs, bland annat, att för landstormsavdelningars och formationers mobilisering erforderlig befäls- och civilmilitär personal skulle redan i fredstid vara utsedd. I fråga om landstormens utbildning stadgades, att densamma skulle ordnas på frivillighetens väg samt utgöras dels av skjutövningar, för vilkas bedrivande viss mängd ammunition kostnadsfritt tillhandahölls, och vilka, så vitt lämpligen kunde ske, skulle anordnas inom det frivilliga skytteväsendet eller i samband med dess skjutningar, dels ock av landstormsbefälskurser och andra frivilliga övningar, till vilka Kungl. Maj:t anvisade medel.

Chefens för
generalstaben
förslag
den 1 november
1912.

I underdånig skrivelse den 1 november 1912 avgav chefen för generalstaben förslag angående landstormsorganisationens utveckling samt föreslog därvid

beträffande redan delvis organiserade 105 landstormsområden:

att den under anslaget till landstormen upptagna posten till övningar måtte ökas till dubbla beloppet, därur i sådant fall jämväl skulle bestridas understöd till vissa för landstormen verkande föreningar, och

att för fullständigande av intendentur- och sjukvårdsutrustningen måtte beviljas ytterligare anslag; samt

beträffande ännu icke organiserade 52 områden:

att även dessa skulle organiseras samt att för ändamålet måtte beviljas nödiga medel.

Enligt chefens för generalstaben förslag skulle organiserandet av de nya 52 områdena pågå samtidigt med att utrustningen för de 105 områdena fullständigades; och hade i förslaget beräknats för åren 1914—1916, att anslagsposten till övningar för de 105 landstormsområdena skulle omedelbart höjas, att utrustningen för samma områden skulle kompletteras för en kostnad av tillhoppa 398,921 kronor, att för en del av de 52 områdena skulle anskaffas utrustning m. m. till ett belopp av 345,697 kronor, båda beloppen att anvisas å extra stat, och att i sammanhang härmed ordinarie anslaget till landstormen skulle höjas med: första året 73,105 kronor 83 öre, andra året 76,831 kronor 66 öre och tredje året 80,557 kronor 50 öre.

1913 års
riksdag.

Sedan vederbörande myndigheter yttrat sig över generalstabschefens förslag samt jämväl försvarsberedningarna utlätit sig i ärendet, avläts

till 1913 års riksdag en särskild proposition i frågan, nr 278, däri emellertid, under uttalande att med organisationen av återstående 52 landstormsområden borde tills vidare anstå, hemställdes allenast, att till ordnande av landstormsförråd måtte för år 1914 anvisas ett extra anslag 98,000 kronor. Detta anslag blev av riksdagen beviljat, varjämte det av ordinarie anslaget till landstormen uppfördes för år 1914 med samma belopp som för år 1913 eller 204,225 kronor.

I sammanhang med den till 1914 års senare riksdag avlåtna propositionen angående ny härordning (nr 58, sid. 307) uttalade föredragande departementschefen, med avseende å landstormen, att samtliga 52 då ännu icke organiserade landstormsområden borde, i enlighet med öförmälda av generalstabschefen år 1912 framlagda förslag, organiseras såsom områden av första klassen samt landstormsområdesbefälhavare och landstormsförrådsförvaltare därför förordnas för alla återstående landstormsområden ävensom landstormsförråd inom dessa uppföras. Beträffande de områden, vilka för sina förrådsbyggnader vore beroende av kasernbyggena, borde dock med anordnandet av förråden i allmänhet tillsvidare anstå. Enligt planerna för övergången till den nya härordningen borde tillsättande av landstormsområdesbefälhavare inom dittills oorganiserade landstormsområden ske under åren 1916 och 1917. Förvaltare borde tillsättas, så snart förråden bleve färdiga.

Med hänsyn till svårigheten att besätta befälhavarbefattningarna inom vissa landstormsområden i norra Sverige med kvalificerade personer borde vidare de till landstormsområdesbefälhavare, företrädesvis inom sjätte arméfördelningen utgående arvoden höjas.

Slutligen borde *lagstadgade landstormsövningar* komma till stånd. I anslutning härtill föreslog Kungl. Maj:t uti den till riksdagen avlåtna propositionen angående ny värnpliktslag skyldighet för värnpliktig, tillhörande landstormen, att under fredstid för sin utbildning deltaga i en landstormsövning om fem dagar. Behovet av särskilda *landstormsbefälsövningar* borde däremot fortfarande tillgodoses på frivillighetens väg.

Riksdagen godkände den föreslagna bestämmelsen i värnpliktslagen och framställde icke någon erinran mot vad i härordningspropositionen anförts rörande landstormens organisation.

Den 23 december 1915 utfärdades ny förordning om landstormen, den nu gällande landstormsförordningen. I denna meddelades närmare bestämmelser om den i värnpliktslagen för landstormen föreskrivna femdagarsövningen. I övrigt äro bestämmelserna i 1904 års förordning däri upptagna i det hela oförändrade.

1914 Års
härordnings-
beslut.
1915 Års
landstorms-
förordning.

Landstorns-
organisatio-
nens genom-
förande intill
år 1917.

Enligt generalstabschefens förenämnda skrivelse den 1 november 1912 skulle av de återstående oorganiserade landstornsområdena 24 av kasernbyggnadsfrågan oberoende landstornsområden självständigt organiseras före 1916 års utgång. Återstående 28 områden, inom vilka förråden vore avsedda att förläggas till sådana kronans byggnader, som ännu och till dess vederbörliga regementen fått sin kasernbyggnadsfråga ordnad, disponerades av dessa truppförband, skulle organiseras först sedan dessa byggnader bleve för ändamålet disponibla.

Landstornsorganisationen är numera så till vida genomförd, att för samtliga 157 landstornsområden arvoden och expenser för landstornsområdesbefälhavare äro, sedan 1915 och 1916 års riksdagar beviljat härför erforderliga anslag, vederbörligen på stat uppförda. Vad däremot angår förrådsförvaltarbefattningarna, har frågan härom, på sätt närmare framgår av årets statsverksproposition — fjärde huvudtiteln, sid. 109 o. f. — kommit uti ett i viss mån förändrat läge. Sedan nämligen särskilda sakkunniga i skrivelse den 31 mars 1916 framlagt förslag angående beredande av förrådslokaler för landstormen, enligt vilket förslag flera av de utav generalstabschefen ifrågasatta förråden borde sammanslås till större sådana, anordnade vid eller i närheten av vederbörande infanteriregementes huvudförråd, har Kungl. Maj:t i anledning av en utav arméförvaltningen gjord framställning föreslagit, att för genomförande av en sådan anordning måtte på staterna för vart och ett av 23 infanteriregementen från och med år 1918 uppföras avlöning för en sergeant av första klassen, avsedd för fullgörande av tjänst såsom förrådsunderofficer, med huvudsaklig uppgift att handhava vederbörande landstornsförråd.

I sammanhang härmed må erinras, att, med anledning av Kungl. Maj:ts därom gjorda framställningar, riksdagen sedan år 1914 beviljat dels för uppförande av landstornsförråd sammanlagt 390,100 kronor, dels ock för anskaffande av utrustning åt landstormen tillhopa 7,851,000 kronor.

B. Landstormens förseende med befäl.

Frivilliga
landstornsbe-
fälsövningar.

Såsom förut nämnts, avsågs enligt 1914 års härordningsbeslut, att landstornsbefällets behov av övning utöver den lagstadgade landstornsovningen skulle fortfarande — liksom förut varit fallet — tillgodoses uteslutande på frivillighetens väg. Härvid räknade man på värdefull medverkan av den redan bestående organisationen för frivilliga landstornsovningar, vilken nått en ganska stor fasthet; och vitsordades sam-

tidigt, att de frivilliga befälsövningarna dittills lämnat ett jämförelsevis gott utbyte.

Den frivilliga verksamheten för landstormsbefälets utbildning har fortgått, kan man säga, på två linjer vid sidan av varandra, nämligen dels vid de statsunderstödda befälskurserna och dels inom för ändamålet bildade enskilda föreningar. Den frivilliga landstormsrörelsen.

Vad först angår de statsunderstödda frivilliga landstormsbefälskurserna, hava dessa anordnats inom de särskilda inskrivningsområdena och, under särskilt kommenderade linjeofficerares ledning, pågått under en tid av högst tio dagar i en följd. Undervisningen har varit ordnad i huvudsaklig överensstämmelse med det av 1903 års kommitté antydda övningsprogrammet samt har ägt rum i form av taktiska fältövningar, föreläsningar, skjutövningar m. m.

De föreningsvis bedrivna frivilliga övningarna hava varit av ganska betydande omfattning. Upprinnelsen till de frivilliga landstormssammanslutningarna i riket synes hava varit vissa idrottsklubbar, vilka på sitt program upptagit skjutning, orienteringsövningar i terräng och dylikt. Den första uteslutande på frivillighetens väg anordnade landstormsbefälskurs, som förekommit i vårt land, var den, som igångsattes år 1903 av Stockholms amatörförening. För anordnande av denna kurs erhöles ett särskilt anslag av statsmedel. Den äldsta av nu befintliga landstormsföreningar är Härnösands landstormsklubb, vars stadgar antogos den 27 augusti 1907. År 1908 tillkommo bland andra Stockholms och Göteborgs landstormsbefälsföreningar, av vilka den förra numera ombildats till Stockholms landstormsförbund.

För ordnande av angelägenheter, gemensamma för hela rikets landstormsföreningar, såsom anskaffande av instruktörer, beredande av ekonomiskt understöd o. s. v., tog Stockholms landstormsbefälsförening genom sitt verkställande utskott år 1910 initiativet till bildandet av en gemensam centralorganisation. Denna tanke förverkligades i januari 1913, i det att då definitivt bildades en dylik organisation, benämnd »Sveriges landstormsföreningars centralförbund». De sammanslutna föreningarnas antal utgjorde då 35 med ett sammanlagt medlemsantal av 3,093. Enligt nu gällande grundstadgar för Sveriges frivilliga landstormsföreningar (landstormsbefälsföreningar), var för sig i regel omfattande ett landstormsområde, samt landstormsförbund, vart för sig i regel omfattande ett inskrivningsområde, ävensom ovannämnda centralförbund. Organisationerna hava till uppgift att, i samförstånd med vederbörande militära myndigheter och under samverkan med det frivilliga

skytteväsendet, arbeta för landstormens, särskilt landstormsbefällets militära utbildning.

Angående dessa organisationers uppgifter, arbetssätt m. m. kan för övrigt hänvisas till innehållet av Kungl. Maj:ts proposition nr 46 vid 1915 års riksdag, däri begärdes ett statsunderstöd för bestridande av administrationskostnader för ifrågavarande organisation, en framställning, vilken dock icke vann riksdagens bifall. Till organisationskostnader har Kungl. Maj:t däremot åt nämnda centralförbund vid särskilda tillfällen beviljat anslag, uppgående till 8,000 kronor för varje gång.

År 1916 uppgick för hela riket antalet landstorms(befäls-)föreningar till 112, verkande inom 131 av rikets nuvarande 161 landstormsområden (inberäknat Gottland), samt antalet landstormsförbund till 16.

Antalet medlemmar utgjorde vid 1916 års början 16,005.

Föreningarnas verksamhet har omfattat krigsspel, föredrag, fältövningar och fälttjänstövningar ävensom skjutning — särskilt fältskjutningar, men även skjutövningar med kulspruta och med pistol — signalering, ridning samt slutligen s. k. mobiliseringsövningar under några dagar i följd. Deltagandet i övningarna har, särskilt under de senare åren, varit mycket livligt. Förutom i Stockholm, där t. ex. under år 1915 medeltalet deltagande i fältövningar och krigsspel utgjorde 300, och i Göteborg, synes arbetet inom föreningarna hava kraftigast bedrivits i Dalarna, i Skåne samt i vissa delar av Norrland.

Av staten anordnade frivilliga landstormsbefälkursur 1914—1915.

Landstormsinkallelsen under år 1914, det första krigsåret, bildar, kan man säga, epok i frågan om landstormsbefälsutbildningen i vårt land. De påtagliga brister, vilka då yppades med avseende å landstormsbefällets förmåga att fylla sina uppgifter, och vilka icke kunde avhjälpas genom den i sammanhang med mobiliseringen anordnade tjänstgöringen, framkallade snart åtgärder för att i möjligaste mån råda bot på detta missförhållande. Genom nådigt brev den 6 november 1914 samt generalorder samma dag anbefalldes anordnande inom samtliga arméfördelningsområden samt Gottlands militärområde av *frivilliga kurser* för utbildning av landstormsbefäl dels under tiden från den 9 november till den 19 december 1914 och dels under tiden från den 11 januari till den 21 februari 1915. Uti dessa kurser, vilka avsågo utbildning dels av truppbefäl med en utbildningstid av 42 dagar, dels ock av adjutanter och intendenturbefäl med en utbildningstid av 21 dagar, deltog omkring 2,000 landstormsmän.

Behovet av utbildat landstormsbefäl kunde emellertid givetvis ej närmelsevis fyllas genom den anslutning, dessa frivilliga kurser vunnit,

varjämte bristen måste bliva desto mera kännbar därigenom, att en del av de landstormsmän, som utbildats vid kurserna, tillhörde årsklass, som redan år 1917 skulle komma att utträda ur landstormsåldern.

I skrivelse den 6 mars 1915 hemställde chefen för generalstaben om åtgärders vidtagande för anordnande under våren 1915 av *obligatoriska övningar* för landstormens befäl. Med anledning härav avläts till 1915 års riksdag proposition, nr 165, med förslag till lag om skyldighet för vissa värnpliktiga att under år 1915 undergå landstormsbefälsutbildning. Enligt förslaget skulle sålunda värnpliktiga, som inskrivits under något av åren 1899, 1900, 1901 och 1902, vara skyldiga att, i den utsträckning och på det sätt, Konungen närmare förordnade, för sin utbildning deltaga i en landstormsbefälsövning om högst 42 dagar. Antalet landstormsmän, som borde sålunda utbildas, beräknades i propositionen till omkring 4,300, därav omkring 2,100 såsom deltagare i längre kurser om 42 dagar och omkring 2,200 såsom deltagare i kortare kurser om 21 dagar.

Obligatoriska
landstormsbefälskurser
År 1915.

Uti en redan före propositionens avlämnande inom andra kammaren väckt motion, nr 130, hade hemställts om beviljande av medel för anordnande snarast möjligt av obligatoriska landstormsbefälskurser.

Sammansatta stats- och lagutskottet, till vars behandling frågan överlämnades, delade motionärens uppfattning om vikten av, att åtgärder snarast möjligt vidtoges för att bereda övning åt landstormsbefälet. Ur utskottets utlåtande torde här särskilt böra framhållas uttalandet, hurusom utskottet funnit det angeläget, att *rullföringen av landstormen* bleve på fullt tillfredsställande sätt ordnad, men att då den utredning rörande mönstringar, som torde vara under arbete, givetvis komme att sträcka sig även till landstormen, riksdagen icke syntes hava anledning att för det dåvarande göra särskild framställning till Kungl. Maj:t i detta ämne.

Riksdagen biföll den kungl. propositionen om lagstadgade obligatoriska övningar under år 1915. I sammanhang med anmälan i skrivelse den 22 maj 1915, nr 177, av detta sitt beslut ansåg sig riksdagen böra ifrågasätta, huruvida det ej vore fördelaktigt att för utbildning av landstormsbefäl tillgodogöra sig de lämpliga befälsämnen, som funnes i främsta rummet bland f. d. fast anställt underbefäl.

De beslutade obligatoriska kurserna, om vilka lag utfärdades den 25 maj 1915, anordnades under sommaren 1915, nämligen *dels* landstormsofficerskurser om 42 dagar, avseende utbildning för befattningar av officers grad, utom adjutants- och intendenturbefattningar, *dels* landstormsadjutantskurser om 21 dagar, avseende utbildning för adjutants-

befattningar, dels ock landstormsintendentskurser om 21 dagar, avseende utbildning för intendents- och kommissariebefattningar ävensom för befälsbefattningar vid förplägnadsavdelningar.

Förslag till
1916 års riks-
dag om
obligatoriska
befälskurser.

Sedan chefen för generalstaben den 25 november 1915 avgivit förslag angående erforderliga tillfälliga åtgärder för avhjälpande av behovet av dagligt landstormsbefäl, framlade Kungl. Maj:t uti en till 1916 års riksdag avlåten proposition, nr 167, förslag till lag om skyldighet för vissa värnpliktiga att undergå befäls- eller annan särskild utbildning vid landstormen. Enligt detta lagförslag skulle dels värnpliktiga, tillhörande årsklasserna 1897—1902, vara skyldiga att under år 1916 delta i en landstormsbefälsövning eller fackmansövning om högst 60 dagar, dels ock värnpliktiga, som tillhörde någon av årsklasserna 1900, 1901 och 1902 och som undergått nyss nämnd övning eller övning enligt lagen den 25 maj 1915 eller under år 1914 eller 1915 undergått frivillig landstormsbefälsutbildning, som, enligt vad Konungen därom förordnade, skulle anses svara mot den i lag stadgade utbildningen, vara skyldiga att det år, de fullgjorde i värnpliktslagen stadgad fem dagars landstormsovning, för sin utbildning delta i en kaderövning om högst 10 dagar.

De ifrågasatta utbildningskurserna skulle, på sätt närmare inhämtas av det vid propositionen fogade statsrådsprotokollet, vara av tre slag, officerskurser om 60 dagar, adjutants- och intendenturkurser ävensom kurser för kulspruteunderbefäl om 30 dagar samt kurser för sjukvårdsunderbefäl om 15 dagar. Det antal landstormsmän, som enligt förslaget skulle inkallas till utbildning, beräknades till omkring 7—8,000 man.

Det sålunda framlagda förslaget vann emellertid riksdagens bifall endast i vad det avsåg anordnande av kaderövningar i samband med den lagstadgade femdagarsövningen.

Sedan Kungl. Maj:t den 21 juni 1916 utfärdat lag om skyldighet för vissa värnpliktiga att delta i kaderövning vid landstormen, hava sådana övningar under sommaren 1916 ägt rum i anslutning till de då för första gången anordnade, i 1914 års värnpliktslag påbjudna fem dagars landstormsovningarna.

C. Framställningar om ordnande av landstormens befälsfråga.

Riksdagens
skrivelse den
28 maj 1915.

Frågan om åstadkommande av mera stadigvarande anordningar för befälsbehovets fyllande var redan vid 1915 års riksdag föremål för riksdagens prövning. Med anledning av dels Kungl. Maj:ts här ovan om-

nämnda till riksdagen avlätna proposition nr 165 och dels en inom andra kammaren väckt motion, nr 131, anhöll nämligen riksdagen uti skrivelse den 28 maj 1915, nr 222, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning samt för riksdagen framlägga därpå grundat förslag till ordnandet av landstombsbefälsfrågan och de övningar med landstombsbefäl, som kunde anses oundgängligen erforderliga.

Sedan chefen för generalstaben anbefallts att inkomma med yttrande över riksdagens skrivelse, avgav denne den 30 oktober 1915 förslag till anordnande av årligen återkommande obligatorisk utbildning av landstombsbefäl samt anförde därvid huvudsakligen följande:

Chefens för
generalstaben
förslag den
30 oktober
1915.

För åstadkommande av en ändamålsenlig *uttagning av befälsämnen* fordrades främst, att uttagningen kunde verkställas med tillräcklig personalkännedom, samt att landstombsutbildningskurserna bleve obligatoriska, så att urvalet kunde ske bland samtliga landstormsmän. Urvalet syntes å andra sidan icke kunna ske med tillräcklig personalkännedom, med mindre än att samtliga ännu icke organiserade landstombsområden omedelbart organiserades samt att urvalet verkställdes vid personlig inställelse av de värnpliktiga till en särskild prøvoförrättning, lämpligen benämnd *landstombsprövning*, ungefär vid tidpunkten för överföringen från beväringen till landstormen. Genom införande av landstombsprövning skulle följande huvudsakliga fördelar vinnas:

a) utväljandet av landstombsbefälsämnen skulle kunna ske med större personalkännedom;

b) handlingarna för landstormens redovisning skulle underkastas en välbehörlig kontroll och revidering; därigenom skulle ökad stadga skänkas hela organisationen, varjämte de enskilda värnpliktiga skulle erhålla större säkerhet att ej bliva utsatta för sådana felaktiga åtgärder från värnpliktsbefälets sida, som lätt nog kunde framkallas av en felaktig rullföring;

c) värnpliktig, som befunnits till tjänstgöring vid landstormen oförnögen, kunde anmälas att vid nästkommande inskrivningsförrättning frikallas från värnpliktens vidare fullgörande och avföras ur rullorna.

Uttagning skulle verkställas av inskrivningsrevisionen, och borde förslag för uttagning vid landstombsprövning uppgöras av till densamma beordrat militärbefäl. Vid prövningen borde rullföringsbefälhavare och landstombsområdesbefälhavare närvara, varjämte ytterligare en officer, helst en regementsofficer, borde beordras att delta i densamma.

I fråga om *antalet landstormsmän, som skulle erhålla utbildning*, hänvisade generalstabschefen först till bestämmelserna i § 26 värnplikts-

lagen om uttagning av 14 procent av det inskrivna antalet vapenföra till underbefäl och fackmän. Vid landstormen gällde det emellertid att dessutom fylla behovet av officerare och underofficerare ävensom det behov, som vid beväringen fylldes med fast anställda, varjämte sjukvårdspersonalen måste vid landstormen erhålla särskild utbildning och förefinnas i tillräckligt antal. Behovet kunde därför icke säkerställas, med mindre än att minst 25 procent av sammanlagda antalet vapenföra och icke vapenföra värnpliktiga uttoges. Av de sålunda uttagna borde åtminstone 5 procent utbildas till officerare, 6 procent till intendenturpersonal, adjutanter och kulspruteunderbefäl samt 14 procent till underbefäl och fackmän av annat slag.

På grund av erfarenheterna från 1915 års landstormsbefälskurser syntes tiden för de egentliga *kursernas längd* böra sättas till åtminstone 60 dagar för officerare och till åtminstone 30 dagar för intendenturpersonal, adjutanter och kulspruteunderbefäl. Å andra sidan syntes, innan mera erfarenhet vunnits, en ytterligare utsträckning av kursernas längd icke nu böra föreslås. Utöver de kategorier, som erhållit utbildning under 1915 års landstormsbefälskurser, måste utbildning meddelas jämväl landstormens sjukvårdspersonal ävensom åtminstone kulspruteunderbefälet, varjämte det vore oundgängligen nödvändigt, att även landstormens underbefäl i övrigt erhöle någon särskild utbildning, vilken generalstabschefen på anförda skäl ansåge böra utgöras av åtminstone 15 dagars första tjänstgöring, för att de skulle kunna bliva skickade att lösa dem tillkommande uppgifter.

Den egentliga befälsutbildningen borde meddelas redan under det första landstormsåret. Därigenom kunde nämligen den värnpliktige under längsta tiden tagas i anspråk såsom befäl, och endast därigenom vore det möjligt att begränsa uttagningen till 25 procent. Under de lagstadgade landstormsövningarna om fem dagar — första, andra, tredje och fjärde tjänståret i landstormen — borde de särskilt utbildade inkallas med sin årsklass och tjänstgöra såsom befäl. Härför måste de omedelbart före dessa övningar inkallas till en kortare *kaderövning*, vilken komme att fylla i det närmaste motsvarande uppgift som den, vilken tillkommit befälsmötena vid den indelta armén. Kaderövningens längd syntes tillsvidare och tills man vunnit ytterligare erfarenhet kunna begränsas till minst 10 dagar.

Befälskategorierna borde (vid den första utbildningen) uppdelas så, att plutonchefskategorien och högre befäl utbildades för sig samt underbefälskategorien för sig, varjämte särskilda kurser borde ordnas för kulsprutebefäl och -underbefäl, adjutanter m. fl. Tillsvidare kunde, i fråga

om kursernas förläggande, förutsättas, att officers-, adjutants- och kulsprutekurserna ordnades inskrivningsområdesvis eller gemensamt för två eller flera inskrivningsområden, intendenturkurserna och utbildningskurserna för vissa fackmän ordnades i regel arméfördelningsområdesvis samt underbefälskurserna, även för kulspruteunderbefålet, ordnades inskrivningsområdesvis eller, eventuellt, landstormsområdesvis. I samband härmed borde § 37 värnpliktslagen åtminstone så ändras, att landstormsmän skulle kunna för sin utbildning föras utom eget och närgränsande inskrivningsområden. För komplettering av brister i utbildningen borde frivilliga befälskurser alltjämt anordnas samt landstormsmän äga tillträde till frivilligt deltagande i de obligatoriska landstormsövningarna.

I fråga om *landstormsbefälets redovisning* ansåg slutligen generalstabschefen erforderligt, att de landstormsmän, som uttagits till befäls- eller särskild fackmansutbildning, ålades mönstringsskyldighet med personlig inställelse inför landstormsområdesbefälhavaren, ävensom att de ålades anmälningsskyldighet beträffande vistelseort och flyttning, motsvarande den, som åläge värnpliktiga tillhörande härens beväring.

I anslutning till vad sålunda anförts, föreslog chefen för generalstaben införande av erforderliga bestämmelser i värnpliktslagen rörande landstormsprovning, landstormsmäns befälsutbildning m. m.

Över chefens för generalstaben förslag inhämtades härefter utlåtande av 1916 års generalskommission, vilken uti den 12 februari 1916 avgivet yttrande i allt huvudsakligt anslöt sig till förslaget, men därvid gjorde åtskilliga detaljerinringar. Sålunda borde de grupper av landstormsbefäl, som skulle utbildas, i vissa avseenden fullständigas; tiden för den första landstormstjänstgöringen syntes i allmänhet böra förläggas till månaderna maj, juni, juli och augusti; det frivilliga deltagandet i övningar, som allt fortfarande vore synnerligen önskvärt, borde på ett ändamålsenligt och verksamt sätt främjas; värnpliktiga tillhörande beväringens äldre årsklasser borde icke få deltaga uti de för landstormsbefäl m. fl. föreskrivna övningar.

1916 Års
generalskom-
mission.

Enär även efter genomförandet av 1914 års härordning landstormsbefålet m. m. måste anses vara i behov av utbildning, utöver vad nu gällande värnpliktslag bestämde, borde enligt generalskommissionens uppfattning de föreslagna föreskrifterna, såsom generalstabschefen föreslagit, erhålla formen av ändringar i värnpliktslagen.

Tillkallande
av sakkun-
niga.

Sedan Kungl. Maj:t med anledning av vad sålunda i ärendet förekommit den 14 juni 1916 bemyndigat chefen för lantförsvarsdepartementet att tillkalla högst fem sakkunniga personer för att inom departementet biträda med verkställande av utredning och avgivande av förslag rörande landstormens användning samt utbildning av landstormsbefäl ävensom beträffande vissa övriga frågor, innefattande ändringar i gällande värnpliktslag, tillkallades för berörda uppdrag chefen för krigsskolan, översten G. Bouveng, tillika ordförande, kanslerssekreteraren Otto Croneborg, tillika sekreterare, ledamoten av riksdagens andra kammare, lantbrukaren Johan Ericsson i Vallsta, ledamoten av riksdagens första kammare, lantbrukaren Johan Nilsson i Skottlandshus samt ledamoten av riksdagens andra kammare, bankofullmäktigen F. V. Thorsson.

De sålunda utsedda sakkunniga, landstormskommittén, hava den 14 december 1916 avgivit betänkande i ämnet. Uti detta betänkande har kommittén framlagt förslag *dels* angående landstormens rullföring m. m., därvid kommittén i huvudsak hemställt, att de nuvarande brigadcheferna måtte lösas från sin ställning såsom regementschefer och övertaga hela inskrivningsväsendet för såväl beväringen som landstormen, att brigadcheferna jämte staber måtte uppföras på stat, och att landstormens rullföring måtte, avskild från beväringens, överlåtas på särskilda rullförare med uppgift att i vissa fall tillika övertaga landstormsförrådsförvaltarnas åligganden, *dels ock* i fråga om utbildning av landstormsbefäl m. fl., i vilket avseende kommittén i form av särskilda lagförslag hemställt, i det ena om vidtagande av åtgärder för fyllande av behovet av officerare, underbefäl och fackmän vid landstormen under åren 1920—1928 och i det andra om vidtagande av åtgärder redan under år 1917 för fyllande av nu förefintligt behov i samma hänseende.

Över betänkandet hava utlåtanden inhämtats från samtliga arméfördelningschefer, vilka, med undantag av chefen för andra arméfördelningen, jämväl insänt yttranden av vederbörande inskrivningsbefälhavare, samt vidare från kommandanten i Boden, militärbefälhavaren på Gottland, chefen för generalstaben och inspektörerna för infanteriet, kavalleriet, artilleriet och trängen ävensom från arméförvaltningen.

Landstormskommitténs förslag.

Jag övergår nu till en närmare redogörelse för innehållet av kommitténs betänkande jämte däröver avgivna yttranden, och gör jag härvid början med

A. Huvudgrunderna för kommitténs förslag.

Ett av grundvillkoren för ett lands försvar vore, yttrar kommittén, att en hastig, planmässig och ordnad användning av samtliga landets vapenföra män blivit redan i fredstid säkerställd genom en fast organisation. Massuppbådet, när krig hotade eller utbrutit, måste numera anses vara ett föråldrat begrepp, om icke detsamma vore förbundet med en i detalj genomarbetad plan för truppernas samling och ordnande samt förseende med vapen, utrustning, förnödenheter och — vad som vore icke minst viktigt — med dugligt befäl. Endast i detta fall bleve det möjligt att tillgodogöra sig det folkmaterial, som funnes tillgängligt, på ett sådant sätt, att nedlagda kostnader så väl i tid och arbete som i penningar bure verklig frukt. Ur dessa två synpunkter, den militära och den ekonomiska, vore utan gensägelse organisationen av vår nuvarande landstorm behäftad med mycket stora och i ögonen fallande brister. Det torde vara uppenbart, att den försvarskraft, som borde vara till finnandes i åtta årsklasser värnpliktiga i landstormsåldern, för närvarande varken i militärt eller ekonomiskt hänseende vore tillvaratagen så som sig borde. Det sätt, varpå landstormen för närvarande vore organiserad, innebure slöseri med en av landets dyrbaraste tillgångar. Landstormsmännen bildade kärnan av landets manliga befolkning; och det soldatmaterial, de erbjöde, kunde, med hänsyn särskilt till landstormsmännens i regel mera mångsidigt utvecklade arbetskraft och mognare omdömesförmåga, sägas vara i flera hänseenden lika värdefullt som beväringssmanskaper, särskilt dettas yngre årsklasser. Detta goda material kunde emellertid icke i hela sin omfattning komma försvaret till godo, utan att befintliga brister i organisation m. m. avhjälpes.

Gjorda sammanfattningar av erfarenheterna från dels landstormsmobiliseringen år 1914 och dels landstormsövningarna under år 1916 visade, att nämnda brister kunde, fränsett inverkan på landstormens användbarhet av densammas föregående utbildning och densammas utrustning, vilka frågors behandling fölle utanför kommitténs uppdrag, hänföras dels till *den felande rullföringen* och dels till *saknaden av ett dugligt befäl*. Ju mera kommittén trängt in i föreliggande fråga, dess fastare hade kommittén blivit övertygad om den stora betydelsen därav, att en ordnad och tillförlitlig rullföring av landstormen komme till stånd. Häruti vore, enligt kommitténs uppfattning, att söka själva grundvalen för såväl en rättvis och lämplig uttagning av landstormsmän till befälsutbildning som ock för möjligheten att vid mobilisering kunna för militära ändamål fullt tillgodogöra sig den till landstormen hörande övriga personalen. Också hade kommittén på grund av denna övertygelse icke

Land-
storms-
kommittén.
Allmänna
synpunkter.

blott ansett sig av sitt uppdrag uppfordrad att framlägga ett förslag angående förbättrad rullföring av landstormen, utan även beträffande huvudfrågan, befälsutbildningen, *byggt sitt förslag till dennas ordnande på den förutsättningen, att en dylik förbättrad rullföring komme till stånd i samband med, att den av kommittén föreslagna årliga befälsutbildningen toge sin början.* I kommitténs uppdrag inginge nämligen, bland annat, att verkställa utredning och avgiva förslag rörande landstormens användning. Men frågan härom stode givetvis i det intimaste samband med spörsmålet om landstormens *användbarhet* överhuvud; och detta spörsmål vore beroende ej blott av en genomgripande förbättring av landstormsbefällets beskaffenhet, utan även i högst väsentlig grad därpå, att landstormens rullföring och redovisning ordnades så, att hela antalet värnpliktiga inom landstormen anträffades och bibringades lagstadgad utbildning, samt på samma gång tillförlitlig kännedom vunnes angående de särskilda landstormsmännens kvalifikationer, yrken o. s. v., varigenom urvalet av befälsämnen möjliggjordes. Åtgärder, som vore ägnade att åstadkomma en tillförlitlig rullföring, skulle ock, enligt kommitténs övertygelse, visa sig vara till gagn ur allmän synpunkt, då nämligen hittills allmänheten ej sällan fått vidkännas en hel del obehag och svårigheter till följd av rullföringsväsendets bristfällighet.

Landstormens rullföring ägde för närvarande rum huvudsakligen i rullföringsexpeditionerna. I stamrullan, som därstädes fördes, kvarstode den värnpliktige även efter överföring till landstormen; och jämväl hans värnpliktssedel behölls i rullföringsexpeditionen. Samma expedition mottog de anmälningsslistor och andra uppgifter, som månatligen avgivas från pastorsämbeten eller rotemän rörande genom dödsfall, inflyttning, avflyttning o. s. v. inträffade förändringar angående såväl landstormsmännen som beväringen tillhörande värnpliktiga. Av landstormsområdesbefälhavaren skulle visserligen föras särskild landstormsrolla enligt fastställt formulär. Men denna rulla upprättades icke av landstormsområdesbefälhavaren själv, utan för varje årlig överföring till landstormen av rullföringsbefälhavaren. Årligen å bestämmd tid skulle landstormsrollan insändas till rullföringsbefälhavaren för rättande och fullständigande, varjämte rullföringsbefälhavaren skulle, så snart lämpligen kunde ske, tillställa landstormsområdesbefälhavaren vederbörande från pastorsämbeten eller rotemän inkomna anmälningsslistor och uppgifter, försedda med anteckningar, dels vilka av de å listan uppförda landstormsmännen, som blivit av rullföringsbefälhavaren avförda från eller införda i stamrullan, dels den årsklass, nyinförd landstormsman skulle tillhöra, dels ock det trupp-slag han vore tilldelad, hans användbarhet m. m. Efter verkställda an-

teckningar i landstormsrullan skulle landstormsområdesbefälhavaren utan dröjsmål till rullföringsbefälhavaren återställa listor och uppgifter.

Oavsett den otjänliga dualism, varmed det sålunda i huvuddrag angivna systemet för rullföring av landstormen vore behäftat, skulle möjligen kunna antagas, att därest detta system följdriktigt genomfördes, detsamma dock skulle kunna något så när nöjaktigt fungera. Men härvid tillkomme en synnerligen viktig skillnad mellan bestämmelserna om beväringens och landstormens rullföring. Medan nämligen beväringen tillhörande värnpliktig jämlikt stadgande i värnpliktslagen vore skyldig ej blott, enligt § 32, att varje år undergå mönstring, antingen genom att till befälet avgiva skriftlig uppgift om bostad och yrke eller ock genom personlig inställelse, utan även, enligt § 33, att vid vistelse utom kyrkobokföringsorten för längre tid än en månad före avresan göra anmälan hos områdesbefälet och hålla detta befäl underrättat om sin adress, tills han återkomme, samt att göra anmälan om flyttning, hade landstormsmannen icke någon motsvarande skyldighet. Följden härav hade också blivit den, att landstormsrullorna, oaktat det arbete landstormsområdesbefälhavarna nedlagt på deras fullständigande, visat sig vara i hög grad ofullständiga och opålitliga.

Efter att hava anfört exempel på, huru det nuvarande systemet för landstormens rullföring verkat, yttrade kommittén vidare:

Det vore uppenbart, att ett rullföringssystem, som kunde leda till dylika orimligheter, måste ersättas med ett mera effektivt. De åtgärder, genom vilka en sådan reform bäst skulle ernås, vore, enligt kommitténs åsikt, *dels* införandet av mönstrings- och adressanmälningskyldighet jämväl för landstormen, *dels* landstormsrullföringens avskiljande från rullföringsexpeditionerna samt förläggande till självständiga rullföringsexpeditioner för landstormen, *dels* ock i samband därmed inrättande av nya centralmyndigheter, under vilka såväl rullföringsbefälhavare som landstormsrullförare skulle lyda.

Då kommittén sålunda ansett sig böra till prövning upptaga frågan om mönstrings- och adressanmälningskyldighet för landstormen, hade kommittén givetvis i samband härmed föranlåtits att i viss omfattning behandla det till kommittén överlämnade, i riksdagens skrivelse den 24 februari 1912 omförmälda ärendet angående borttagande av nu stadgad mönstring för de till beväringen hörande värnpliktiga eller denna mönstrings eventuella ersättande med i annan ordning lämnade uppgifter.

I denna sistnämnda fråga föreläge numera ett vidlyftigt utredningsmaterial, i det att Kungl. Maj:t i anledning av riksdagens be-

Mönstrings-
och adress-
anmälnings-
skyldighet för
landstormen.

rörda skrivelse inbäntat yttranden dels från samtliga arméfördelningschefer och militärbefälhavaren på Gotthland, vilka i ärendet hört vederbörande inskrivningsbefälhavare och rullföringsbefälhavare, dels ock från överståthållarämbetet, rotemännen i Stockholm ävensom från samtliga Kungl. Maj:ts befallningshavande i riket, vilka i sin ordning hört vederbörande kontraktsprostar, läradsskrivare och mantalsskrivningsförrättare i städerna, varjämte allmänna svenska prästföreningens styrelse inkommit med en skrift i ämnet.

Kommitténs arbeten i denna omfattande fråga hade icke avslutats. Av de i ärendet föreliggande handlingarna hade emellertid kommittén styrkts i den uppfattningen, att det nuvarande systemet för beväringens rullföring och redovisning i avseende å effektivitet lämnade åtskilligt övrigt att önska. Ehuru väl kommittén icke medhunnit att utarbeta något positivt förslag i ämnet, hade emellertid, vad anginge landstormens rullföring och redovisning, inom kommittén icke rått någon som helst tvekan eller meningsskiljaktighet därutinnan, att för landstormen borde stadgas *mönstrings- och adressanmälningskyldighet lika med den, som vore ålagd värnpliktiga tillhörande beväringen*, varjämte kommittén, beträffande frågan i dess helhet, vore av den åsikten, att man icke borde fränsäga sig fördelen av att för stamrullors och värnpliktssedlars vederbörliga komplettering erhålla uppgifter direkt från de värnpliktiga själva.

Landstormens
rullföring.

Då hittills den egentliga rullföringen av landstormen verkstälts i rullföringsexpeditionerna, hade kommittén haft under övertvägande, om icke även den förbättrade rullföring av landstormen, som kommittén ansett oundgänglig, kunde i sin helhet förläggas till dessa. Emellertid hade det utrönt, att vid ett avsevärt antal rullföringsexpeditioner arbetet med rullföring av de tolv årsklasser, som enligt 1901 års härordning åläge dessa expeditioner, vore så omfattande, att extra arbetskrafter i ej ringa utsträckning måst anlitas, för att arbetet överhuvud taget skulle kunna medhinnas. Erfarenheterna från de mobiliserings- och krigstjänstinkallelser, som ägt rum under nu pågående krig, hade visat, att såväl ur mobiliseringssynpunkt som med hänsyn till de värnpliktigas befogade intressen en mera fullständig rullföring av de värnpliktiga vore av behovet påkallad. Genomförandet av en sådan måste i sin ordning medföra ökat arbete å expeditionerna.

Lades nu härtill, att genom 1914 års härordningsbeslut beväringen ökats med tre nya årsklasser, varigenom expeditionernas arbete ytterligare utvidgades, så kunde med stor bestämdhet uttalas, att därest en ordnad rullföring och redovisning av ytterligare åtta — under övergångsåren t. o. m.

tio — årsklasser i landstormen skulle härutöver påläggas rullföringsbefälhavarna, detta arbetes utförande på ett nöjaktigt sätt ej skulle kunna av dem medhinnas. Även om genom en väsentlig förstärkning av de kvalificerade arbetskrafterna vid rullföringsexpeditionerna en så pass stor lättnad i befälhavarnas arbete kunde vinnas, att de under fredstid kunde nödtorftligen sköta jämväl landstormens rullföring och redovisning, så kunde det dock med säkerhet antagas, att detta skulle bli omöjligt just vid det tillfälle, då tillvaron av ett pålitligt och snabbt verkande rullföringsväsen vore av största betydelse samt arbetet vid expeditionerna vore mest maktpåliggande, nämligen vid en mobilisering, som omfattade hela eller stora delar av krigsmakten. Enligt 1914 års härordning skulle landstormen utkallas redan de första mobiliseringsdagarna för att trygga linjetruppernas mobilisering och uppmarsch m. m., och det skulle således med mycket stor sannolikhet inträffa, att en rullföringsexpedition bleve nödsakad att samtidigt expediera kallelseorder till tjugutre årsklasser i de mest skilda befattningar. Ur försvarssynpunkt vore det utan tvivel mycket betänkligt att pålägga rullföringsexpeditionerna hela detta omfattande arbete. Viktiga skäl låge således till grund för uppfattningen, att hela den reformerade rullföringen av landstormen borde anförtros åt särskilda landstormsrullförare.

Inrättandet av en välordnad rullföring för landstormen och av härför avsedda expeditioner skulle emellertid, om dessa expeditioner — såsom nu vore fallet med rullföringsexpeditionerna — komme att sortera under inskrivningsbefälhavarna, i avsevärd grad öka dessas arbete med inskrivningsväsendet till förfång för och på bekostnad av deras verksamhet såsom regementschefer. I själva verket vore det ett redan länge känt behov att åstadkomma en ändring i det missförhållandet, att regementscheferna allt för mycket måste ägna tid och arbete åt de rent expeditionella ärendena. Såsom exempel på omfattningen av dessa ärenden ville kommittén hänvisa till nedanstående tabell, vilken upptog samtliga till en av infanteriets regementsexpeditioner under år 1915 och förra hälften av år 1916 inkomna och expedierade skrivelser. Av dessa vore under år 1915 respektive 2,175 och 2,556 inkomna och avgångna inskrivningsärenden, vilkas behandling i många fall vore väsentligt mera tidsödande än andra ärendens.

Brigadchefer
och brigad-
staber.

Uppgift å antal inkomna och expedierade skrivelser under år 1915 och förra halvåret 1916.

Ärendets art.	1915.		Förra halvåret 1916.	
	Inkomna.	Avgångna.	Inkomna.	Avgångna.
Inskrivningsärenden	2,175	2,556	739	1,284
Ärenden rörande landstormen	396	218	138	90
Övriga ärenden	6,572	7,214	4,308	4,411
Summa	9,143	9,988	5,185	5,785

Då ett reformerat inskrivningsväsen för landstormen icke rimligen borde genom att förläggas till inskrivningsexpeditionerna få ytterligare öka ifrågavarande regementschefers ansvar och arbete, men givetvis ändock borde ställas under samma högre myndighet, som ägde befattning med inskrivningsväsendet för beväringen, hade det för kommittén legat nära till hands att söka utfinna en utväg, varigenom inskrivningsgöromålen på samma gång avlyftades från regementscheferna och överflyttades beträffande såväl beväring som landstorm till andra högre myndigheter. Kommittén hade härvid kommit till den uppfattningen, att en ny myndighet mellan rullförarna och arméfördelningschefen borde inrättas, vilken skulle icke blott övertaga de nuvarande inskrivningsbefälhavarnas åligganden, utan på samma gång tillgodose det kännbara behovet av *centrala högre militära myndigheter för landstormen* med uppgift att handlägga frågor rörande landstormsbefällets utbildning, landstormsövningarna och landstormens mobilisering. Att en sådan reform skulle i mycket hög grad bidra att skänka stadga åt landstormsinstitutionen samt bringa densamma upp på ett högre plan, torde ligga i öppen dag. Härförutom skulle genom inrättandet av dylika högre inskrivningsmyndigheter det viktiga önskemålet vinnas, att enhetlighet åvägabragtes inom inskrivningsväsendet i det hela, till gagn för den enskilde, då nämligen allmänhetens intresse av en snabb och korrekt behandling av inskrivningsfrågorna skulle kunna tillgodoses på ett helt annat sätt än för närvarande vore möjligt. Även kunde det slutliga avgörandet av vissa ansökningsärenden rörande värnpliktsförhållanden överlämnas åt dessa högre inskrivningsmyndigheter, varigenom skulle vinnas ett snabbare avgörande av dessa ärenden, på samma gång Kungl. Maj:t befriades från handläggningen av desamma. På grund av dessa skäl hade kommittén ansett sig böra föreslå, att de nuvarande brigadcheferna löstes från sin ställning

som regementschefer och övertog hela inskrivningsväsendet för såväl beväringen som landstormen.

Om än kommittén hade funnit behovet av ett flertal dylika högre militära befattningar framgå enbart ur synpunkten av nödvändigheten att reformera rullföringen och bereda lindring i regementschefernas arbete, ansåge likväl kommittén sig ej böra underlåta framhålla, att för tillsättandet av dessa befattningar ytterligare skäl förefunnos. Införandet av fasta brigadchefsbefattningar vore nämligen ett sedan lång tid tillbaka från militär synpunkt ofta och kraftigt framhållet önskemål, som vid 1914 års riksdag så till vida realiserats, att brigadchefsinstitutionen då införts i den nya härordningens fredsorganisation, nämligen på sådant sätt, att årsarvoden, vart och ett å 500 kronor, anslagits för tolv infanteriregementschefer, med skyldighet för dem att, med bibehållande av beställningen på stat och regementschefsbefälet, samtidigt vara brigadchefer. Enär väl ingen tvekan torde råda därom, att ledningen av ett infanteriregementes utbildning, med hänsyn icke blott till officers- och underofficerskårerna och de ordinarie förbanden, utan även de talrikt förekommande särskilda utbildningskurserna jämte det omfattande förvaltnings- och mobiliseringsarbetet m. m., vore ett i och för sig mycket krävande uppdrag, som fullständigt tager sin man i anspråk, så måste ur denna synpunkt den år 1914 företagna organisationsförändringen betraktas såsom mindre lycklig, då på detta sätt vissa regementschefer ålagts att dela sin arbetskraft mellan regementet och brigaden; och ur mobiliseringssynpunkt kvarstode alltid den allvarliga olägenheten, att tolv av härens linjeinfanteriregementen miste sina ordinarie chefer vid mobilisering, eller just i det ögonblick, då de mest hade behov av dessas ledning. Uti 1914 års härordningsproposition hade också av departementschefen anförts starka skäl för införande av fasta brigadchefsbefattningar; och egentliga anledningen, varför förslag därom icke då blivit för riksdagen framlagt, torde hava varit den, att tvekan gjort sig gällande, huruvida i fredstid tillräckligt arbete skulle kunna beredas brigadcheferna. Om nu, enligt kommitténs förslag, med brigadchefsbeställningarna förenades skyldigheten att, utöver den rent militära befattningen såsom chefer för vederbörande infanteribrigad, jämväl bestrida inskrivningsbefälhavares och arméfördelningschefers hittillsvarande åligganden beträffande beväringens inskrivningsväsen samt att dessutom bära ansvaret för landstormens rullföring och redovisning ävensom att leda densamma fredsutbildning, syntes någon betänklighet ur berörda synpunkt icke böra förefinnas mot att dessa befattningar uppfördes med avlöning på ordinarie stat.

Med hänsyn till den avsevärda arbetsmängd, som enligt kommitténs förslag skulle under hela året påvila brigadcheferna, vore givetvis med dessas tillsättande oskiljaktigt förenat kravet på ständiga brigadexpeditioner med nödig personal. Efter inhämtade upplysningar från inskrivningsmyndigheter hade kommittén kommit till den uppfattningen, att dessa staber borde vid samtliga brigader utom dem, vilka fästningsinfanteriregementena i inskrivningshänseende bleve tilldelade, sammanställas av två officerare och två underofficerare, varjämte nödigt antal skrivbiträden tilldelades expeditionerna. Vid de brigader, i vilka fästningsinfanteriregementena inginge såsom tredje regementen, hade kommittén ansett, att ytterligare en underofficer erfordrades i staben. Kommittén förutsatte, att en av brigadexpeditionerna skulle förläggas till Stockholm och de övriga å andra orter än Stockholm och Göteborg.

Landstörms-
rullförings-
expedition-
erna.

Vad härefter anginge landstörmsrullföringsexpeditionerna, hade kommittén tagit under överbägende frågan, huruvida behov föreläge att såsom chefer för desamma anställa officerare eller om man icke, under antagande, att expeditionernas uppgift bleve endast rullföring och redovisning av landstörmsmännen, skulle kunna såsom befälhavare för dessa expeditioner använda underofficerare — eventuellt underofficerare på reservstat eller före detta underofficerare — vilka efter väl vitsordad tjänstgöring vid vederbörande regementen tjänstgjort någon tid vid rullföringsexpedition och därunder erhållit kännedom om rullföringsarbetet jämte nödig författningskunskap. På grund av inhämtade upplysningar hade kommittén kommit till den uppfattningen, att även om i vissa landstörmsområden, såsom i Stockholm och en och annan av de större städerna, allt fortfarande pensionerade officerare eller officerare på reservstat borde användas som landstörmsrullförare, i flertalet landstörmsområden underofficerare borde kunna bestrida befattningen, varvid dock såsom kompetensvillkor borde föreskrivas en viss minimitid, exempelvis ett halvt år, under vilken föregående tjänstgöring i rullföringsexpedition blivit nöjaktigt fullgjord. Likaledes hade kommittén ansett, att, med hänsyn till den av särskilda sakkunniga föreslagna åtgärden att förlägga vissa landstörmskategoriers förråd till regementena, återstående förråd inom landstörmsområdena borde kunna skötas av rullförarna med hjälp av det eller de värnpliktiga skrivbiträden, som kommittén beräknat nödvändiga för varje landstörmsrullföringsexpedition.

Utbildning
av landstörms-
befäl.

Sedan kommittén närmare angivit enskildheterna i sina ovan angivna förslag rörande brigadstaber och angående självständiga rullfö-

ringsexpeditioner för landstormen, för vilka förslag kommer att längre fram mera detaljerat redogöras, övergår kommittén till frågan om landstormsbefälets utbildning samt anför därom följande:

Om enligt de av kommittén här förut angivna grunder landstormens rullföring och redovisning genomgående reformerades och tillika särskilda högre befälsposter inrättades med speciell uppgift att, förutom handhavandet av rullförings- och redovisningsväsendet, bland annat, handlägga frågor rörande landstormsbefälets uttagning och utbildning, ansåge kommittén, att en verklig grund bleve lagd för befordrande av landstormsorganisationens fasthet, och att den landstormsbefälsutbildning, till vilken kommittén framlade förslag, borde äga förutsättning att i avsevärd grad avhjälpa den nu rådande bristen på ett dugligt befäl vid landstormen.

Att i vårt land mycket gott och uppoffrande arbete på frivillighetens väg blivit nedlagt för utbildning av landstormsbefäl, borde villigt och tacksamt erkännas; och detta frivilliga arbete syntes även för framtiden hava sin uppgift att fylla. Men uppenbart vore, att på frivillighetens väg en verklig lösning av den föreliggande frågan icke stode att vinna. Detta bestyrktes, bland annat, av erfarenheten från de frivilliga befälskurserna vintern 1914—1915, vilka torde hava lämnat tillräckliga bevis på, att den goda viljan icke alltid motsvarats av lika god förmåga. Det vore kommitténs bestämda övertygelse, att ett gott resultat vare sig vid uttagningen av landstormsbefälsämnen ej heller vid dessas utbildning stode att vinna utan obligatorisk inställelse av och urval bland, så vitt möjligt, samtliga landstormsmän jämte de uttagnas inkallelse till obligatoriska övningar.

Principiellt sett vore det ju mest önskvärt, om landstormstrupperna kunde ställas under ledare lika väl skickade härtill som linjebefälet. Befälets utbildningsnivå vore för truppförbandets användbarhet en faktor, vars betydelse i vissa avseenden t. o. m. kunde sägas vara större vid landstormen än vid linjetrupperna. Ty ju mindre utbildning kommit manskapet till del, desto större bleve fordringarna på befälets duglighet och kunskaper samt förmåga att åt truppen meddela nödiga färdigheter och insikter, vartill komme, att landstormen bestode av män, som hunnit till mogen ålder, och att till följd därav befälets överlägsenhet i militärt hänseende över truppen vore av en relativt mycket stor betydelse, icke minst med hänsyn till disciplinens upprätthållande.

Hittills i vårt land vidtagna åtgärder för landstormsbefälets utbildning hade i själva verket inskränkts till att söka avhjälpa de allra värsta missförhållandena. Även de utbildningskurser och övningar, som jämlikt

lagarna den 25 maj 1915 och den 21 juni 1916 ägt rum under nämnda år, hade visat sig otillräckliga för det landstormsbefäl, som skulle få sig ålagda mera krävande befälsuppgifter.

Om grundad förhoppning skulle finnas, att landstormen skulle i ett eventuellt krig fylla sin uppgift, och om man ville så långt möjligt vore förebygga, att det högeligen dyrbara landstormsmaterialet förlösades på grund av bristande militär förmåga hos dess ledare, måste åt landstormens befälsfråga ägnas en alldeles särskild uppmärksamhet och vida kraftigare åtgärder anlitas än de hittills vidtagna. För anskaffande av det erforderliga högre befälet — *regements- och bataljonschefer* — för självständiga formationer måste sålunda utfinnas andra medel än utbildning av landstormsmän under ett relativt ringa antal dagar. Med hänsyn till de ofrånkomliga kraven på en sakkunnig och fast befälsföring syntes nämnda högre befälsposter näppeligen kunna anförtros åt andra personer än sådana, som genom en längre tids *aktiv tjänstgöring* förskaffat sig nödiga militära insikter och rutin.

Utän att närmare ingå på denna fråga, vilken först längre fram bleve fullt aktuell, ville kommittén emellertid redan nu ifrågasätta, huruvida icke, då ju någon utökning av de nuvarande aktiva officerskadrenna till den omfattning, som för berörda ändamål skulle visa sig behöfligt, givetvis icke kunde för närvarande komma på tal, den lyckligaste lösningen av frågan om besättande av de högre landstormsbefälsposterna — oavsett de förut omhandlade, för linjen och landstormen gemensamma brigadchefsbesättningarna — skulle vara att söka i en mot ifrågavarande behov svarande framtida utökning av arméns reservstater.

I fråga om landstormens användning borde tilläggas en erinran, hurusom det i § 37 värnpliktslagen stadgade förbudet mot att föra landstormen utom eget eller närmast tillgränsande inskrivningsområden stode i mycket nära sammanhang med spörsmålet om landstormsbefälets utbildningsståndpunkt. Ett upphävande av berörda förbud borde, efter kommitténs uppfattning, icke sättas i fråga, förrän landstormens befälsfråga blivit på ett tillfredsställande sätt löst, helst i den riktningen, att, på sätt nyss blivit antytt, för de högre befälsposterna vid landstormen kunde stå till förfogande personal ur arméns reservstater.

Kommittén, som alltså funnit hittills hållna utbildningskurser för landstormsbefälet vara av allenast provisorisk betydelse, hade följaktligen ansett sig böra, i betraktande av landstormens stora och växande betydelse för försvaret, i sitt förslag till frågans mera definitiva lösning gå så långt, som kommittén med hänsyn till de med förslagets genomförande förenade kostnaderna funnit vara å ena sidan nödvändigt och å den andra fullt genomförbart.

De av kommittén sålunda angivna huvudgrunderna för förslagen hava i allmänhet tillvunnit sig de i ärendet hörda myndigheternas bifall. Många bland dem hava kraftigt instämt med kommittén. Sålunda har chefen för första arméfördelningen förklarat sig fullständigt ense med kommittén däri, att reformarbetet i första hand bör avse en omorganisation av landstormens ledning, och på det livligaste instämt i kommitténs förslag att lösa de nuvarande brigadcheferna från deras ställning som regementschefer samt låta dem övertaga hela inskrivningsväsendet för såväl beväring som landstorm. En dylik reformering av inskrivnings- och värnpliktsväsendet skulle, oavsett dess betydelse såsom en lämplig utväg att praktiskt ordna frågan om landstormens högsta ledning, komma att få ett djupgående inflytande på hela infanterivapnets utveckling och utbildning. Vid krig, då ställföreträdande inskrivningsbefälhavare skulle träda i brigadchefens ställe, vunnas även den stora fördelen, att infanteriregementenas depåchefer befriades från ansvaret för värnplikts- och inskrivningsväsendet, varigenom de kunde helt ägna sig åt sina huvuduppgifter. Chefen för andra arméfördelningen har jämväl ansett tillämpningen av kommitténs förslag beträffande rullföringen och befälsbehovet skola i så avsevärd mån förbättra de nuvarande förhållandena ej blott direkt vid landstormen, utan även indirekt vid utbildningsarbetet vid värnpliktigas första utbildning, att han i huvudsak ansåge sig kunna biträda kommitténs betänkande. Förslaget att genom inrättande av särskilda landstormsrullföringsexpeditioner skilja rullföringen från de rent militärt administrativa och organisatoriska landstormsärendena vore synnerligen fördelaktigt ävensom förslaget om inrättande av brigadchefsbefattningar med staber. Ej heller chefen för tredje arméfördelningen har i stort sett haft något att erinra mot kommitténs betänkande och förslag, vilket, enligt hans åsikt, förverkligat tvivelsutan komme att ej blott i hög grad giva form och stadga åt landstormens organisation samt åt landstormsmännens rullföring och redovisning, utan även, genom den föreslagna landstormsprövningen och utbildningen av landstormsbefäl, att bidra till ökad användbarhet i fält av detta värnpliktsuppbåd. Kommitténs uppfattning, att frågan om förbättrad rullföring otvivelaktigt stode i mycket nära samband med upprättandet av centrala militära högre myndigheter såsom närmaste målsmän i fred för landstormen, vore riktig, och förslaget om fasta brigadstabers i fred syntes i stort sett giva en god lösning av ifrågavarande organisationsspörsmål. Chefen för fjärde arméfördelningen har förklarat sig med tillfredsställelse genom kommitténs betänkande och förslag se möjligheter till en tidsenlig och nödvändig utveckling samt kraftigt tillstyrkt för-

Myndig-
heternas
yttranden.

slaget om ett särskilt organiserat inskrivningsväsen, underställt nya centrala högre militära myndigheter, ävensom att rullföringen för beväring och landstorm pålades olika lägre myndigheter. Enligt hans åsikt vore förslaget att organisera fasta brigadstaber synnerligen väl funnet. Förslaget om uppförande på stat av tolv brigadchefer m. m., i samband med att ärendena rörande inskrivningsväsendet och landstormen övertoges av de nya brigadcheferna, har även kraftigt tillstyrkts av chefen för femte arméfördelningen, som därjämte livligt förordat införandet av mönstrings- och adressanmälningsskyldighet för landstormsmännen. Sådan skyldighet för landstormen har ansetts nödvändig jämväl av chefen för sjätte arméfördelningen, vilken även ansett brigadchefernas frigörande från sin ställning såsom regementschefer och övertagande av hela inskrivningen både för beväringen och landstormen innebära en avsevärd fördel såväl för härordningen i allmänhet som för inskrivningsväsendet. Kommandanten i Boden har förklarat sig i huvudsak icke hava något att erinra mot förslaget. Slutligen har arméförvaltningen, vad särskilt angår förslaget om inrättande av brigadchefsexpeditioner, ansett detsamma kunna medföra en väsentlig lättnad i de uppgifter, som för närvarande åligga flertalet infanteriregementschefer, samt framhållit angelägenheten av, att en del av dessa uppgifter överflyttades på andra beställningshavare. Arméförvaltningen funne sig på grund därav böra i huvudsak tillstyrka kommitténs förslag i berörda organisationsfråga, under förutsättning att ur militärorganisatorisk synpunkt några betänkligheter däremot icke finnes. Slutligen hade arméförvaltningen icke heller något att erinra mot, att landstormens rullföring anordnades på föreslaget sätt. De inskrivningsbefälhavare, från vilka yttranden i ärendet föreligga, hava så gott som enstämmigt anslutit sig till förslaget om inrättande av nya inskrivningsmyndigheter. Många av dem hava kraftigt framhållit skälen för att avhjälpa det trängande behovet av lättnad i de omfattande expeditionsgöromål, som nu åligga de infanteriregementschefer, vilka äro inskrivningsbefälhavare.

Åtskilliga erinringar av mer eller mindre principiell innebörd hava emellertid även framställts mot kommitténs betänkande och förslag. Dessa gälla i allmänhet förslaget angående omorganisation av inskrivningsväsendet och landstormens rullföring. I några fall gå de ut därpå, att kommittén icke i vidare mån än som skett tagit under omprövning frågan om landstormens organisation i det hela. Så har chefen för första arméfördelningen upptagit dels spørsmålet om indelning av landstormen i visst antal kårer, för vilka regementsofficerare på reservstat borde anställas såsom befälhavare, landstormskårchefer, dels ock frågan om bildande

av depåer för främjande av landstormorganisationens uthållighet. Även chefen för andra arméfördelningen har berört frågan om regements-, försvarsområdes- eller kårchefer vid landstormen. Chefen för femte arméfördelningen har, under erinran hurusom sättet för organisationen av rullföringsväsendet och värden av förråden inom landstormen, uttagning och utbildning av befäl m. m. vore främst beroende av landstormens användning vid krigstillfälle, påpekat behovet av landstormens organisation icke vid sidan av utan såsom komplettering av linjen och reserven, varjämte han framhållit nödvändigheten av, att § 37 värnpliktslagen angående förbud mot landstormens förande utom eget och närmast tillgränsande inskrivningsområden i anledning härav bleve upphävd. Även chefen för andra arméfördelningen har funnit lämpligheten av att uppskjuta upphävandet av § 37 värnpliktslagen mycket tvivelaktig, dels emedan därigenom på obestämd tid undanskötes en ur riksförsvarets synpunkt erforderlig reform och dels därför, att den föreslagna omläggningen av inskrivningsväsendet, genom vilken brigadområden, i sak om än ej i form, komme att ersätta inskrivningsområdena, berättigade en samtidigt skeende revidering av berörda lagstadväsendet. Chefen för sjätte arméfördelningen har, under erinran om ett den 27 oktober 1906 av dåvarande chefen för sjätte arméfördelningen avgivet förslag angående, bland annat, uppförande på särskild stat för Norrbottens försvarsområde av en försvarsområdeschef med uppdrag bland annat att handlägga inskrivningsväsendet inom Norrbottens inskrivningsområde, påpekat, att kommittén icke närmare inlåtit sig på frågan, under vilken myndighet Norrbottens inskrivningsområde borde lyda. Vidare har militärbefälhavaren på Gottland ifrågasatt inrättande av en särskild inskrivningsbefälhavarbefattning med stabspersonal även inom Gottlands militärområde. Chefen för generalstaben har, under anförande, bland annat, att den av kommittén föreslagna rullföringsorganisationen icke vore antaglig i den föreliggande formen utan krävde åtminstone en betydligt ökad personal, samt under erinran, att kommittén icke antytt, huru förvaltning och eventuell mobilisering skulle kunna skötas efter det landstormsområdesbefälhavare och landstormsförrådsförvaltare indragits, ej heller huru vissa uppgivna författningar — landstormsförordningen, inkallelseinstruktionen o. s. v. — borde ändras, åtminstone för närvarande bestämt avstyrkt ett sådant experiment som ett bifall till kommitténs förslag. Det syntes nämligen icke försvarligt att för förslaget skull omintetgöra vad som landstormens nuvarande organisation dock redan visat sig kunna i farans stund i verkligheten åstadkomma. Vidare ville generalstabschefen inlägga en gensaga mot kommitténs

yttrande, att förbudet i § 37 värnpliktslagen borde kvarstå, intill dess landstormens befälsfråga blivit på ett tillfredsställande sätt löst, då nämligen upphävandet av detta förbud när som helst skulle innebära ett avsevärt stärkande av vårt försvar. En särskild principiell erinran ansåge sig generalstabschefen böra göra därom, att kommittén ej lämnat någon antydning om den frivilliga befälsutbildningens plats i systemet, ej heller om det territoriella befälets verksamhet i anslutning till skytteväsendet. Inspektören för infanteriet har ställt sig tveksam inför kommittéförslaget, huvudsakligen på den grund att han funne detsamma icke vara uttömmande behandlat eller i enskilda delar utarbetat. På grund härav tilltrorde han sig icke att uttala något bestämt omdöme beträffande den praktiska utförbarheten av förslaget att förlägga inskrivnings- och rullföringsväsendet till fasta brigadexpeditioner m. m. Inspektören för artilleriet har funnit frågan om organisation och utbildning av landstormsformationer tillhörande även andra vapenslag än infanteriet böra tagas under omprövning samtidigt med frågan om landstormsorganisationen i dess helhet. Chefen för fjärde arméfördelningen har ansett en brigadstab böra förläggas till Göteborg. Chefen för femte arméfördelningen har anfört, att en lucka i kommitténs förslag förefunnes därutiinnan, att de föreslagna brigadchefernas ställning till övriga militära myndigheter i fråga om tjänsteförhållanden ej blivit berörd, varför, enligt hans åsikt, för närvarande konsekvenserna av förslaget ej kunde fullt överblickas beträffande hithörande förhållanden. Slutligen har arméförvaltningen anmärkt, att kommitténs utredning icke vore tillräckligt uttömmande beträffande de uppgifter, som skulle ankomma på brigadcheferna, och i sammanhang härmed uttalat, att från brigadchefernas ämbetsbefattning borde uteslutas alla direkta förvaltningsfrågor rörande landstormen, samt att alla sådana frågor måste fortfarande bibehållas vid vederbörliga truppförband, vadan den nya organisationen måste föranleda bestämmelser, som möjliggjorde erforderlig samverkan mellan brigadcheferna och truppförbandens förvaltning.

En i yttrandena ofta förekommande anmärkning mot kommittéförslagets allmänna principer riktar sig, såsom ovan antytts, mot det sätt, varpå kommittén ansett *landstormens rullföring* böra ordnas. Samtliga arméfördelningschefer, med undantag av cheferna för fjärde och sjätte arméfördelningarna, hava sålunda mer eller mindre direkt uttalat sig mot förslaget, att landstormens rullföring skulle anförtros åt särskilda myndigheter utanför rullföringsexpeditionerna samt beväringens och landstormens rullföring och redovisning sålunda uppdelas på två skilda linjer. Särskilt har härvid framhållits dels de värnpliktigas eget intresse av att

icke behöva under en följd av år lyda under en och därefter under en annan rullföringsmyndighet, dels ock svårigheten med hänsyn till befälsföringen inom brigadområdena för brigadcheferna att behöva handskas med ett så avsevärt antal underlydande myndigheter, som enligt förslaget skulle bliva fallet — i ett normalt brigadområde icke mindre än 18, oberäknat de två regementscheferna. Sistnämnda synpunkt förekommer i flera av de utav arméfördelningscheferna avgivna yttrandena. Chefen för första arméfördelningen har som sin bestämda uppfattning uttalat önskvärdheten av, att den nuvarande landstormsindelningen i samband med införande av effektivare landstormsrullföring upphäves och att hela rullföringsväsendet samlas i rullföringsbefälhavarens hand. Cheferna för andra, tredje och femte arméfördelningarna hava framhållit samma synpunkt i denna fråga och hava i samband härmed föreslagit, att rullföringsexpeditionernas arbetskrafter måtte förstärkas, och har vidare ifrågasatts, att rullföringsbefälhavarna påvilande ärenden skulle uppdelas i två sektioner eller detaljer, en för frågor angående beväringen samt en eller flera för ärenden rörande landstormen.

I fråga om landstormsrullföringsexpeditionernas organisation hava ytterligare gjorts följande anmärkningar. Chefen för andra arméfördelningen har erinrat, att därest personalbesättningen bleve den av kommittén föreslagna, skrivbiträdet skulle under loppet av två år avlösas minst tre gånger, varigenom en kanske ödesdiger brist på kontinuitet kunde uppkomma, samt att, beträffande cheferna för ifrågavarande expeditioner, det med säkerhet bleve svårt att för det av kommittén föreslagna medelarvode, 1,200 kronor, erhålla erforderligt antal huvudsakligen underofficerare på reservstat eller i reserven eller f. d. underofficerare. Även cheferna för första och femte arméfördelningarna hava funnit nämnda arvodesbelopp för lågt beräknat. Chefen för sjätte arméfördelningen har ansett landstormsrullföringen böra i allmänhet bestridas av underofficerare i reserven — ej på reservstat — i första hand av mindre tjänstbara sådana, på det att icke mobiliseringstillgången å fält-dugliga underofficerare må minskas, varjämte han uttalat, att om antalet landstormsrullförare på detta sätt icke kunde fyllas, det syntes kunna ifrågasättas att använda väl kvalificerade civila personer, som för sin utbildning viss tid tjänstgjort vid rullföringsexpedition. Slutligen må i samband härmed nämnas, att chefen för fjärde arméfördelningen, vilken biträtt kommitténs förslag om skild rullföring för landstorm och beväring, förklarar sig dock blott under den förutsättningen tillstyrka landstormsrullförarbefattningarnas besättande med underofficerare, att alla de grannliga landstormsbefälspersonalärendena komme att handläggas

och avgöras i tjänsteväg av landstormskompani- och bataljonscheferna samt av den föreslagna högre centrala militära myndigheten och, där så erfordrades, i sista hand av arméfördelningschefen.

Kommitténs förslag, att vissa landstormsförråd skulle skötas av landstormsrullförarna, har mött ett nära nog enhälligt bestämt motstånd. I sådan riktning hava uttalat sig samtliga arméfördelningschefer, utom chefen för sjätte arméfördelningen — vilken emellertid ej heller förordat förslaget — ävensom arméförvaltningen. Mot förslaget har huvudsakligen erinrats, att svårigheter skulle uppkomma att erhålla för ändamålet kvalificerad personal i tillräckligt antal och att det bleve omöjligt att vid mobilisering samtidigt kunna nöjaktigt bestrida båda befattningarna. Mot ifrågakvarande anordning talade ock, enligt chefens för femte arméfördelningen åsikt, den omständigheten, att brigadchefen, under vilken landstormsrullförarna skulle direkt lyda, saknade förvaltningsorgan. De fristående landstorms-förråden borde därför, enligt samma arméfördelningschefs mening, skötas av landstorms-förrådsförvaltare såsom nu, med avseende på uppbor-den direkt underställda vederbörande infanteriregementschef. Därigenom skulle tjänstevägarna bliva beträffande inskrivningsväsendet: rullföringsbefälhavaren—brigadchefen—arméfördelningschefen—Kungl. Maj:t samt beträffande förvaltningsfrågor inom områden med fristående förråd: landstorms-förrådsförvaltaren—infanteriregementschefen—arméfördelningschefen—Kungl. Maj:t. Av chefen för fjärde arméfördelningen har påpekats betydelsen därav, att landstorms-förrådsförvaltaren borde, därest bostads-orten så medgäve, tjänstgöra såsom biträde hos landstormsrullföraren för att vid behov kunna inträda såsom ställföreträdare för denne. Arméförvaltningen har av anförda skäl funnit det vara oundgängligen nödvändigt, att inom varje landstormsområde, som skulle hava självständigt förlagt förråd, anställdes en landstorms-förrådsförvaltare vid sidan av rullföraren, samt framhållit, att även med denna uppdelning å två olika befattningar av de göromål, som enligt kommittéförslaget skulle bestridas av landstormsrullföraren, en var av dessa befattningshavare torde få sin tid så upptagen, att det icke syntes kunna ifrågasättas, att han jämväl kunde innehava annan sysselsättning. Vid sådant förhållande och särskilt då det syntes vara osäkert, om tillräckligt antal villiga sökande till dessa befattningar komme att finnas bland från aktiv tjänst avgångna officerare och underofficerare, funne arméförvaltningen det tvivelaktigt, om för vardera av dessa befattningar kunde beräknas ett så lågt arvodesbelopp, som kommittén föreslagit för landstormsrullförarna, eller 1,200 kronor i medeltal. För organisationens fullständiga genomförande och med en höjning av arvodet i fråga till 1,500 kronor, syntes årskostnaden följ-

aktligen böra beräknas väsentligt högre än det av kommittén upptagna beloppet.

Mot kommittébetänkandet, i vad det avser *utbildning av officerare, underbefäl och fackmän* vid landstormen, hava, om man bortser från vissa av cheferna för generalstaben och i viss mån av inspektören för infanteriet framställda anmärkningar, för vilka jag längre fram kommer att redogöra, icke gjorts några mera betydande principiella erinringar. Härvid må dock nämnas, att de flesta bland arméfördelningscheferna ansett, att såsom bataljonschefer — liksom ock regements- eller kårchefer — vid landstormen borde anställas uteslutande personer, som genom en längre tids aktiv tjänstgöring förskaffat sig nödiga militära insikter och rutin, d. v. s. f. d. aktiva officerare. Chefen för fjärde arméfördelningen har förklarat sig t. o. m. endast under sådan förutsättning kunna godtaga vad kommittén föreslagit i avseende å utbildningstidens längd. Även torde böra nämnas, att chefen för femte arméfördelningen uttryckligen förklarat sig betrakta förslagen angående landstormsbefällets uttagning och utbildning såsom provisoriska och avseende att avhjälpa den nu rådande bristen på dugligt befäl vid landstormen med hänsyn till den nuvarande organisationen, således icke att utgöra en slutgiltig lösning av landstormsbefälsfrågan, vilket kunde ske först när landstormens framtida krigsanvändning blivit fullt klargjord.

I likhet med flertalet av de i ärendet hörda myndigheterna anser jag kommitténs förslag i stort sett vara av beskaffenhet att böra läggas till grund för åtgärder, åsyftande förbättring av landstormens organisation samt höjande av dess stridsvärde. Såsom kommittén erinrat, kunna, med bortseende från frågorna om manskapets utbildning och om utrustningen, de nuvarande bristerna hos vår landstorm hänföras dels till den bristfälliga rullföringen, dels ock till saknaden av ett dugligt befäl; och det är att märka, hurusom dessa båda huvudsakliga brister, då man utgår från att landstormsbefålet måste så gott som helt och hållet uttagas ur landstormsmännens egna led, på det närmaste höra tillsammans. Ty innan landstormsmännen bliva vederbörligen rullförda och redovisade, är det tydligen omöjligt att på ett fullt tillfredställande sätt uttaga de nödiga befälsämnen. Kommittén har, efter min uppfattning, i detta hänseende förebragt övertygande skäl. För att landstormen överhuvud skall kunna bliva av någon avsevärd betydelse vid vårt lands försvar och för att ur dess led skola kunna utväljas de för befäls- och fackmansanställning inom densamma bäst kvalificerade, är det oundgängligen

Departements-
chefen.

nödvändigt, att landstormens rullföring och redovisning anordnas på fullt ut lika effektivt sätt som beväringens.

De göromål, som bliva förenade med en sålunda förbättrad och utvidgad rullföring av landstormen, böra emellertid under inga omständigheter få öka det omfattande expeditjonsarbete, som, enligt vad kommittén påvisat och de hörda militära myndigheterna så gott som enstämmt vitsordat, för närvarande på ett för linjetruppförbandens utbildning synnerligen menligt sätt tynga inskrivningsbefälhavarna. I överensstämmelse med samtliga arméfördelningschefer och i ärendet hörda inskrivningsbefälhavare ävensom arméförvaltningen anser jag därför det av kommittén väckta förslaget om inrättande av högre inskrivningsmyndigheter, vilka skulle närmast under Kungl. Maj:t hava överinseendet över icke blott landstormens utan även beväringens rullföring och redovisning, vara synnerligen beaktansvärdt. Genom införande av fasta brigadchefsbefattningar jämte stabsexpeditioner skulle härjämte den vid 1914 års riksdag blott provisoriskt lösta brigadschefsfrågan på ett lyckligt sätt bringas till avgörande. Men därjämte — och detta är i föreliggande ärende det viktigaste — skulle genom dessa befattningar det kännbara behovet av centrala högre myndigheter för landstormen bliva tillgodosett på ett sätt, som i jämförelse med nuvarande förhållanden måste betecknas såsom ett högst betydande steg framåt för befordrande av landstormens användbarhet samt för lösningen av landstormsbefälsfrågan. Brigadcheferna skulle nämligen i fredstid hava till en av sina huvudsakliga uppgifter att såsom högste befälhavare för landstormen inom vederbörande brigadområde handhava alla hithörande organisations- och utbildningsfrågor. Den hittillsvarande landstormsområdesbefälhavarinstitutionen kan icke anses hava varit ägnad att fylla behovet i nämnda avseenden. Väl må det medgivas, att landstormsområdesbefälhavarna i många fall på ett synnerligen erkännansvärt sätt, jämväl utöver vad som författningsenligt ålegat dem, verkat för främjande av landstormens organisation och utbildning; men det är tydligt, att, med hänsyn till den ringa ersättning, som är förenad med uppdraget att vara landstormsområdesbefälhavare — årsarvodet utgör lägst 480, högst 900 och i regel 540 kronor — några stora fordringar i berörda hänseende icke kunnat ställas på nämnda befälhavare. Jag vill i detta sammanhang särskilt erinra därom, att enligt gällande förförordning om landstormen, § 6 mom. 1, för landstormsformationers mobilisering erforderlig befäls- och civilmilitär personal skall på föreskrivet sätt och i viss utsträckning redan i fredstid utses och i vissa fall jämväl förordnas, samt att enligt samma förordning, § 4 mom. 3, till landstormsområdesbefälhavares

åliggande jämväl höra vissa åtgärder för främjande av de värnpliktigas deltagande i skjut- och andra frivilliga övningar. Dessa två var för sig viktiga arbetsuppgifter, landstormsbefälskadrens bildande och vidmakthållande samt det frivilliga landstormsutbildningsarbetets understödande med råd och dåd, äro var för sig av den art och den omfattning, att de helst synas böra överlämnas åt högre myndigheter, som äga tillfälle att inom större områden enhetligt och planmässigt sköta desamma. I alla händelser kan det härför erforderliga arbetet icke utkrävas av de nuvarande landstormsområdesbefälhavarna utan en väsentlig höjning av deras avlöning. Ifrågavarande uppgifter böra sålunda med stor fördel kunna överflyttas på de föreslagna nya brigadscheferna.

I sammanhang härmed anhåller jag få omnämna, att till Kungl. Maj:t inkommit särskilda framställningar, enligt vilka skytteförbundens överstyrelse anhållit om vissa åtgärders vidtagande för det frivilliga skytteväsendets utnyttjande i högre grad än hittills i försvarets tjänst, särskilt genom främjande av äldre årsklassers skjututbildning. Det synes mig vara uppenbart, att om de ifrågasatta brigadchefsbefattningarna inrättas och åt deras innehavare särskilt uppdrages att inom brigadområdet utöva högsta överinseendet över det frivilliga utbildningsarbetet för landstormen i avseende på såväl befälsutbildning som ock särskilt skjututbildning inom det frivilliga skytteväsendet, ett betydelsefullt steg skulle vara taget fram mot det beaktansvärda mål, vartill omfördälda framställningar syfta, och jämväl till befordrande av ett ofta påkallat och enligt min mening eftersträvansvärt samarbete mellan de frivilliga landstormsorganisationerna och det frivilliga skytteväsendet.

Läggas till brigadchefernas nu nämnda uppgifter skyldigheten att anordna och utöva högsta ledningen av ej mindre de i värnpliktslagen föreskrivna landstormsövningarna än även de nu föreslagna, omfattande och på olika tider av året infallande övningarna för blivande officerare, underbefäl och fackmän vid landstormen, vidare åliggandet att i de nuvarande inskrivningsbefälhavarnas ävensom arméfördelningschefernas ställe omhändehava hela inskrivningsväsendet för såväl beväringen som landstormen inom brigadområdet och att slutligt avgöra vissa därtill hörande ansökningsärenden samt ytterligare den rent militära uppgiften att utöva befälet över linjeinfanteribrigaderna med därtill hörande inspektioner m. m., så torde med stor bestämdhet kunna påstås, att det arbete, som i fredstid skulle komma att påvila brigadcheferna, kommer att taga deras tid fullt ut i anspråk. Minst lika viktigt är, att ifrågavarande chefsbefattningar ur krigsberedskapssynpunkt äro i hög grad av behovet påkallade dels i allmänhet till förstärkande av vårt relativt

fåtaliga högre armébefäl, dels ock till förebyggande av den synnerligen betänkliga olägenheten, att tolv av härens infanteriregementen mista sina chefer vid mobilisering eller just i det ögonblick, då de äro mest i behov av dessas ledning. Rörande behovet inom vår arméorganisation av brigadgeneraler får jag i övrigt hänvisa till vad därom yttrats i 1914 års härordningsproposition (nr 58 sid. 288 o. f.), varförutom bör tilläggas, att även för främjande av planmässighet och enhetlighet vid mobilisering av landstormen den fasta brigadchefsinstitutionen måste anses vara av mycket stor betydelse.

Om landstormens rullföring och redovisning på antytt sätt reformeras samt med de föreslagna brigadchefsbefattningarna förenas åliggandet att i fredstid utöva befälet över landstormen inom brigadområdet och särskilt att leda utbildningsarbetet vid densamma, anser jag i likhet med kommittén goda förutsättningar finnas för, att på lämpligt sätt anordnade övningar skola i högst avsevärd mån kunna avhjälpa den starkt kännbara bristen på dugliga officerare, underbefäl och fackmän vid landstormen.

Visserligen kvarstå likafullt, innan landstormen kan uppnå det stridsvärde, som den bör äga, vissa luckor i landstormsorganisationen, vilka böra fyllas, så snart detta låter sig göra. Särskilt har, så väl av kommittén som av vissa hörda myndigheter, erinrats om behovet av en militär instans mellan brigadchefen och landstorms bataljonscheferna, nämligen av landstormskårchefer (regementschefer, försvarsområdeschefer). Jag finner emellertid denna frågas lösning böra anstå, tills de mest påfallande bristerna blivit avhjälpta samt nödig erfarenhet i allmänhet vunnits på förevarande område, särskilt i fråga om den blivande eventuella tillgången på f. d. linjeofficerare för besättande av högre landstormsofficersbeställningar. För närvarande är bristen på sådana synnerligen kännbar. Detta framgår bäst därav, att f. d. aktiva officerare endast delvis funnits att tillgå för beklädande av landstormsområdesbefälhavarbefattningarna. I ännu långt mindre grad hava f. d. militärer stått till buds för besättande av landstorms bataljonschefsbefattningarna, vilka rätteligen icke borde bestridas av andra än sådana, som genom aktiv militär tjänstgöring förvärvat erforderlig insikt och rutin. Vissa av de hörda myndigheterna hava även framhållit betydelsen av, att landstormsformationer organiseras och utbildas, tillhörande andra vapenslag än fotfolket. Denna hittills föga utredda fråga är givetvis av stor betydelse för landstormens stridsvärde. Den synes mig dock icke böra till närmare behandling upptagas, förr än, i huvudsaklig anslutning till den hittills åvägabragta organisationen, vederbörande landstormsförband och

formationer inom huvudvapnet, infanteriet, genom skapande av utbildade befälskadrer vunnit nödig fasthet.

I huvudsakliga delar finner jag mig alltså böra biträda kommitténs i nu berörda avseenden framställda förslag. Icke heller har jag i stort sett något att erinra mot kommitténs förslag till bestämmelser angående utbildning av officerare, underbefäl och fackmän vid landstormen. Till denna fråga återkommer jag längre fram.

Vad angår sättet för det närmare ordnandet av landstormens rullföring och redovisning samt därmed i samband stående frågor, kan jag ej i allo biträda kommitténs förslag. I likhet med ett flertal i ärendet hörda myndigheter anser jag nämligen föga lämpligt att förlägga sagda rullföring och redovisning till expeditioner helt skilda från rullförings-expeditionerna. Ur så väl organisatorisk som rent praktisk synpunkt anser jag det vara vida bättre, att hela rullföringsarbetet beträffande såväl beväring som landstorm utföres vid rullföringsexpeditionerna. Härigenom skulle först och främst den olägenheten undvikas, att de värnpliktiga finge under förra delen av sin värnpliktstid lyda under en, men under den senare delen under en annan myndighet. Vidare skulle det nödiga samarbetet vid beväringens och landstormens rullföring väsentligen underlättas och önskvärd enhetlighet i allmänhet vid frågornas behandling lättare uppnås. Kommittén har särskilt förklarat det vara ur försvarssynpunkt mycket betänkligt att pålägga rullföringsexpeditionerna hela det omfattande arbete, som, därest landstormens rullföring förlades till rullföringsexpeditionerna, skulle vid mobilisering komma att påvila dessa. Jag finner denna kommitténs farhåga vara överdriven och är för min del av den uppfattningen, att om rullföringsexpeditionernas personal på lämpligt sätt förstärkes, den arbetsbörda, som genom landstormsrollföringens överförande till nämnda expeditioner skulle påläggas dem, icke kommer att bliva allt för betungande. De båda grenarna av rullföringen böra var för sig hänföras till en särskild avdelning eller detalj inom rullföringsexpeditionerna. Förstärkningen av dessas arbetskrafter synes böra ske, genom att vid expeditionerna i landsorten ytterligare biträden anställas (f. d. underofficerare), varemot Stockholms stads rullföringsområde torde böra uppdelas i tre nya områden, vart och ett sammanfallande med ett landstormsområde. De nya rullföringsexpeditionerna skulle givetvis var för sig underställas en rullföringsbefälhavare samt förses med nödig personal, bestående av erforderligt antal officerare i reserven eller f. d. officerare samt underofficerare i reserven eller f. d. underofficerare. I sammanhang härmed torde det jämväl bliva nödigt,

att rullföringsbefälhavarnas arvoden höjas. Angående övergången till denna nya organisation skall jag senare yttra mig.

Vidare finner jag av flera skäl det vara oundgängligen nödvändigt, att i de landstormsområden, som fortfarande skola hava fristående förråd, dessa förbliva underställda särskilda förrådsförvaltare. Beträffande de förråd, som äro avsedda att förläggas till vederbörande infanteriregementen eller i deras närhet, har Kungl. Maj:t, på sätt jag förut erinrat, uti årets statsverksproposition framlagt förslag om anställande av särskilda förrådsunderofficerare. I båda fallen böra, vid det förhållande att brigadchef icke kommer att hava några förvaltningsuppgifter eller organ här för, förrådets föreståndare — förrådsförvaltare och förrådsunderofficerare — lyda under vederbörande infanteriregimentschef.

B. Kommitténs särskilda förslag.

Brigadstaber.

Kommittén.

Sedan kommittén beträffande de föreslagna brigadchefernas tjänsteställning uttalat, att de borde likställas med generalmajorer, samt beträffande de föreslagna officersbefattningarna i brigadstaberna erinrat om betydelsen därav, att de personer, som skulle närmast hava att taga befattning med värnpliktsförhållandena, såväl inom beväringen som inom landstormen, besutte icke blott mognad i omdömet utan även den erfarenhet i allmänhet, som ensam kunde garantera ett både punktligt, snabbt och säkert behandlingssätt i fråga om dessa ofta ömtåliga och för den enskilde synnerligen viktiga ärenden, har kommittén beträffande brigadstabernas organisation anført följande:

Då det enligt kommitténs förslag vore avsett, att ett stort antal ärenden rörande värnpliktsförhållanden skulle av brigadcheferna slutligen avgöras, torde det vara uppenbart, att ett starkt behov förelåge av väl kvalificerad arbetskraft för utförande av göromålen med dithörande ärendens beredning och föredragning för brigadchefen. Ur ovannämnda synpunkt, och då brigadstaben dessutom borde äga den sammansättning, att densamma inom sig inneslöte de organ, som krävdes för ledningen av såväl övningar i fred som ej mindre infanteribrigaden på fältfot, hade kommittén ansett, att den ena av de båda officerarna borde vara en äldre kapten av infanteriet. Den andra officersbeställningen borde åter kunna beklädas av en löjtnant från något av de beridna truppslagen. I fråga om de båda underofficerarna måste vid deras tillsättande den synpunkten hållas i sikte, att de vid en mobilisering, då brigadstaben i övrigt efter

mobiliseringens avslutande ryckte i fält, måste kvarstanna för att biträda den därvid tillförordnade nya inskrivningsbefälhavaren med handläggning av lithörande frågor. Ur denna synpunkt borde de vara äldre och i expeditionsgöromål väl förfarna fanjunkare från infanteriet, representerande var och en ett av arméns infanteriregementen. Vad beträffade anskaffningen av ovannämnda personal hade kommittén, trots den ökning i de årliga kostnaderna, som bleve förbunden med en sådan åtgärd, ansett nödvändigt att föreslå uppförande på ny stat av såväl de 12 kaptensbeställningarna som de 27 fanjunkarbeställningarna. Kommittén hade icke velat förutsätta bortkommenderandet av denna personal från regementena på den grund, att, vad kaptensbeställningarna anginge, dels därigenom en av de för de värnpliktigas utbildning och fostran så betydelsefulla kompanichefsbefattningarna ständigt skulle upprätthållas av en yngre officer, löjtnant, och dels den genom reservformationernas ökade antal allt knappare vordna mobiliseringstillgången på aktiva kapteners för kompanichefsbefattning ytterligare skulle minskas, samt, vad fanjunkarbeställningarna anginge, på den grund, dels att genom ständig bortkommendering av en fanjunkare från varje regemente en kompaniadjutantsbefattning alltid skulle upprätthållas av en sergeant, utan att denne erhöle ett mot det krävande arbetet svarande ekonomiskt vederlag, och dels den redan för närvarande så knappa tillgången på underofficerare vid en mobilisering för bestridande av de viktiga kompaniadjutantsbefattningarna vid såväl linje- och reserv- som alla depåkompanier ytterligare skulle minskas. Ett ytterligare talande skäl för att föreslå de 12 kaptensbeställningarnas uppförande på ny stat hade kommittén funnit i den omständigheten, att för bedrivandet av den befälsutbildning för landstormen, till vilken kommittén framlade förslag, infanteriregementenas officerspersonal komme att i främsta rummet tagas i anspråk, varigenom en avsevärd minskning i de för ett regementes ordinarie fredsutbildning beräknade arbetskrafterna måste inträda under den tid landstormsbefälsutbildningen påginge. Vad beträffade den andra officeren i brigadstaberna, hade kommittén, med hänsyn därtill, att denne borde kunna kommenderas ur vare sig kavalleri- eller artilleriregemente, ansett, att denna befattning åtminstone för närvarande icke behövde kräva uppförande av nya beställningar på stat.

Beträffande kommitténs förslag i förevarande hänseende hava två av dess ledamöter varit av avvikande mening, i det de ansett, att adjutanter och biträden, som kunde finnas nödiga för att bestrida arbetets be-

Reservation
inom
kommittén.

höriga gång inom brigadexpeditionerna, borde i sin helhet kommenderas från truppförbanden inom respektive arméfördelningar.

Myndigheternas yttranden.

Mot kommitténs förslag till brigadstabernas organisation har inspektören för infanteriet anmärkt, att personalen icke vore tillräcklig, och att det vore att befara, att kontinuiteten och säkerheten uti värnpliktsärendenas handläggning inom brigadexpedition icke bleve i önskvärd grad betryggade. Vidare har av de hörda myndigheterna nära nog enhälligt uttalats en bestämd erinran om det olämpliga uti att i den utsträckning kommittén föreslagit kommendera personal ur truppförbanden till tjänstgöring i brigadstab. Cheferna för tredje, fjärde och sjätte arméfördelningarna samt inspektören för artilleriet hava vid sina utlåtanden fogat tabeller eller grafiska framställningar, utvisande i vilken stor omfattning redan nu särskilt officerare bortkommenderas från vederbörande truppförband. Chefen för första arméfördelningen, vilken funnit det vara absolut otillräckligt att organisera 12 nya brigadstaber utan motsvarande kaderökning vid infanteriet, har härvid hänvisat, bland annat, på de högst betydande krav, som i fråga om landstormsbefälets och landstormens i övrigt utbildning ytterligare komme att läggas på infanteriregementena — enligt kommittéförslaget omkring 127,000 övningsdagar per år för utbildning av befäl m. fl., d. v. s. omkring 5,000 per infanteriregemente årligen. Cheferna för andra, tredje, fjärde och sjätte arméfördelningarna samt inspektörerna för artilleriet och kavalleriet hava alla bestämt uttalat, att även den andre officer, som skulle tjänstgöra i brigadstaben, icke borde kommenderas, utan uppföras på stat, varemot inspektören för infanteriet och chefen för femte arméfördelningen ansett frågan om personalbehovet vid brigadstaberna böra lösas så, att utöver den av kommittén föreslagna personalen en inaktiv, respektive pensionerad officer, förtrogen med inskrivningsväsendet, anställdes vid brigadchefsexpeditionen, för att inom denna måtte upprätthållas nödig kontinuitet och säkerhet jämväl vid mobilisering. Arméförvaltningen har förklarat sig, i likhet med kommittémajoriteten, anse, att det vid fastställandet av 1914 års härordning för infanteriregementena upptagna antalet officerare och underofficerare icke syntes utan väsentliga olägenheter för tjänsten kunna medgiva ständig bortkommendering av befäl i den utsträckning reservanterna tänkt sig. Arméförvaltningen funne sig därför böra tillstyrka den föreslagna kaderökningen, vilken, vad fanjunkarbeställningarna anginge, måste anses vara av så mycket större vikt, som genom deras inrättande någon förbättring skulle kunna vinnas i underofficerarnas befordringsförhållanden med därmed möjligen följande lättnad i de

förefintliga svåra rekryteringsförhållandena bland underbefalet av manskapet. Beträffande lämpligaste sättet att å fjärde huvudtiteln uppföra de nya beställningarna kunde man tänka sig, att en officersbeställning uppfördes vid ettdera av de två infanteriregementen, som, fränsett fästningsinfanteriregementena, bilda varje infanteribrigad. Då emellertid med en sådan anordning, så länge det nu tillämpade befordringssystemet vore gällande, den lägre officerspersonalen vid de regementen, där beställningarna uppfördes, skulle komma i en viss gynnad ställning i förhållande till personalen vid övriga regementen, ifrågasatte arméförvaltningen, om det icke vore riktigare, att de 12 erforderliga kaptensbeställningarna uppfördes på en och samma stat, till exempel staten för generalitetet. Befordran till dessa beställningar skulle då kunna ske med behörigt beaktande av befordringsförhållandena vid olika truppförband. Härigenom skulle ock ett lämpligare urval kunna ske, vilket måste anses vara av så mycket större vikt, som förut inhämtad erfarenhet i inskrivningsärenden hos aspiranterna på dessa beställningar syntes vara synnerligen eftersträvansvärd. En anordning sådan som den sålunda ifrågasatta syntes emellertid böra förenas med bestämmelser därom, att innehavare av kaptensbeställning på generalitetsstaten skulle över stat bibehålla sin förutvarande beställning på eget truppförband. De erforderliga 27 fanjunkarbeställningarna ansåge arméförvaltningen böra uppföras med en på varje infanteriregementes stat utom på Gottlands infanteriregementes. Cheferna för andra och femte arméfördelningarna hava, till undvikande av ambulatoriska löner, ifrågasatt, huruvida icke de nya kaptens- och fanjunkarbeställningarna borde uppföras å en särskild stat, »infanteribrigadstabernas» (chefen för andra arméfördelningen).

Chefen för femte arméfördelningen har, anslutande sig till ett yttrande av chefen för Västmanlands regemente, ansett, att, när de för brigadstaberna avsedda fanjunkarna åtminstone under nuvarande förhållanden icke kunde beredas inkvartering, dem torde böra tillerkännas ett särskilt arvode, emedan de i annat fall bleve ekonomiskt sämre ställda än sina kamrater vid regementena.

I fråga om brigadstabsorganisationen har slutligen av inspektören för artilleriet erinrats, att i kostnadsberäkningarna borde upptagas stamhästar jämväl för samtliga brigadadjutanter.

De mångskiftande och talrika ämbetsgöromål, som enligt förslaget skulle åligga brigadcheferna, påkalla med nödvändighet, att dessa erhålla stadigvarande expeditioner, sammansatta på sådant sätt, att väl

Departements-
chefen.

kvalificerade arbetskrafter för ärendenas behandling kunna under alla omständigheter påräknas. Ur såväl det allmännas som den enskildes synpunkt är det av vikt, att ärendena beredas och avgöras på ett skyndsamt, säkert och omdömesgillt sätt. Jag anser kommittéförslaget vara i avseende å brigadstabernas organisation väl avvägt. Visserligen kommer bortkommenderingen av officerare från de beridna truppförbanden att för dessa medföra avsevärda olägenheter, men med hänsyn till de därmed förenade kostnaderna torde det ej, åtminstone icke förr än den nya organisationen blivit prövad, böra ifrågasättas att uppföra hela den för brigadexpeditionerna erforderliga personalen på stat. Att, på sätt reservanterna föreslagit, kommendera hela brigadstabspersonalen från truppförbanden skulle uppenbarligen medföra ännu större olägenheter för tjänstens behöriga upprätthållande vid dessa. Däremot bör, enligt min mening, framdeles tagas i övervägande, huruvida icke brigadexpeditionerna böra förstärkas på sådant sätt, att i varje expedition anställs en inaktiv f. d. officer med uppgift att särskilt syssla med frågor angående inskrivningsväsendets detaljer. En sådan anordning skulle medföra den fördelen, att inom expeditionen, särskilt beträffande inskrivningsärendena, uppehålles vederbörlig kontinuitet, vilket i synnerhet vid inträffande mobilisering bleve av stor betydelse.

I fråga om sättet för uppförande å stat av de föreslagna nya beställningarna anser jag, i likhet med arméförvaltningen, att de tolv brigadchefsbeställningarna ävensom de tolv för brigadkvartermästare avsedda kaptensbeställningarna böra uppföras på generalitetsstaten, med föreskrift beträffande innehavarna av sistnämnda beställningar, att de skola över stat kvarstå i förutvarande beställning vid eget truppförband, samt de 27 fanjunkarbeställningarna med en på varje infanteriregementes stat utom på Gottlands infanteriregementes. I likhet med kommittén anser jag brigadcheferna böra tilldelas tjänsteställning lika med generalmajorer. Till frågan om avlöning för brigadchefer med stabspersonal ävensom angående tjänstehästar, expeditionsavgifter vid brigadexpeditionerna m. m. återkommer jag längre fram i samband med frågan om kostnaderna för genomförande av förslagen i det hela, varvid jag även får tillfälle att yttra mig beträffande övergången till den nya organisationen.

Utbildning av officerare, underbefäl och fackmän vid landstormen.

Kommittén.

Vad först angår frågan om *sättet för uttagning av dem, som skola undergå utbildning*, och bland vilka således befälspersonalen sedermera skall utväljas, yttrar kommittén följande:

I likhet med chefen för generalstaben ansåge kommittén härvid främst böra fordras, att uttagningen verkställdes med tillräcklig personal-känedom samt att, såsom redan ovan framhållits, urvalet skedde bland samtliga landstormsmän. Under antagande, att ännu icke organiserade landstormsområden inom den närmaste framtiden bleve fullständigt organiserade, krävdes sålunda, att uttagningen ägde rum vid en obligatorisk personlig inställelse av samtliga landstormsmän, vilken förrättning, enligt chefens för generalstaben förslag, borde benämnas landstormsprövning. Denna prövning borde äga rum varje år med de värnpliktiga, som året därpå inträdde i landstormsåldern, således under sista året i beväringen. Uttagningen skulle, på förslag av militärbefälet, verkställas av vederbörande inskrivningsrevision; vid lika lämplighet borde i första rummet uttagas de, som frivilligt därtill anmälde sig. Kommittén insåge fullväl, att en dylik uttagning av de för de särskilda befattningarna mest lämpliga och deras obligatoriska utbildande för samma befattningar kunde befinnas innebära ett drygt åläggande för de uttagna. Men för undvikande av godtycklighet vid urvalet och för att de verkligt dugliga och bildbara elementen bland landstormsmännen skulle för ändamålet tillgodogöras försvaret, hade icke någon annan utväg stått öppen än tvångsuttagningens. Med landstormsprövningens införande vore kommitténs förslag i övrigt på det intimaste förknippat.

Enär vid befälsurvalet främst borde uttagas de landstormsmän, vilka på grund av föregående militär utbildning och aktiv tjänst i befälsställning kunde antagas äga förutsättningar för befälspost eller fackmannaverksamhet inom landstormen, hade kommittén inhämtat upplysningar angående ungefärliga antalet förut fast anställda befäls- och underbefäls-personer, som antingen nu tillhörde landstormen eller eljest kunde finnas påräkneliga för ifrågavarande ändamål. Likaledes hade kommittén — under erinran att längre fram genom de personer, som jämlikt § 27 mom. 1 B och C värnpliktslagen genomgått särskild utbildning till plutonchef eller motsvarande befattning, ett avsevärt antal militärt utbildade tillkomme — inhämtat uppgifter rörande det antal, som, oberäknat studenter och likställda, vilka tidigast år 1929 inträda i landstormsåldern, för de närmaste åren sålunda bleve att påräkna.

Efter att hava redogjort för landstormens behov av officerare, underbefäl och fackmän, yttrar kommittén vidare: Detta behov måste fyllas dels redan år 1917 genom särskilda åtgärder, dels ock sedermera för framtiden genom att avgången ersattes medelst årliga kontingenter. För bristens fyllande redan år 1917 hade kommittén ansett uttagning böra —

för vinnande av en lämplig fördelning mellan årsklasserna av den tunga, som en uttagning på en gång av ett större antal innebure — ske icke blott ur den årsklass, som med år 1918 inträdde i landstormen, årsklassen 1904, samt ur de två därnäst äldre årsklasserna, dvs. årsklasserna 1902 och 1903, utan även ur den årsklass, som inträdde i landstormen med år 1919, dvs. den årsklass, som år 1918 vore den äldsta årsklassen i beväringen, årsklassen 1905 (se Bil. 1). Landstörmsprövning borde således, så tidigt som möjligt under år 1917, hållas med nämnda fyra årsklasser. Kommittén hade förvissat sig om, att ett dylikt anlitage av en beväringssklass för landstormens behov icke skulle i avsevärd mån verka menligt på reservtruppförbandens krigsberedskap. Genom att sålunda landstormens officerare, underbefäl och fackmän bleve utsedda inom så unga årsklasser, som överhuvud borde ifrågakomma, vunnes åter den bestämda och mycket betydande fördelen, att den utbildning, som komme de uttagna till del, tillgodogjordes det allmänna under desto längre tid framåt. Någon avsevärd olägenhet för den enskilde torde å andra sidan icke kunna påvisas av, att landstörmsprövningen sålunda komme att i fråga om en årsklass äga rum under andra året före inträdet i landstormen och att de uttagna finge ett år tidigare än eljest underkasta sig den avsedda utbildningen. En följd av uttagning redan år 1917 av 1905 års årsklass bleve naturligtvis den, att under år 1918 någon landstörmsprövning och uttagning icke behöfde äga rum. Kommittén hade häruti sett ytterligare ett skäl till stöd för förslaget, då nämligen såmedelst vunnes önskvärd tid för genomförandet av det nya rullföringsväsendet och av brigadchefsinstitutionen med vad därtill hörde — varvid, för den händelse detta genomförande skulle kräva längre tid än ett år, kommitténs förslag erbjöde möjlighet att ytterligare ett år uppskjuta de befälsutbildningskurser, som infölle närmast efter år 1917. Vidare skulle enligt detta förslag dels uttagningens möjligheterna under år 1917 ökas genom tillägg av en årsklass vid urvalet och dels 1918 års budget, som givetvis måste i förskott betungas med kostnaderna för engångsuttagningen och utbildningen under år 1917, icke behöva ytterligare belastas med kostnaderna för uttagning och utbildning av 1905 års årsklass. I fråga om bristens fyllande för framtiden, d. v. s. från och med år 1920, hade chefen för generalstaben vid sin ovannämnda skrivelse den 30 oktober 1915 fogat ett förslag till ändringar i värnpliktslagen, gående ut på, att de av honom föreslagna åtgärderna för avgångens ersättande med årliga kontingenter skulle fastslås i värnpliktslagen. Hans förslag avsåge sålunda framtiden utan angiven tidsbegräns-

ning. Kommittén hade däremot, med hänsyn huvudsakligen till den tillgång på befäl, som enligt vad här ovan vore antytt, från och med år 1929 uppkomme därigenom, att de studenter och likställda, som genomgått plutonchefsutbildning, samt till underbefäl utbildade meniga inträdde i landstormsåldern, funnit bestämmelser för bristens fyllande böra meddelas genom särskild lag, gällande för de årsklasser, som åren 1920—1928 vid årets ingång överfördes till landstormen.

Kommittén har härefter redogjort för sättet för beräkning av det antal, som borde uttagas, fördelningen av detta antal i vissa kategorier, samt antalet utbildningsdagar för varje kategori. Denna redogörelse har kommittén i enlighet med det förut sagda uppdelat uti två huvudavdelningar, den förra angående bristens fyllande åren 1920—1928 och den senare angående bristens fyllande år 1917.

I fråga om uttagningen under åren 1920—1928 har kommittén lagt till grund chefens för generalstaben förslag, enligt vilket nämnda uttagning skulle utgöra omkring 25 procent av hela antalet värnpliktiga, som skulle vara skyldiga att undergå landstormsprövning, därav 5 procent officerare, 6 procent adjutanter m. fl. samt 14 procent underbefäl och fackmän i övrigt. Kommittén har emellertid funnit vissa, delvis rätt betydande, jämkningar kunna och böra göras i samma förslag. Kommittén ville till en början erinra om sitt förslag om reformering av landstormens rullföring och redovisning, vars genomförande skulle vara ägnat att väsentligt underlätta denna årliga uttagning, då nämligen genom den noggrannare rullföringen fullständigare kännedom på förhand vunnos om de landstormsmän, bland vilka uttagning skulle ske. Kommittén hade med denna utgångspunkt och under förutsättning att dess förslag i berörda del komme att leda till en effektiv reform av inskrivningsväsendet i nämnda riktning, ansett det vara obehövt att vid beräkningen anlita en så ytterligt försiktig metod som den, vilken chefen för generalstaben använt. Det måste vidare ihågkommas, att den uttagning, varom här vore fråga, skulle ske inom årsklasser, inom vilka de mera rörliga elementen icke på långt när vore i så hög grad till finnandes som inom de yngre årsklasserna. Landstormsmännen i allmänhet och framför allt de av desamma, vilka kunde antagas bliva uttagna till befälsplatser eller facktjänstgöring, torde i flertalet fall komma att utgöras av bofasta och stadgade män, bland vilka avgången på grund av avflyttning eller undanhållande icke gärna kunde bliva särdeles avsevärd. På grund av dessa skäl hade kommittén trott sig kunna utan någon olägenhet vid beräkningarna betydligt reducera de i chefens för generalstaben förslag antagna avdragen.

Enligt det av kommittén använda beräkningssättet skulle hela behöfliga årskontingenten nedbringas till högst 20 procent av hela antalet till landstörmsprövning inställeskyldiga, därav omkring 3 procent officerare, omkring 7 procent adjutanter, underofficerare, kulspruteunderbefäl, troppchefer och likställda ävensom viss intendentur- och sjukvårdspersonal samt omkring 10 procent underbefäl och fackmän i övrigt.

Beträffande här efter frågan angående *utbildningstiden* för olika kategorier av landstormsmän, vilka skulle uttagas till befäl och fackmän, har kommittén kommit till den uppfattningen, att enär vid besättande av de högre befälsposterna inom landstormen — fränsett förenämnda regementschefs- och bataljonschefsbeställningar — f. d. officerare och f. d. underofficerare endast i mycket ringa omfattning torde komma att stå till buds, samt uttagningen alltså till övervägande del måste ske inom landstormsmännens egna led, ett för landstormens militära användbarhet oundgängligt villkor vore, att dessa högre befälsposter icke anförtroddes åt andra personer än sådana, som erhållit en härför åtminstone något så när tillräcklig utbildning. Då det här skulle gälla att av landstormsmän, vilka erhållit allenast vanlig soldatutbildning, skapa en ny kader av landstormsofficerare, måste de åtgärder, som borde vidtagas, bliva av ganska vittgående natur. Det syntes icke vara förenligt med god ekonomi att i detta fall alltför snävt begränsa den erforderliga utbildningstiden, då eljest ändamålet lätt skulle kunna förfelas. Även hänsynen till landstormsofficerarna själva, vilka det i farans stund skulle åligga att påtaga sig det ansvarsfyllda värvet att leda en i det stora hela ovan trupp, syntes göra det till en bjudande nödvändighet att giva dem tillfälle att något så när grundligt inhämta härför nödvändiga kunskaper och färdigheter.

Gränsen uppåt vore naturligtvis betingad av kostnadshänsyn. Kommittén hade emellertid ansett, att för bataljonschef, kompanichef och plutonchef den första utbildningstiden ur ovan anförda synpunkter icke borde sättas lägre än till resp. 120, 90 och 60 dagar. Härförutom borde dessa grupper av officerare, i den ordning Kungl. Maj:t föreskreve, vara skyldiga att under viss tid tjänstgöra vid trupp eller fullgöra annan däremot svarande ytterligare tjänstgöring. Deenna tid borde för alla tre kategorierna utgöra 30 dagar. För kompani- och plutoncheferna skulle härigenom den sammanlagda utbildningstiden komma att utgöra resp. 120 och 90 dagar, motsvarande första utbildningstiden för resp. bataljonschefer och kompanichefer, vilket dessutom skulle medföra en påtaglig fördel med hänsyn till eventuella uppflyttningar till högre befattning. Tilläggstjänstgöringen vid trupp skulle av landstormsofficerare fullgöras i motsvarande befattning».

Om ovannämnda villkor för anställning såsom officer i landstormen godkändes, syntes det kommittén möjligt att i motsvarande mån nedsätta fordringarna beträffande vissa kategorier av det övriga befälet samt för fackmän i olika befattningar.

Enligt sålunda angivna grunder hade kommittén uppdelat landstormens officerare, underbefäl och fackmän i sju olika grupper, avsedda att erhålla utbildning under resp. 120, 90, 60, 45, 35, 25 och 15 dagar (oberäknat ovannämnda 30 dagars extra tjänstgöring för officerare).

Angående denna gruppindelning har kommittén vidare anfört, bland annat, följande.

För vissa adjutanter, nämligen kåradjutanter samt adjutanter i försvarsområdes- och bataljonsstaber, vilka enligt kommitténs förmenande borde erhålla en grundligare utbildning i jämförelse med kompaniadjutanterna, hade utbildningstiden satts till 45 dagar, under det att tiden för de senare ansetts kunna begränsas till 25 dagar.

Motsvarande förhållande ägde rum ifråga om kulsprutepersonalen. Under det att chefen för generalstaben för kulspruteunderbefäl föreslagit en utbildningstid av 30 dagar (jämte kaderövning), har kommittén ansett sig böra för samma kategori föreslå en utbildningstid av 45 dagar. Genom denna utökning av övningstiden för *ett mindre antal* föregångsmän hade kommittén, som ansett sig böra föreslå viss övning även för övrig kulsprutepersonal, funnit sig kunna begränsa tiden för denna till 15 dagar. Från rent militär synpunkt måste ju för förstnämnda kategori även en utbildningstid av 45 dagar — utöver vanlig soldatutbildning — anses vara lågt tilltagen. Men kommittén hade funnit sig kunna stanna vid denna siffra, när ifrågavarande personal till väsentlig del borde kunna rekryteras bland f. d. stamanställda, vilka erhållit utbildning vid artilleriet eller eljest i befattning, som kunde anses utgöra förutsättning för lämplighet för tjänstgöring vid kulsprutevapnet.

Uti gruppen 5 hade upptagits åtskilliga till intendenturen och sjukvården hörande befattningar, vilka vore av den art, att de, efter kommitténs uppfattning, förutsatte en grundligare förövning än mängden av hithörande tjänster, och hade kommittén ansett denna längre utbildningstid kunna fastställas till 35 dagar, varemot för de lägre, talrikare befattningarna, hänförda till grupp 7, tiden syntes kunna nedsättas till 15 dagar.

Vad särskilt anginge sjukvårdsbeställningsmännen, hade kommittén ansett, att för de sjukvårdsbeställningsmän, som vore avsedda att tjänstgöra vid mera fristående landstormsavdelningar, förlagda till orter, där

läkare icke alls eller endast med svårighet funnes tillgänglig, t. ex. vid vissa skyddsdetachement, eller vid velocipedavdelningar osv., en högre grad av utbildning vore nödvändig än då sjukvårdsbeställningsmannen vore anställd å ort eller under förhållanden, där läkarvård funnes lättare att påräkna. Kommittén hade hänfört de förra till grupp 5 med en utbildningstid av 35 dagar och de senare till grupp 7 med en utbildningstid av 15 dagar.

Vad slutligen anginge troppchefs- och halvtroppchefsbefattningarna, hade, såsom nämnts, chefen för generalstaben för båda dessa befattningar föreslagit en utbildningstid av sammanlagt 25 dagar. Kommittén hade, utan att vilja bestrida, att en så lång tid vore mer än väl behövlig för erhållande av ett något så när användbart underbefäl av manskaps grad, dock icke velat härutinnan följa chefen för generalstaben längre, än att för troppcheferna, vilka i händelse av förfall för plutonchef borde kunna ersätta honom, upptoges en utbildningstid av 25 dagar. För halvtroppcheferna åter hade i kommitténs förslag tiden satts till 15 dagar. Kommittén hade nämligen dels funnit hänsyn till kostnaderna föranleda ett förslag om kortare utbildningstid för halvtroppcheferna, dels ock ansett sig böra i denna punkt fullfölja den allmänna princip, som för kommittén varit ledande vid uppgörande av förslaget till antal utbildningsdagar för olika befälskategorier, nämligen den, att genom ökning av utbildningstiden för högre befälsinnehavare — särskilt bataljons-, kompani- och plutonchefer — dessa skulle göras kompetenta att, när vid mobilisering förbanden sammandroges, föra sina underlydandes befälsståndpunkt vidare. I viss mån bidragande till den av kommittén i föreliggande fråga intagna ståndpunkt hade ock varit den uppfattningen, att av de till den längre befälsutbildningen uttagna en viss procent beräknades ej tillgodogöra sig utbildningen för högre befälsställning, vilken procent borde kunna bli påräknelig inom halvtroppchefs-kategorien.

I fråga om *befälsbristens fyllande* allaredan år 1917 har kommittén framhållit, att de åtgärder, som hittills vidtagits för avhjälpande av den nu rådande befälsbristen vid landstormen, allenast haft en provisorisk karaktär och att, då enligt kommitténs bestämda uppfattning denna brist borde så grundligt och så snabbt som möjligt avhjälpas, kraftiga åtgärder därför borde redan under år 1917, så tidigt på året sig göra läte, vidtagas för att få mobiliseringsbehovet i möjligaste måtto fyllt.

Att emellertid under år 1917 utbilda en så stor kontingent, som erfordrades, läte sig svårligen göra, bland annat därför, att uttagningen av det nödiga antalet befäl som instruktörer vid utbildningskurserna allt för mycket skulle inkräkta på utbildningsarbetet vid linjetrupporna. Kommittén hade

därför ansett sig böra i sitt förslag väsentligt inskränka nämnda kontingentsciffrå. I likhet med vad chefen för generalstaben föreslagit i fråga om befälsutbildningen under år 1917, hade kommittén ock ansett förhållandena föranleda, att från all utbildning under sagda år fritoges hela den kontingent, som enligt mobiliseringsplanerna erfordrades för att fylla behovet av halvtroppchefer. Genom denna uteslutning vunnes både en högst betydande besparing och en väsentlig lättnad för utbildningsarbetet. Därjämte hade kommittén ansett, att en ytterligare dylik besparing och lättnad skulle kunna lämpligen vinnas genom att från utbildning under år 1917 uteslötes förslagsvis hälften av den talrika sjukvårdspersonal, som icke vore avsedd för särskilt ansvarsfull tjänstgöring, detta så mycket mer, som en del av denna personal torde kunna rekryteras på frivillighetens väg. Hela det härefter återstående antalet bleve dock icke i behov av utbildning under så lång tid, som, enligt vad förut angivits, borde fordras av dem, vilka förut genomgått blott vanlig soldatutbildning. Bland desamma funnes nämligen först och främst ett avsevärt antal landstormsmän, som under de tre senaste åren genomgått obligatoriska eller frivilliga utbildningskurser, resp. kaderövning, d. v. s. utbildats under resp. 42 (52) eller 21 (31) dagar för olika befattningar. För dessa hade kommittén ansett böra krävas ytterligare övning under vissa i betänkandet jämte därvid fogade lagförslag närmare angivna tider.

Efter avdrag av dessa landstormsmäns antal skulle, enligt ett vid kommittébetänkandet fogat förslag till lag om landstormsprövning och utbildningskurser under år 1917, av återstoden uttagas för utbildning till officerare omkring 3 procent, för utbildning till adjutanter, underofficerare, kulspruteunderbefäl, troppchefer och likställda samt viss intendentur- och sjukvårdspersonal omkring 7 procent och för utbildning till underbefäl och fackmän i övrigt omkring 4 procent, tillhoppa dock högst 14 procent. Icke heller alla dessa bleve dock i behov av den fullständigare utbildning, som förut utbildade skulle hava att genomgå. Bland dem funnes nämligen ett avsevärt antal f. d. militärer. Kommittén hade undersökt, huru många av dessa för närvarande vore att påräkna inom olika grader. Bland landstormsmännen funnes ett icke obetydligt antal f. d. stamanställda, bland vilka särskilt de, som avlagt underofficersexamen, och till något antal även de, som avlagt korprals-(konstapels-)examen, borde besitta sådana militära förutsättningar, att de efter en kortare ytterligare utbildning torde kunna användas uti olika befattningar såsom befäl eller underbefäl inom landstormen. F. d. officer, som utövat befattning på stat, skulle, enligt kommitténs förslag, efter 30 dagars övning kunna antagas till land-

stormsbataljonschef. F. d. underofficer, vilken i sådan egenskap utövat truppbefäl, skulle, líkaledes efter 30 dagars övning, kunna få anställning som landstormskompanichef; och f. d. distinktionskorpral (förste konstapel), som fört befäl såsom innehavare av sådan befattning, skulle efter 30 dagars övning kunna antagas till landstormsplutonchef. Övriga s. k. A-klassare — med undantag av ett mindre antal, vilka antingen vore på grund av viss anställning frikallade från tjänstgöring i landstormen, eller ock efter avsked ur krigstjänsten genomgått landstormsbefäls- eller reservbefälskurs och av sådant skäl blivit i kommitténs förslag annorledes disponerade — hade av kommittén beräknats dels såsom kulspruteunderbefäl dels såsom troppchefer och dels såsom sjukvårdspersonal i mera krävande underbefälsställning.

Då kommittén ansett sig kunna beräkna såsom lämpliga till landstormsofficerare hela antalet av ovan omförmälda f. d. officerare, f. d. underofficerare och f. d. distinktionskorpraler eller förste konstaplar, hade detta berott därpå, att för fyllande av det behöfliga antalet landstormsofficerare därutöver funnes tillgängligt ett icke obetydligt antal sådana landstormsmän av äldre årsklasser eller överåriga, vilka utslutande på frivillighetens väg förskaffat sig härför ägnade kvalifikationer.

I enlighet med ovan angivna grunder hade kommittén uppgjort förslag till lagar dels om landstormsprövning åren 1919—1927 samt utbildning av officerare, underbefäl och fackmän vid landstormen under åren 1920—1928, dels ock om skyldighet för vissa värnpliktiga att under år 1917 undergå landstormsprövning och deltaga i utbildningskurs.

Myndig-
heternas
yttranden.

Såsom redan omnämnts, hava kommitténs förslag beträffande åtgärder för utbildning av officerare, underbefäl och fackmän vid landstormen i stort sett tillvunnit sig de hörda myndigheternas gillande. Icke heller förslaget om uttagning härtill medelst s. k. landstormsprövning har föranlett några anmärkningar av vikt.

Chefen för generalstaben har emellertid, med förmälan att kommittén genom sitt sätt att beräkna årskontingenterna vid uttagningen kullkastat en av grundsatserna i 1914 års härordning, nämligen grundsatsen om uttagning av 14 procent till underbefäl och fackmän, avstyrkt den av kommittén föreslagna nedsättningen i det uttagna procenttalet, särskilt på den grund, att den på befälsutbildningen i dess helhet inverkade ännu skadligare än en avkortning i övningstiden. Denna kunde efter mobilisering möjligen, i vissa fall åtminstone, tagas igen. Men utbildningstiden för befälet hade sin betydelse även för fredsövningen av organisationen i dess helhet. Riksdagen hade redan godkänt principen om en kaderövning av 10 dagars varaktighet, för att landstormens femdagarsövningar

skulle kunna rätt utnyttjas. Kommittén hade nu för grupp 7, halvtroppcheferna, föreslagit inalles 15 dagar utan att tillika föreslå fördelningen mellan kaderövning och befälsutbildning. Att inkalla första landstormsårsklassens halvtroppchefskandidater till en 5 dagars särskild övning syntes ej fylla ändamålet. Uppskötes åter inkallelsen till dess kaderövningen infölle, måhända efter 4 år, så vore en stor del halvtroppchefer vid mobilisering alldeles utbildade. Man kunde säga så, när man erinrade sig, att $\frac{1}{3}$ à $\frac{1}{4}$ ej tillhört infanteriet och måste lära sig åtminstone benämningar och kommandoord, innan de överhuvud hade någon användbarhet som befäl. En minskning av just denna grupps övning verkade därför mer skadligt än vid någon annan grupp och kunde ej ersättas av ökning för denna. Vid nedsättningen av de f. d. stamanställdas utbildningstid syntes kommittén icke hava fäst sig vid, att de f. d. stamanställda komme från olika truppslag och sålunda vore mycket olika skickade för tjänst vid infanteriet. Mot den av kommittén antagna grundsatsen, att vid ökning av utbildningstiden för högre befälsinnehavare dessa skulle bliva kompetenta att föra sina underlydandes befälsståndpunkt vidare, ville generalstabschefen framhålla, att han i förslaget icke kunnat finna någon ökning för plutonchefer, men däremot en nedsättning för vissa kategorier av dessa. Vad anginge ökningen för kompani- och bataljonschefskandidater, tvivlade han på, att en ökning av 30 respektive 60 dagar kunde göra dem nämnvärt mer kompetenta till sådana befälsplatser, som framför allt fordrade mogenhet och rutin. Den föreslagna trupptjänsten syntes vara svävande till sitt syfte. Linjetruuppernas utbildning syntes icke medgiva, att befälet över dem under någon utbildningsperiod lämnades åt oskolade landstormsmän. Vidare kunde framhållas de praktiska svårigheter, som skulle uppstå för att utbilda sju grupper — med olika utbildningsgrenar inom varje — under åtta olika utbildningstider, varjämte kommittén icke lämnat någon översikt över anordnandet av denna mängd kurser, vilkas antal det ej varit möjligt att beräkna, ej heller antytt, under vilka av infanteriets utbildningsperioder kurserna skulle äga rum. Intill dess en sådan översikt föreläge, kunde man stanna i tvivel, huruvida kommitténs utbildningsförslag vore praktiskt utförbart. Det märkligaste i kommitténs förslag vore emellertid, att den ifrågasatta lagen skulle vara blott tillfällig, gälla åren 1919—1927. Att den särskilda utbildningen därefter skulle upphöra, kunde väl svårligen tänkas, då kommittén syntes vilja vidga landstormens användbarhet och användning i krig. För en planmässig utveckling av försvaret syntes en dylik lagstiftning ej gynnsam.

De av chefen för generalstaben framställda anmärkningarna hava i några punkter biträtts av vissa bland de övriga hörda myndigheterna.

Åtskilliga andra anmärkningar hava gjorts i avseende på vissa delar av kommitténs nu ifrågavarande förslag. Så har chefen för femte arméfördelningen dels förklarat det mycket betänkligt att ålägga f. d. fast anställt underbefäl så lång extra tjänstgöring, som kommittén föreslagit, dels framhållit vikten av, att landstormsbefälet såsom hittills förordnades till viss befattning och icke till någon tjänstegrad, dels ock föreslagit, att landstormsbefälets tjänsteställning underkastades en revision i viss angiven riktning.

Departements-
chefen.

Såväl chefen för generalstaben som landstormskommittén hava ansett, att uttagningen av de landstormsmän, vilka sedermera skola bringas befäls- eller annan särskild utbildning, måste ske vid personlig inställelse av samtliga landstormsmän eller s. k. *landstormsprövning*. Flera av de hörda myndigheterna hava ock uttalat sitt instämmande i förslaget om landstormsprövning. Även jag ansluter mig till detta förslag. Hittills har uttagningen av landstormsbefäl skett i viss mån slumpvis, ofta beroende mindre på den uttagnes lämplighet än på hans beredvillighet att ställa sig till förfogande och eventuellt underkasta sig en nödortftig utbildning. Någon förbättring härutinnan har väl, så vitt angår de värnpliktiga, vilka inskrivits under något av åren 1899, 1900, 1901 och 1902, inträtt i samband med den enligt lagen den 25 maj 1915 anordnade särskilda utbildningen. Med verklig planmässighet har emellertid icke heller uttagningen för genomgående av denna utbildning kunnat ske. Detta allt beror på landstormens nuvarande synnerligen bristfälliga rullföring, vilken icke lämnar tillförlitlig ledning beträffande landstormsmännens militära användbarhet. Genom att t. ex. föreskriva skyldighet för landstormsmännen att insända inskrivningsbok skulle i detta avseende intet vinnas, då nämligen det förbättrade formulär för inskrivningsböcker, enligt vilket anteckningar skola göras angående genomgången särskild utbildning och militär användbarhet, ännu icke hunnit tränga igenom till samtliga tjänstepliktiga årsklasser. Härtill kommer, att det för närvarande saknas möjlighet att utröna, huruvida och i vad mån landstormsmannen på grund av sjukdom, kroppsligt lyte och dylikt är tjänstoduglig eller i allt fall olämplig för sådan uttagning, varom här är fråga. För att på rationellt sätt tillvarataga de krafter inom landstormen, vilka äro de lämpligaste för befäls- och fackmansbristens fyllande, återstår därför icke någon annan möjlighet än att stadga en allmän inställelse av samtliga landstormsmän. Med en sådan landstormsprövning är dessutom förknippad en annan fördel, vilken är av nära nog ännu större betydelse. Jag åsyftar den kontroll, som härigenom vinnes över landstormsmännen i gemen. Vid upprepade tillfällen har, särskilt i samband med den förut

omförmälda, i anledning av riksdagens skrivelse den 24 februari 1912 föreliggande frågan om de värnpliktigas mönstringsskyldighet, av militära och andra myndigheter framhållits behovet av förbättrad kontroll över de värnpliktiga i allmänhet; och från ganska många håll har yrkats återinförande av den obligatoriska personliga inställelsen till mönstring. Vad särskilt angår landstormen, har ett sådant yrkande nyligen blivit av militära myndigheter ånyo framställt. Sedan nämligen chefen för fjärde arméfördelningen uti underdånig skrivelse den 22 december 1916, med förmålan att ett stort antal landstormsmän under år 1916 icke inställt sig till genomgående av föreskriven landstormsövning samt att polismyndighetens efterforskningar försvärades och fördröjdes genom saknaden av kontroll över landstormsmännen, föreslagit sådan ändring i värnpliktslagen, att även landstormsmännen underkastades mönstringsskyldighet, har chefen för generalstaben uti infortrat underdånigt utlåtande den 23 januari 1917, bland annat, förklarat det vara erforderligt, att landstormsmännen ålades mönstringsskyldighet med personlig inställelse ävensom sådan anmälningsskyldighet beträffande vistelseort och flyttning, som enligt § 33 mom. 2 värnpliktslagen åligger beväringen.

Utan att för närvarande närmare ingå på frågan om mönstrings- och adressanmälningsskyldighetens ordnande, i vilken fråga landstormskommittén förklarat sig skola under förra delen av år 1917 avgiva yttrande och förslag, finner jag emellertid på grund av så väl nyssnämnda framställning om erfarenheter från landstormsövningarna år 1916 som ock tidigare erfarenheter, särskilt vid landstormsmobiliseringen år 1914, det vara uppenbart, att en inkallelse snarast möjligt av ett avsevärt antal landstormsmän av yngre årsklasser till personlig inställelse skulle vara av stor och obestridlig nytta för åstadkommande av nödig kontroll över landstormsmännen, framför allt genom rättande och fullständigande av stamrullor, värnpliktssedlar och inskrivningsböcker. Vilket beslut sedermera än kommer att fattas i fråga om mönstringsskyldighet för beväring och landstorm, anser jag vidare, att en framtida årlig inkallelse av den äldsta årsklassen i beväringen till personlig inställelse skulle vara till stort gagn icke blott för att möjliggöra uttagning till särskild utbildning bland samtliga till klassen hörande, utan även ur synpunkten av behöflig kontroll över de i landstormen inträdande värnpliktiga.

Genom landstormsprövningen, uti vilken läkarundersökning skulle i mån av behov ingå, vinnes dessutom den ej minst för de värnpliktiga betydelsefulla fördelen, att anteckning i rullorna kan göras rörande de till tjänstgöring vid landstormen oförmögna, varjämte de värnpliktiga

överhuvud, såsom generalstabschefen jämväl framhållit, erhålla större säkerhet att ej bliva utsatta för felaktiga åtgärder från värnpliktsbefälets sida.

Jag biträder alltså i huvudsak generalstabschefens och kommitténs förslag om landstormsprövning och vill sålunda föreslå, att landstormsprövning skall under åren 1919—1927 äga rum med de värnpliktiga, som vid ingången av något av åren 1920—1928 skola överföras till landstormen.

Beträffande åter de värnpliktiga, hvilka skola under år 1917 inställas till landstormsprövning, har jag att göra en erinran av väsentlig art. Genom generalorder av den 1 december 1916 har nämligen Kungl. Maj:t befallt, att beväringen tillhörande vapenföra värnpliktiga vid infanteriet och vissa andra truppslag, tillhörande årsklasserna 1904 och 1905 eller tillhörande klasserna A eller B och födda åren 1883 och 1884, skulle inkallas till fullgörande under år 1917 av en krigstjänstgöringsperiod, vilken bestämts för årsklassen 1905 till tiden den 8 januari—den 23 februari och för årsklassen 1904 till tiden den 17 februari—den 3 april. Då härigenom nämnda värnpliktiga under innevarande år ålagts en ganska betydande militär tjänstgöring, anser jag, att för dem icke bör därjämte föreskrivas inställelse till landstormsprövning. Någon uttagning av befäls- och fackmansmännen ur nämnda två årsklasser samt bland motsvarande A- och B-klassare finner jag således icke nu böra ske. Visserligen kommer härigenom kommitténs förslag, i vilket åsyftas hela mobiliseringsbehovets fyllande allaredan under år 1917 — med undantag för halvtroppchefer och en del sjukvårdspersonal — icke att i sin helhet realiseras. Men detta anser jag icke innebära någon allt för stor olägenhet, särskilt på den grund, att organisationen av de 157 landstormsområdena på fastlandet ännu icke är avslutad och något oavvisligt behov icke torde föreligga att utse och utbilda befäl och fackmän vid landstormstrupper, tillhörande ännu ej organiserade områden.

Jag anser alltså, att landstormsprövning bör under år 1917, så snart sig göra låter, äga rum dels med de två nuvarande yngsta årsklasserna i landstormen, årsklasserna 1902 och 1903, dels ock med de landstormsmän, som genomgått antingen obligatorisk utbildning under år 1915 jämte, eventuellt, kaderövning under år 1916 eller ock frivillig befälsutbildning, som av Kungl. Maj:t kan anses svara mot den i lag stadgade utbildning, samt vidare att, sedan uttagning skett enligt de av kommittén föreslagna bestämmelser, de uttagna böra undergå utbildning i enlighet med kommitténs förslag.

Frivilligt deltagande i den nu ifrågasatta utbildningen anser jag, i likhet med kommittén, böra medgivas landstormsmän och även i viss mån dem, som överskridit värnpliktsåldern.

Huvudanmärkningen mot kommitténs förslag angående landstörmsbefälsutbildningen synes mig vara den, som rör förslaget begränsning till tiden intill år 1929. Denna anmärkning kan jag emellertid icke tillmäta någon avgörande betydelse. Det gäller nämligen i föreliggande fall att av ett i mångt och mycket oprövat material söka skapa nya befäls- och fackmanskadrer för landstormen. Enligt mitt förmenande skulle det vara mindre lämpligt att redan nu genom en permanent lagstiftning fastläsa de åtgärder, som för fyllande av behovet, sådant det nu ter sig, kunna anses erforderliga. Att en ytterligare utveckling av landstörmsorganisationen i sinom tid bliver behöfvig, har jag redan förut antytt. Det synes mig därför vara försiktigast att, till dess större erfarenhet på ifrågavarande område vunnits, uppskjuta frågan om de definitiva ändringar i värnpliktslagen, vilka må bliva av nöden i sammanhang med ett slutgiltigt ordnande för framtiden av landstörmsbefälsfrågan. Den övergångstid kommittén föreslagit anser jag sålunda vara väl motiverad.

Generalstabschefens åsikt, att genom uttagning av respektive 3, 7 och 10, tillhoppa 20 procent av antalet till landstörmsprövning inställeskyldiga den i gällande värnpliktslag antagna grundsatsen om uttagning av 14 procent till underbefäl och fackmän skulle komma att kullkastas, kan jag icke dela. Oavsett att vid landstormen, där på stat uppförda officers- och underofficerskadrer icke, såsom för linjen och reserven, äro till finnandes, och beräkningarna för uttagningen alltså måste utgå från helt andra förutsättningar, är särskilt att märka, huru som den utav landstörmskommittén föreslagna tredje kategorien, inom vilken skulle uttagas högst 10 procent, ingalunda innefattar alla, som tillhöra kategorien »underbefäl och fackmän». En stor del sådana ingå nämligen i den andra kategorien, inom vilken skulle uttagas högst 7 procent, nämligen troppchefer, kulspruteunderbefäl m. fl. Jag anser mig därför kunna godkänna de föreslagna procentalen för uttagning dels årligen under tiden 1919—1927 dels ock under år 1917; och har jag för min del icke något att erinra i avseende å de av kommittén gjorda beräkningarna av behöfviga årskontingenter under tiden 1920—1928.

Den av kommittén antagna principen om väsentligt längre utbildningstider för dem, som avses för bestridande av högre befattningar, i samband med motsvarande minskning för dem, som avses för bestridande av de lägre, anser jag ävenledes vara riktig. Att härigenom ett flertal utbildningsgrupper uppkommit, kan visserligen leda till vissa tekniska svårigheter vid de olika kursernas anordnande; men dessa torde icke bliva större, än att de utan större olägenhet kunna övervinnas. Vad

slutligen angår de gjorda anmärkningarna, att i vissa fall, särskilt för blivande halvtroppchefer, utbildningstiden blivit allt för knappt tillmätt, vill jag gärna medgiva, att det varit önskvärt, om denna kunnat över hela linjen avsevärt utökas. Men med hänsyn till kostnaderna synes detta näppeligen låta sig göra.

Den föreslagna extra trupptjänstgöringen för vissa landstormsofficerare anser jag kunna bliva till stor nytta; dock bör något större frihet än vad kommittén synes hava avsett lämnas Kungl. Maj:t i avseende å det närmare anordnandet av denna tjänstgöring.

Kostnaderna.

Reformering av inskrivnings- och rullföringsväsendet.
Kommittén.

Kommittén har verkställt vissa beräkningar över kostnaderna för genomförande av dess olika förslag. Vad först angår förslaget till reform av inskrivnings- och rullföringsväsendet och därvid till en början de ifrågasatta brigadchefsbefattningarna, har kommittén ansett, att brigadchefernas avlöningsförmåner skäligen kunde bestämmas på det sätt, att de erhöle lön med 7,000 kronor, men övriga avlöningsförmåner — dagavlöning, inkvartering och hästersättning — lika med övriga generalspersoner. En av kommitténs ledamöter har dock ansett, att brigadchefernas löneförmåner borde bestämmas till överstes lön samt generals dagavlöning och inkvarteringsersättning.

För hyra av expeditionslokaler för brigadexpeditionerna jämte belysning, eldning, städning m. m. har kommittén beräknat en årlig kostnad för en brigadexpedition i Stockholm av högst 2,100 kronor och för brigadexpeditionerna i övriga delar av riket av högst 1,500 kronor. Till bekostande av erforderliga resor inom brigadområdet har kommittén ansett böra anslås ett belopp av i medeltal 1,000 kronor för varje brigadstab. Slutligen har kommittén funnit nödigt föreslå för brigadexpeditionslokalernas möblering ett särskilt anslag för en gång av 2,000 kronor för varje eller tillhopa 24,000 kronor. Även har kommittén avgivit förslag angående tillhandahållande av tjänstehästar åt brigadchefer och vid brigadexpeditionerna anställda kaptener.

Beträffande gottgörelse till de föreslagna landstormsrullförarna har kommittén, utgående från medeltalet av sammanlagda arvodesbeloppen för landstormsområdesbefälhavare och landstormsförrådsförvaltare tillhopa, eller 938 kronor 21 öre, ansett sig, med hänsyn till det ökade arbetet i expeditionen, som bleve en följd av en fullt genomförd rullföring, icke kunna föreslå lägre arvode för den förenade rullförings- och förrådsförvaltarbefattningen än, såsom jag förut omnämnt, 1,200 kronor i medeltal för varje landstormsområde. Till bekostande av expeditionslokaler

o. d. borde enligt kommitténs förslag anslås särskilda medel; och har kommittén beräknat en medelhyra per expeditionslokal, med rikstelefon, av 300 kronor årligen. För anskaffande av inventarier — kassaskåp m. m. — anser kommittén böra för en gång anslås ett belopp av 300 kronor för varje expedition. Utgifter för skrivmaterialier, för blanketter o. d. har kommittén ansett böra bestridas i samma ordning, som för närvarande gäller beträffande rullföringsexpeditionerna.

Under framhållande av, att brigadchefernas ställning och ansvar närmast syntes böra föranleda deras likställande i avlöningshänseende med kommandanten i Boden, militärbefälhavaren på Gottland och kavalleriinspektören, har arméförvaltningen hemställt, att avlöningen för de förstnämnda måtte sättas lika med för de sistnämnda och således måtte utgå med lön, dagavlöning samt inkvarterings- och servisbidrag såsom för överste med tillägg av 1,000 kronor i årligt arvode.

Beträffande övriga kostnadsberäkningar har arméförvaltningen, under hänvisning till nådiga kungörelsen den 14 juni 1916 angående hästhållningen för officerare och vederlikar vid armén, arméfördelningscheferna m. fl., avgivit närmare detaljerat förslag angående beviljande av anslag till anskaffande och årligt underhåll av nödiga tjänstehästar för brigadchefer och adjutanter ävensom angående hithörande anslags uppförande å vederbörliga stater.

Chefen för sjätte arméfördelningen har funnit det till bestridande av resor inom brigadområdet beräknade beloppet, 1,000 kronor för varje brigadstab, vara för lågt tilltaget beträffande arméfördelningsbrigader på grund av truppförbandens spridda förläggning.

Arméförvaltningen har avgivit förslag om sättet för uppförande å stat av kostnaderna för de tjänsteresor, som komme att åligga brigadcheferna samt den vid brigadexpeditionerna anställda personalen, varjämte arméförvaltningen erinrat, att organisationen av brigadstaberna komme att medföra av kommittén icke beräknade ökade utgifter från anslaget till flyttningshjälp, nämligen åt adjutanter, som kunde kommenderas från artilleriet och kavalleriet, samt för de såsom biträden avsedda fanjunkarna ävensom i visst fall för officerarna från infanteriet. Utgifterna för hyra, eldning, expenser m. m. för brigadexpeditionerna borde beräknas till dubbla beloppet av den summa, kommittén härför upptagit, eller till sammanlagt 37,200 kronor. De av kommittén beräknade kostnaderna för anskaffande av inventarier för brigadexpeditioner och för landstormsrullföringsexpeditioner, det senare till väsentligen förhöjt belopp, ansåge arméförvaltningen vara av den art, att de kunde bestridas av fjärde

Myndig-
heternas
yttranden.

huvudtitelns anslag till extra utgifter. Även några andra av de hörda myndigheterna, t. ex. inspektören för infanteriet, hava gjort gällande, att kommittén beräknat expeditionskostnaderna för lågt.

Departementa-
chefen.

Vad först beträffar brigadchefernas avlöningsförhållanden, finner jag mig böra biträda arméförvaltningens uppfattning. Genom fastställande av avlöningsförmånerna i enlighet med dess förslag skulle, utan att avlöningsbeloppet bleve avsevärt mindre än enligt kommitténs förslag, undvikas den med så väl kommitténs som reservanternas förslag förenade olägenheten, att en ny avlöningstyp komme att införas och att således även en särskild krigslöneklass skulle erfordras.

Beträffande frågan om tjänstehästar för brigadchefer och brigadkvartermästare tillåter jag mig erinra, hurusom enligt kungörelsen den 14 juni 1916 arméfördelningschef skall vara beriden på två hästar, därav en egen tjänstehäst samt en stamhäst. Detsamma bör givetvis gälla beträffande brigadcheferna. Brigadkvartermästare åter bör göras beriden på en stamhäst. Medel böra alltså anvisas dels för anskaffande av nämnda stamhästar, dels ock för bestridande efter vanliga grunder av den årliga kostnaden för hästarnas underhåll och vård samt reparationer.

För resor inom brigadområden torde anslaget till rese- och traktementpenningar böra ökas med förslagsvis 12,000 kronor. Likaledes torde för beredande av flyttningshjälp för brigadpersonalen förslagsanslaget till flyttningshjälp böra höjas med ett belopp av 3,000 kronor.

Beträffande slutligen kostnaderna för hyra av expeditionlokaler jämte eldning, expenser m. m. anser jag, i likhet med arméförvaltningen, det härför av kommittén beräknade beloppet böra avsevärt höjas; och har jag icke något att erinra mot det av ämbetsverket beräknade beloppet, 37,200 kronor.

Kostnaderna för inskrivnings- och rullföringsväsendet böra, i enlighet med vad jag ovan anfört, ökas med de belopp, som erfordras för anställande av ytterligare två rullföringsbefälhavare i Stockholm jämte tre biträden samt av ytterligare ett biträde vid varje rullföringsexpedition i landsorten, varemot de tre rullföringsofficersbefattningarna i Stockholm skulle indragas. För hyra av expeditionlokaler m. m. torde erfordras en ökning av härför anslagna medel med förslagsvis 25,000 kronor. Det synes emellertid sannolikt, att denna organisation ganska snart bliver i behov av ytterligare förstärkta arbetskrafter. Frågan härom torde emellertid böra underkastas ytterligare utredning, innan den företages till slutligt avgörande.

I enlighet med vad jag nu anfört, har jag låtit uppgöra en beräkning av den ökade årliga kostnaden efter genomförd organisation för brigadchefer

jämte staber samt för inskrivningsväsendets reformering; och slutar denna beräkning (se Bil. 2) på ett belopp av 290,178 kronor 12 öre.

Årskostnaden för utbildning av landstormsbefäl m. fl. under åren 1920—1928 har kommittén, under antagande av ett beräknat antal övningsdagar av 114,685 och en kostnad per man och övningsdag av sammanlagt 3 kronor 60 öre, upptagit till 412,866 kronor, vartill skulle komma kostnader för samling till övningar, instruktörer och penningtillskott, tillhopa förslagsvis 50,000 kronor, för familjeunderstöd, förslagsvis 95,000 kronor, och för eventuell trupptjänstgöring för vissa landstormsofficerare.

Utbildning
av
landstormsbefäl.
Kommittén.

Kostnadsbeloppet för man och övningsdag, 3 kronor 60 öre, har kommittén erhållit sålunda:

Mathållning	kronor 0: 75
Utrustning	» 0: 40
Kasernutredning m. m.	» 0: 21
Sjukvård	» 0: 02
Landstormsprövningskostnader	» 0: 10
Övningskostnad	» 0: 08
Expenser	» 0: 04
Penningbidrag	» 2: —

Summa kronor 3: 60

Kostnaden för mathållning hade enligt intill den sista tiden gällande beräkningssätt varit 60 öre, men vore enligt nu gällande beräkningssätt 90 öre per dag. Enär livsmedelspriserna kunde antagas sjunka något före år 1929, hade denna kostnad av kommittén beräknats till ett medeltal mellan de två nämnda beloppen, nämligen 75 öre per dag.

Kostnaden för utrustning hade av kommittén upptagits till ungefärliga medeltalet mellan beräknad dagkostnad för vintermånaderna januari—mars, oktober—december 41,25 öre, och dagkostnaden under återstoden av året, april—september, 38,75 öre, eller till 40 öre.

Kostnaden för kasernutredning m. m., innefattande kostnad för bränsle, lyse och kaserninventarier, men däremot icke amortering å byggnadskostnad, hade likaledes upptagits till ungefärligt medeltal för vintermånaderna 30 öre och för sommarmånaderna 12 öre, nämligen till 21 öre.

Kostnaden för sjukvård vore upptagen enligt hittills gällande beräkningssätt till 2 öre.

Kostnaden för landstormsprövning har kommittén, med hänvisning till kostnaden för motsvarande förrättning vid beväringen — inskrivningen — upptagit till 10 öre.

Kostnaden för övningar och expenser hade i chefens för generalstaben kostnadsberäkning upptagits för samtliga av honom föreslagna landstormsbefälsövningar till sammanlagt respektive 10 kronor och 6 kronor. För att härur erhålla en viss dagkostnad, hade av kommittén dessa belopp vart för sig dividerats med det av chefen för generalstaben upptagna sammanlagda antalet övningsdagar, varvid erhöles såsom dagkostnad för övningar och för expenser respektive 8 och 4 öre.

Penningbidraget hade kommittén ansett böra skäligen upptagas till 2 kronor om dagen. Den personliga uppoffring, som till följd av förslagens genomförande skulle åläggas den härför uttagna personalen, syntes kommittén väl motivera en dylik förhöjning av penningbidraget.

Utöver nu nämnda kostnader skulle enligt kommitténs beräkning tillkomma utgifter för samling till övningar, för såsom instruktörer beordrat fast anställt befäl samt utgifter för familjeunderstöd och slutligen kostnader för beredande av särskilda förmåner åt landstormsmän, som underginge utbildning eller tjänstgjorde såsom befäl, särskilt under den föreslagna tilläggstrupptjänstgöringen för landstormsofficerare. Att för dessa tilläggsposter angiva exakta belopp hade emellertid icke varit för kommittén möjligt. Med frånräknande av utgiften för familjeunderstöd hade dock kostnaderna upptagits förslagsvis till sammanlagt 50,000 kronor, eller samma belopp, som av chefen för generalstaben beräknats för ungefär motsvarande kostnader.

Familjeunderstöden hade kommittén, i ungefärlig överensstämmelse med Kungl. Maj:ts i dylikt avseende till 1916 års riksdag avgivna förslag, upptagit förslagsvis till i genomsnitt 1 krona 50 öre per man och övningsdag för 50 procent av uttagen årskontingent eller för 63,592 övningsdagar omkring 95,000 kronor.

Till värnpliktig, som tillhörde beväringen och vilken tjänstgjorde såsom underbefäl, utginge enligt riksdagens beslut, utöver penningbidraget, penningtillskott med 25 öre om dagen utom under tredje repetitions- (regements-)övningen vid fotfolket, då detsamma utginge med 50 öre om dagen till dem, som tjänstgjorde såsom underbefäl och uttagits enligt § 26 mom. 2 värnpliktslagen. Motsvarande penningtillskott borde enligt kommitténs åsikt utgå till landstormsman, som i befälsställning tjänstgjorde vid landstormsövning.

Beträffande dem, som uttoges till landstormsofficerare och sålunda måste underkasta sig en avsevärt längre utbildningstid än övriga landstormsmän, hade det syntes kommittén böra stadgas, att de vid den för landstormsofficerare av kommittén föreslagna tilläggstjänstgöring i fredstid av tillhoppa högst 30 dagar skulle äga åtnjuta ersättning efter samma

grunder, som jämlikt kungl. förordningen den 15 november 1912 tillämpades i fråga om arméns reservbefäl. Därjämte borde landstörms-officerare äga rätt att, första gången de inträdde i tjänstgöring, från vederbörligt förråd utbekomma och sedermera under hela sin tjänstetid innehava kronans mundering in natura med skyldighet att ansvara för dess behöriga vård, eller ock att i stället utfå slitningsersättning enligt i allmänhet gällande grunder, mot skyldighet att på egen bekostnad anskaffa och underhålla mundering av fastställd modell.

I detta sammanhang har kommittén erinrat därom, att civil befattningshavare, som av tjänst såsom landstörmsbefäl bleve förhindrad att sköta sin befattning, borde i överensstämmelse med stadgandena i kungl. kungörelsen den 28 augusti 1914 vara befriad från skyldighet att under tiden till vikarie avstå mera av sina avlöningsförmåner än tjänstgöringspenningarna eller däremot svarande belopp. Den kostnad för landstörms-officerares tilläggstjänstgöring ävensom tjänstgöring vid landstörmsövning, vilken komme att drabba statsverket, hade kommittén ansett sig ej ens approximativt kunna beräkna, då densamma ju bleve beroende på, i vilken omfattning Kungl. Maj:t komme att anbefalla inkallelse till sådan tjänstgöring. Från den årliga kostnaden borde å andra sidan avgå ett belopp, motsvarande den minskning, som uppkomme till följd därav, att en del av dem, som uttoges vid landstörmsprövning, redan genomgått viss befälsutbildning och att utbildningstiden därför kunde för dem väsentligt reduceras. Detta vore fallet med dels dem, som genomgått plutonchefskurs, och dels f. d. furirer (distinktionskorpraler, förste konstaplar). För dessa, som i regel syntes kunna bliva användbara i officersbefattningar, hade utbildningstiden av kommittén ansetts kunna minskas med i genomsnitt 50 dagar. Härigenom uppkomme en kostnadsminskning av 32,500 kronor årligen.

Beräkningarna av kostnaden för den föreslagna befälsutbildningen under år 1917 hade i det hela utförts enligt samma grunder, som av kommittén antagits vid beräkningarna för tiden 1920—1928; dock att dagkostnaden höjts från 3 kronor 60 öre till 3 kronor 75 öre, beroende därpå, att för mathållning för närvarande måste beräknas ett belopp av 90 öre per man och övningsdag i stället för 75 öre.

Under antagande av ett antal övningsdagar under år 1917 av 381,535, skulle sammanlagda kostnaderna för den ifrågasatta utbildningen av officerare, underbefäl och fackmän under sagda år uppgå till 1,430,756 kronor 25 öre, vartill komme kostnader för samling till övningar, instruktörer och penningtillskott, tillhoppa förslagsvis 50,000 kronor, samt för familjeunderstöd, förslagsvis 286,150 kronor.

Myndig-
heternas
yttranden.

Dessa kommitténs kostnadsberäkningar hava i huvudsak icke för-
anlett några erinringar från de hörda myndigheternas sida. Armé-
förvaltningen har dock framhållit, att utöver de i betänkandet upp-
tagna kostnaderna för ifrågavarande övningar tillkomme kostnader för
övningsammunition, vilka kostnader dock ej kunnat beräknas, då näm-
ligen i kommittéförslaget icke något förslag till ammunitionsanslag funnes
angivet och allmänna bestämmelser saknades beträffande ammunitions-
anslag för övningar av här ifrågavarande slag.

Arméförvaltningen har tillstyrkt kommitténs förslag, att penningbi-
draget skulle utgå med 2 kronor om dagen, med påpekande att sådant
förhöjt penningbidrag borde utgå jämväl i de fall, då enligt avlönings-
reglementet § 60 värnpliktig vid marsch eller annan färd till och från
övningsort för tjänstgöring enligt värnpliktslagen ägde uppbära penning-
bidrag. Även kommitténs förslag om penningtillskott för viss tjänst-
göring tillstyrktes i huvudsak av arméförvaltningen. Den föreslagna be-
stämelsen, att landstormsofficerarna skulle äga under tilläggstjänst-
göring vid trupp åtnjuta ersättning efter samma grunder som reserv-
befäl, ansåge arméförvaltningen mindre lämplig, enär anledning icke
funnes, varför icke ifrågavarande värnpliktiga skulle under tilläggs-
tjänstgöringen, i likhet med under befälstjänstgöring vid vanlig landstorms-
övning, erhålla underhåll m. fl. förmåner ävensom penningbidrag och, even-
tuellt, penningtillskott. Ansåges särskild förhöjd kontant förmån böra
utgå under tilläggstjänstgöringen, kunde sådant ske genom att för denna
tjänstgöring stadga ett förhöjt penningbidrag, t. ex. 3 kronor för dag
i stället för 2 kronor för tjänstgöring under utbildningen. Därigenom
skulle undvikas den med kommitténs förslag förenade olägenheten, att
på enahanda sätt uttagna värnpliktiga skulle endast på den grund, att
de förordnats till högre eller lägre befälsgrad i landstormen, undfå er-
sättning efter olika grunder.

Rörande kommitténs förslag om rätt för landstormsofficerare att ut-
bekomma och innehava kronan tillhörig mundering ansåge arméför-
valtningen, att munderingspersedlar borde få sålunda utlämnas, användas
och innehavas endast under verklig tjänstgöring och mot ansvarsskyl-
dighet.

Departements-
chefen.

Mot kommitténs beräkningar rörande kostnaderna för den före-
slagna utbildningen av landstormsbefäl m. fl. har jag i stort sett icke
annat att erinra än att då, på sätt jag förut anfört, under år 1917 års-
klasserna 1904 och 1905 samt motsvarande A-klassare och B-klassare
icke skulle genom den nu ifrågasatta lagstiftningen inkallas till land-

stormsprovning och särskild utbildning, kostnaderna i motsvarande mån minskas.

För bekostande av övningsammunition vid de föreslagna befälsövningarna anser jag i likhet med arméförvaltningen ett särskilt anslagsbelopp böra beräknas; och torde, med ledning av uppgifter i detta hänseende bland annat från 1915 års obligatoriska landstormsbefälsövningar, detta anslag böra upptagas förslagsvis till 80,500 kronor för år från och med år 1920 samt till 225,000 kronor för utbildningsåret 1917.

Kommittén, som utgått därifrån, att landstormsprovning skulle äga rum dels år 1917 med vissa angivna värnpliktiga, dels ock vart och ett av åren 1919—1927 med dem, som vid nästföljande årsskifte skola överföras till landstormen, har beräknat kostnaden för landstormsprovning till 10 öre per man och övningsdag. Denna beräkningsgrund torde icke kunna följas, enär endast en viss procent av de till landstormsprovning inställeskyldiga skulle enligt kommittéförslaget uttagas för att deltaga i övningarna. Med hänsyn dels därtill, att enligt årets statsverksproposition landstormskontingenten vid beräkning av tjänstgöringsdagar för innevarande år antagits uppgå till 20,000 man, dels till det belopp, vartill nuvarande anslag till inskrivnings- och mönstringskostnader samt expenser är i stat beräknat, nämligen 170,000 kronor för en årskontingent av omkring 30,000 man, dels ock till den omständigheten, att årskostnaden för landstormsprovning bör ställa sig avsevärt billigare än den sammanlagda kostnaden för beväringens inskrivning och mönstring, torde den årliga kostnaden för landstormsprovning med en årsklass kunna skäligen beräknas till omkring 80,000 kronor.

Den beräknade kostnaden för man och övningsdag skulle, genom att kostnaden för landstormsprovning sålunda upptages särskilt, ned sättas för åren 1920—1928 från 3 kronor 60 öre till 3 kronor 50 öre.

För år 1917, då enligt mitt förslag två årsklasser och därutöver delar av ytterligare tre årsklasser skulle inkallas till landstormsprovning, bör kostnaden härför upptagas till ett med anledning härav ökat belopp. Med nyssnämnda antagna årskostnad, 80,000 kronor, såsom utgångspunkt och med hänsyn därtill, att vissa däri ingående kostnader, särskilt för resor, icke behöva upptagas till förhöjt belopp, torde anslaget för år 1917 kunna beräknas till förslagsvis 150,000 kronor. Den beräknade årskostnaden för man och övningsdag för år 1917 skulle i samband härmed nedbringas från 3 kronor 75 öre till 3 kronor 65 öre.

Kommitténs förslag i fråga om penningbidrag och familjeunderstöd anser jag böra godkännas med berörda av arméförvaltningen föreslagna tillägg i fråga om penningbidrag under marsch o. s. v. Penningtillskott

torde böra vid landstormsovning utgå med 25 öre om dagen till den, som i egenskap av befäl eller underbefäl därvid tjänstgör.

Beträffande ersättning till landstormsofficerare under tilläggstjänstgöring vid trupp ansluter jag mig till arméförvaltningens uppfattning. Förutom penningbidrag till ett belopp av 3 kronor torde böra utgå jämväl penningtillskott med 25 öre om dagen.

Med avseende å landstormsofficerares rätt att på vissa villkor innehava kronan tillhörig mundering finner jag mig böra biträda kommitténs förslag.

I överensstämmelse med nu angivna grunder har jag låtit förslagsvis beräkna kostnaderna för landstormsprövning samt för utbildning av officerare, underbefäl och fackmän vid landstormen dels årligen från och med år 1920 (se Bil. 3) och dels under år 1917 (se Bil. 4). Dessa beräkningar sluta, den förra på 722,897 kronor 50 öre eller i jämnt tal 723,000 kronor och den senare på 1,502,513 kronor 90 öre eller i jämnt tal 1,502,500 kronor.

Övergången till den nya organisationen m. m.

Kommittén.

Då jag till sist upptager frågan om övergången till den föreslagna nya organisationen av inskrivningsväsendet ävensom angående sättet för bestridande av de med denna organisation och med utbildningen av landstormsbefäl m. fl. under år 1917 förenade kostnader, må först omnämnas, att kommittén, vad beträffar övergången till den föreslagna landstormsrullföreningen, ansett, att samtliga brigadexpeditioner borde vara organiserade den 1 januari 1919 och sålunda personalen för brigadstaberna tillsättas på ny stat med ena hälften den 1 januari 1918 och med den andra hälften den 1 januari 1919.

I fråga om ordnandet av landstormsrullföringsområdenas expeditioner i enlighet med kommitténs förslag har kommittén ansett en något längre övergångstid böra beräknas med hänsyn såväl till önskvärdheten av, att de nuvarande landstormsområdesbefälhavarna och landstormsförrådsförvaltarna icke brådstörtat lämna sina befattningar, som ock till den omständigheten, att anskaffandet av det erforderliga antalet underofficerare, vilka äro kompetenta att övertaga landstormsrullföreningen och landstormsförrådsskötseln, endast kunde ske successivt.

Arméförvaltningen.

Arméförvaltningen har, i likhet med kommittén, funnit övergången till den nya organisationen av landstormsrullföringsväsendet icke kunna ske omedelbart och därför hemställt, att kommitténs förslag i förevarande del icke måtte föranleda annat förslag till riksdagen, än att, ut-

över vad arméförvaltningen i skrivelse den 30 september 1916 föreslagit (se 1917 års statsverksproposition, 4. huvudtiteln), anslaget till landstormen, vad anginge arvoden till landstormsbefälet, från och med år 1918 höjdes med visst belopp, förslagsvis 60,000 kronor, för att sedermera ytterligare ökas under följande år.

Alla av utbildningen under år 1917 betingade kostnader har arméförvaltningen ansett böra av riksdagen äskas under ett särskilt förslagsanslag för år 1918, med rätt för Kungl. Maj:t att redan under år 1917 förskjuta det erforderliga beloppet.

Beträffande åter de kostnader, som komme att bliva en följd av tillämpningen av den lag, vilken avser den särskilda utbildningen under åren 1920—1928, föresloge arméförvaltningen, att därest ifrågavarande lag komme till stånd, i varje års riksstat de särskilda utgiftsposterna måtte efter eljest tillämpade grunder beräknas under respektive anslag, sålunda underhållskostnaderna å respektive mathållnings-, munderings-, kasernutrednings- och sjukvårdsanslagen, kostnaderna för landstormsprovning, landstormsmännens färdkostnader, penningbidrag, penningtillskott och familjeunderstöd å värnpliktsanslaget, kostnaderna för ammunition å vapenanslaget samt kostnaderna för övningar, läroböcker, expenser m. m. under utbildningen å intendenturanslaget.

Övergången till den nya fasta brigadchefsinstitutionen anser jag, Departements-
chefen. likasom kommittén, böra ske på det sätt, att halva antalet brigadchefer jämte staber tillsättas under år 1918 och återstoden under år 1919. I motsvarande mån böra givetvis medel anslås till tjänstehästar, brigadexpeditionskostnader, expenser o. s. v. Då förslag till vederbörande stater för år 1918 redan blivit uppgjorda och för riksdagen framlagda, torde de nytillkommande beställningarna böra upptagas å en särskild stat, att gälla under år 1918.

Den nya landstormsrullföringen kan däremot icke i avsedd utsträckning genomföras annat än i den mån landstormssektioner inrättas vid rullföringsexpeditionerna. Därvid måste givetvis i viss mån hänsyn tagas till tiden, då de nuvarande landstormsområdesbefälhavarnas uppdrag går till ända. Av nu förordnade landstormsområdesbefälhavare äro 43 förordnade tills vidare, för 15 utgår förordnandet under år 1917, för 31 utgår förordnandet under år 1918 och för 41 under år 1919. Ingen landstormsområdesbefälhavare, som erhållit förordnande för viss tid, torde vara förordnad för längre tid än till och med januari 1920. Från och med sistnämnda år synas därför de förstärkta rullföringsexpeditionernas landstormssektioner lämpligen böra träda i full verksamhet över hela riket

och medel på ordinarie stat härför anvisas. I den mån så lämpligen kan ske, synas emellertid dessa sektioner även dessförinnan böra träda i verksamhet. För år 1918 torde böra beräknas rullföringsbiträden för hälften av .de 76 rullföringsexpeditionerna i riket, därav tre för Stockholms stads rullföringsområde. I samband med landstormsprövningen år 1917 torde vederbörande stamrullor och värnpliktssedlar kunna och böra i ganska väsentlig mån rättas och fullständigas.

I enlighet med det nu anförda har jag låtit uppgöra en beräkning av kostnaden under år 1918 för brigadchefer med staber samt för in-skrivningsväsendets reformering, och slutar beräkningen (se Bil. 4) på ett belopp av 232,407 kronor 1 öre. Med hänsyn därtill, att de ordinarie anslagen för år 1918 redan blivit i vederbörlig ordning beräknade, torde ifrågavarande kostnader, utom i vad de avse den nytillkommande personalens avlöning enligt stat, böra för år 1918 anvisas å extra stat.

De kostnader, som äro förenade med den föreslagna landstormsprövningen och med utbildningen av officerare, underbefäl och fackmän vid landstormen, äro dels sådana, som under år 1917 samt från och med år 1919 föranledas av landstormsprövning, dels ock kostnader för utbildning av officerare, underbefäl och fackmän vid landstormen år 1917 samt åren 1920—1928.

Efter genomförd organisation, eller från och med år 1920, torde dessa kostnader, på sätt arméförvaltningen föreslagit, böra beräknas under vederbörliga ordinarie anslag. Så torde jämväl böra ske med kostnaderna för landstormsprövning år 1919.

Kostnaderna för landstormsprövning år 1917 samt utbildningskostnaderna samma år torde däremot böra anvisas å extra stat för år 1918, med rätt för Kungl. Maj:t att av omhänderhavande medel under år 1917 förskottsvis utanordna vad för ändamålet erfordras.»

Departementschefen uppläste härefter i enlighet med förenämnda grunder inom departementet uppgjorda »förslag till lag om landstormsprövning åren 1919—1927 samt utbildning av officerare, underbefäl och fackmän vid landstormen under åren 1920—1928» samt »förslag till lag om skyldighet för vissa värnpliktiga att under år 1917 undergå landstormsprövning och befäls- eller annan särskild utbildning vid landstormen» samt hemställde, att dessa förslag måtte genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Till denna, av statsrådets övriga ledamöter biträdde hemställen behagade Hans Maj:t Konungen lämna bifall; och skulle till riksdagen avlätas proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

E. H. Odencrants.

Tabell
utvisande tjänstetid och antal utbildningsdagar för årsklasserna
1895—1916.

Födelse- år.	Års- klass (In- skriv- nings- år).	Tillhört eller tillhör			Tjänstetiden ökas (på grund av övergångs- bestämmelserna i Vpl. L.) med nedan- stående antal år i			Tid för utbildning (för vapenföra vid infanteriet); antal dagar.				
		1. upp- bådet t. o. m. år	2. upp- bådet t. o. m. år	landstormen åren	1. upp- bådet.	2. upp- bådet.	land- stor- men.	Första tjänst- göring.	Repe- titions- öv- ning(ar).	Re- serv- trupp- öv- ning.	Land- storms- öv- ning.	Summa.
1874	1895	1902	1906	1907—16	—	—	2	68	22	—	—	90
1875	1896	1903	1907	1908—17	—	—	2	»	»	—	—	»
1876	1897	1904	1908	1909—18	—	—	2	»	»	—	—	»
1877	1898	1905	1909	1910—19	—	—	2	»	»	—	—	»
1878	1899	1906	1910	1) 1911—20	—	—	2	»	»	—	—	»
1879	1900	1907	1911	1) 1912—21	—	—	2	»	»	—	5	95
1880	1901	1908	1912	1) 1913—22	—	—	2	»	»	—	»	»
1881	1902	1909	1913	1) 1914—23	—	—	2	112	60	—	»	177
1882	1903	1910	1916	1917—24	—	2	—	»	»	—	»	»
1883	1904	1911	1917	1918—25	—	2	—	»	»	—	»	»
1884	1905	1912	1918	1919—26	—	2	—	»	»	—	»	»
1885	1906	1913	1919	1920—27	—	2	—	»	»	—	»	»
1886	1907	1916	1920	1921—28	2	—	—	»	»	—	»	»
1887	1908	1917	1921	2) 1922—29	2	—	—	150	90	15	»	260
1888	1909	1918	1922	4) 1923—30	2	—	—	»	»	»	»	»
1889	1910	1919	1923	5) 1924—31	2	—	—	»	»	»	»	»
1890	1911	1920	1924	6) 1925—32	2	—	—	»	»	»	»	»
1891	1912	1921	1925	7) 1926—33	2	—	—	»	»	»	»	»
1892	1913	1922	1926	8) 1927—34	2	—	—	»	»	»	»	»
1893	1914 ä	1923	1927	9) 1928—35	2	—	—	»	»	»	»	»
1894	1914 y	1924	1928	10) 1929—36	3	—	—	180	»	»	»	290
1895	1915	1925	1929	1930—37	3	—	—	250	»	»	»	360
1896	1916	1926	1930	1931—38	3	—	—	»	»	»	»	»

1) Av dessa hava ett antal undergått obligatorisk landstormsbefälsövning år 1915.

2) » » » » » kaderövning år 1916.

3) » » » » 235 genomgått plutonchefskurs.

4) » » » » 298 »

5) » » » » 286 »

6) » » » » 306 »

7) » » » » 336 »

8) » » » » 435 »

9) » » » » 531 »

10) » » » » 157 »

Bil. 2.

Beräkning

av den ökade årliga kostnaden efter genomförd organisation för brigadchefer jämte staber samt för inskrivningsväsendets reformering.

	Kronor.	Kronor.	Summa kronor.
A. Kostnadsökning.			
Generalitetsstaten.			
1 brigadchef, lön	kr. 6,000:—		
dagavlöning.....	» 2,190:—		
arvode	» 1,000:—		
	9,190 —		
11 brigadchefer	101,090 —		
1 kapten av första klassen, brigadkvartermästare			
lön.....	kr. 3,400:—		
dagavlöning.....	» 1,460:—		
	4,860 —		
11 kaptener av första klassen	53,460 —		
Gottgörelse för tjänstehästar (12 × 250 kr.)	3,000 —		
Hyra och expenser m. m. för brigadchefsexpeditionerna efter beräkning av:			
1 expedition i Stockholm	kr. 4,200:—		
11 expeditioner i landsorten å 3,000:— »	33,000:—		
	37,200 —	208,800 —	
Avlöning och rekrytering m. m.			
1 fanjunkare, lön	kr. 1,200:—		
dagavlöning	» 912: 50	2,112 50	
26 fanjunkare	54,925 —	57,037 50	
Värnpliktsanslaget.			
2 rullföringsbefälhavare i Stockholm, 6 kr. per dag i 365 dagar	4,380 —		
3 biträden för landstormsdetaljen vid rullföringsexpedition i Stockholm, 3.50 kr. per dag i 365 dagar	3,832 50		
Transport	8,212 50	265,837 50	— —

Bihang till riksdagens protokoll 1917. 1 saml. 71 häft. (Nr 86.)

	Kronor.		Kronor.		Summa kronor.
Transport	8,212	50	265,837	50	
1 biträde för landstordsdetaljen vid rullföringsexpedition i landsorten, 3 kr. per dag i 365 dagar.....	1,095	—			
72 biträden	78,840	—			
Ökning i anslagna medel till hyra, eldning och belysning, förslagsvis	25,000	—	113,147	50	
Furagering av arméns hästar.					
36 hästar (12 egna tjänstehästar och 24 stambästar för brigadcheferna och brigadkvartermästarna) i 365 dagar = 13,140 hästunderhållsdagar à 1 kr. per dag	—	—	13,140	—	
Arméns munderingsutrustning.					
13,140 hästunderhållsdagar à 0.10 kr.....	—	—	1,314	—	
Arméns kasernutredning samt ved, ljus och vatten.					
27 fanjunkare, ersättning för ved och lyse à 130 kr.	3,510	—			
13,140 hästunderhållsdagar à 0.03 kr.	394	20	3,904	20	
Inkvarteringskostnader.					
1 brigadchef i Stockholm.....	1,200	—			
11 brigadchefer i landsorten à 900 kr.	9,900	—			
1 kapten i Stockholm	500	—			
11 kaptener i landsorten à 400 kr.	4,400	—			
2 fanjunkare i Stockholm à 90 kr.	180	—			
25 fanjunkare i landsorten à 12 kr.	300	—	16,480	—	
Rese- och traktamentspenningar.					
För brigadchefernas resor, 12 brigadchefer à 1,000 kr.	—	—	12,000	—	
Flyttningshjälp.					
Flyttningshjälp till brigadkvartermästare, brigadadjutanter och fanjunkare vid brigadstaberna, förslagsvis	—	—	3,000	—	
Sjukvårdsanslaget.					
36×365 = 13,140 hästunderhållsdagar à 0.033 kr.	433	62			
2×244 + 2×200 = 888 underhållsdagar à depå à 0.033 kr.	29	30	462	92	
Transport	—	—	429,286	12	

	Kronor.	Kronor.	Summa kronor.
Transport	—	429,286 12	
Remontering m. m.			
2 ersättningsremonter à 1,006 kr.....	—	2,012 —	431,298 12
B. Kostnadsminskning.			
Generalitetsstaten.			
12 brigadchefer, arvoden à 500 kr.....	—	6,000 —	
Landstormen.			
Arvoden till landstormsområdesbefälhavare	91,740 —		
Förhöjning i arvoden till d:o	8,220 —		
Expenser till d:o	2,935 —		
Resekostnader	24,350 —	127,245 —	
Värnpliktsanslaget.			
Arvoden till 3 rullföringsofficerare i Stockholm	—	5,475 —	
Expensanslaget.			
Expenser för 12 brigadexpeditioner (enligt 1917 års stats- verksproposition)	—	2,400 —	141,120 —
Årlig kostnadsökning, kronor	—	—	290,178 12

Beräkning

av den årliga kostnaden för landstörmsprövning samt utbildning av officerare, underbefäl och fackmän vid landstormen från och med år 1920.

	Kronor.	Kronor.	Summa kronor.
A. Kostnadsökning.			
Värnpliktsanslaget.			
Ökning i anslagna medel till inskrivnings- och mönstringskostnader samt expenser på grund av den årliga landstörmsprövning samt på grund av landstormens rullförel, förslagsvis	80,000		
Ökning i anslagna medel till färdkostnader på grund av inställelse till och utryckning från landstormsbefälsövningar, förslagsvis	15,000		
Ökning i anslagna medel till penningbidrag, 114,685 tjänstgöringsdagar à 2 kr.	229,370		
Ökning i anslagna medel till penningtillskott, förslagsvis 30,000 tjänstgöringsdagar à 0.25 kr.	7,500		
Ökning i anslagna medel till familjeunderstöd	95,000		
Ersättning till instruktörer vid landstormsbefälsutbildning, förslagsvis	27,500		
Ersättning under landstormsofficerares tilläggstjänstgöring, inberäknat resekostnadsersättning, förslagsvis	86,000	540,370	
Arméns mathållning.			
114,685 tjänstgöringsdagar à 0.75 kr.	—	86,013	75
Arméns munderingsutrustning.			
114,685 tjänstgöringsdagar à 0.40	—	45,874	
Arméns diverse intendenturbehov.			
För beträdande av enskild mark m. m., för transporter samt för expenser o. d. vid landstormsbefälsutbildning, 114,685 tjänstgöringsdagar à 0.12 kr.	—	13,762	20
Transport	—	686,019	95

	Kronor.		Kronor.		Summa kronor.	
Transport	—	—	686,019	95		
Arméns kasernutredning samt ved, ljus och vatten.						
114,685 tjänstgöringsdagar à 0.21 kr.....	—	—	24,083	85		
Ordinarie vapenanslaget.						
För ammunition under landstormsbefälsutbildning.....	—	—	80,500	—		
Sjukvårdsanslaget.						
114,685 tjänstgöringsdagar à 0.02 kr.....	—	—	2,293	70	792,897	50
B. Kostnadsminskning:						
Landstormen.						
Frivilliga landstormsövningar m. m.	—	—	—	—	70,000	—
Årlig kostnadsökning, kronor	—	—	—	—	722,897	50

Beräkning

av *dels* kostnaden under år 1918 för brigadchefer med staber ävensom för inskrivningsväsendets reformering, *dels ock* kostnaden för landstörmsprövning samt utbildning av officerare, underbefäl och fackmän vid landstormen under år 1917.

	Kronor.	Summa kronor.
I. Brigadchefer m. m.		
Generalitetsstaten.		
För 6 brigadchefer, 6 brigadkvartermästare och 6 brigadchefsexpeditioner, hälften av kostnaden enligt genomförd organisation	—	104,400
Avlöning och rekrytering.		
För 14 fanjunkare på infanteritruppförbandens stater à 2,112.50 kr.	—	29,575
Värnpliktsanslaget.		
3 biträden vid rullföringsexpeditioner för landstörmsdetaljen i Stockholm à 1,277.50 kr.	3,832	50
36 biträden vid rullföringsexpeditioner för landstörmsdetaljen i landsorten à 1,095 kr.	39,420	—
Ökning i anslagna medel till hyra, eldning, belysning, förslagsvis	12,500	55,752
		50
Furagering av arméns hästar.		
18 hästar i 365 dagar = 6,570 hästunderhållsdagar à kr. 1.40	—	9,198
Arméns munderingsutrustning.		
6,570 hästunderhållsdagar à 0,125 kr.	—	821
		25
Transport	—	199,746
		75

	Kronor.	Summa kronor.
Transport	—	199,746 75
Arméns kasernutredning samt ved, ljus och vatten.		
14 fanjunkare, ersättning för ved och lyse à 130 kr.	1,820 —	
6,570 hästunderhållsdagar à 0.04 kr.	262 80	2,082 80
Inkvarteringskostnader.		
1 brigadchef i Stockholm	1,200 —	
5 brigadchefer i landsorten à 900 kr.	4,500 —	
1 kapten i Stockholm	500 —	
5 kaptener i landsorten à 400 kr.	2,000 —	
1 fanjunkare i Stockholm	90 —	
13 d:o i landsorten à 12 kr.	156 —	8,446 —
Rese- och traktamentspenningar.		
6 brigadchefer à 1,000 kr.	—	6,000 —
Flyttningshjälp.		
Till brigadkvartermästare, brigadadjutanter och fanjunkare, förslagsvis ...	—	1,500 —
Sjukvårdsanslaget.		
6,570 hästunderhållsdagar à 0.033 kr.	216 81	
244 + 200 = 444 underhållsdagar à depå à 0.033 kr.	14 65	231 46
Remonteringanslaget.		
12 ökningsremonter à (850 + 50 + 300 =) 1,200 kr.	—	14,400 —
Summa kronor	—	232,407 01

	Kronor.	Summa kronor.
II. Utbildning av landstörmsbefäl m. fl.*)		
Värnpliktsanslaget.		
Ökning i anslagna medel till inskrivnings- och mönstringskostnader samt expenser på grund av landstörmsprövning år 1917 med 2 årsklasser m. fl.	150,000	—
Ökning i anslagna medel till färdkostnader på grund av inställelse till och uttryckning från 1917 års landstörmsbefälsövningar, förslagsvis...	25,000	—
Ökning i anslagna medel till penningbidrag, 214,018 tjänstgöringsdagar å 2 kr.	428,036	—
Ökning i anslagna medel till penningtillskott, förslagsvis 29,000 tjänst- göringsdagar å 0.25 kr.	7,250	—
Ökning i anslagna medel till familjeunderstöd, förslagsvis.....	160,500	—
Ersättning till instruktörer vid landstörmsbefälsutbildning år 1917, förslagsvis	35,000	—
Ersättning under landstörmsofficerares tilläggstjänstgöring, inberäknat reskostnadsersättning, förslagsvis.....	140,000	945,786
Arméns mathållning.		
214,018 tjänstgöringsdagar å 0.80 kr.	—	171,214 40
Arméns munderingsutrustning.		
214,018 tjänstgöringsdagar å 0.40 kr.	—	85,607 20
Arméns diverse intendenturbehov.		
214,018 tjänstgöringsdagar å 0.12 kr.	—	25,682 16
Arméns kasernutredning samt ved, ljus och vatten.		
214,018 tjänstgöringsdagar å 0.21 kr.	—	44,943 78
Ordinarie vapenanslaget.		
För ammunition under landstörmsbefälsutbildning år 1917, förslagsvis...	—	225,000 —
Sjukvårdsanslaget.		
214,018 tjänstgöringsdagar å 0.02 kr.	—	4,280 36
Kostnad, kronor	—	1,502,513 90

*) Kostnadsminskning å anslaget till landstörmen är här icke beräknad, emedan i 1917 års statsverksproposition hemställan är gjord, att detta anslag må för år 1918 ur riksstaten uteslutas.